This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på `http://books.google.com`

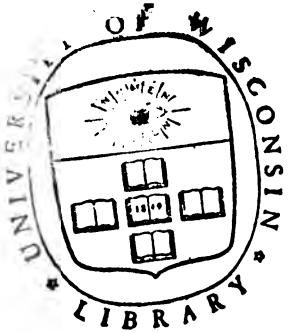
UNIVERSITY OF WISCONSIN
LIBRARY

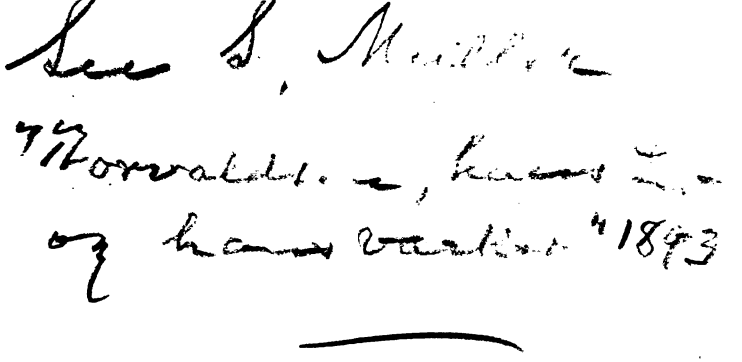

See S. Müller

"Norvaldsen, hans Liv
og hans Vaerker" 1893

Thorvaldsen,

malet af Horace Vernet (1835).

Thorvaldsen

og hans Kunst.

Af

Martin Hammerich.

Efter et Foredrag for Landsbyfolk, udførligere nedskrevet.
Med 4 Træsnit.

Tredie Oplag.

Ved Udvalget for Folkeoplysnings Fremme.

Kjøbenhavn.
I Kommission hos G. E. C. Gad.
1889.

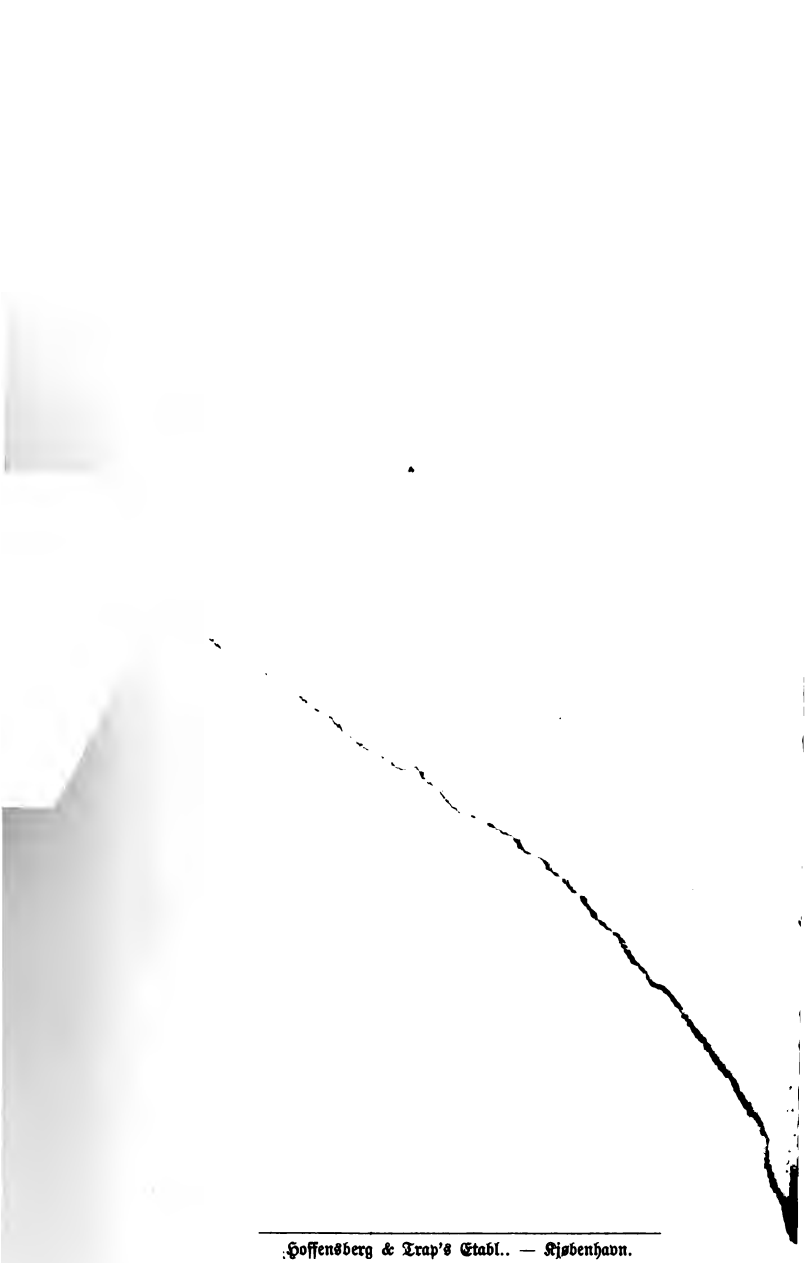

Hoffensberg & Trap's Etabl.. — Kjøbenhavn.

W10
T39
H18
623302 60

Thorvaldsen og hans Kunst.

Efter et Foredrag for Landsbyfolk,
udførligere nedskrevet.

I aar, i November 1870, bliver det netop 100 Aar, siden vor store Billedhugger Thorvaldsen blev født. Det ligger nær at samle Tankerne om Thorvaldsen og hans Kunst.

Billedhugger-Kunsten.

Kunsten, med dens forskjellige Arter — Digtekunst, Musik, Billedkunst — og med de forskjellige Mesteres Værker i enhver af dem, er Folkelivets Blomst. Det er af de Blomster, der ikke visne; forresten har de Blomsternes Egenskaber: de ere ikke til at spise; men deres Farveskjær, deres Duft, deres stille Skjønhed glæder og opløfter Sjælen, — og mange af dem ere Frugtblomster, som kan sætte Frugt baade for Kirken og for Fædrelandet.

Der er først Digtekunsten. Naar vi læse en aandelig Sang, en Psalme f. Ex. af Kingo eller Grundtvig, eller en anden Gang en Comedie af Holberg, har vi Indtryk, saa forskjellige, af Ordets „skjønne Kunst": Digtekunsten. Saa er der Tonekunsten, Musikken. Det er godt at læse en Psalme, det er bedre at synge den; saaledes ogsaa en Fædrelandssang; eller hvor Musikken ikke, som her, har Ordet at støtte sig til, f. Ex. en rask Dandsemusik, som kan sætte Benene i Gang, eller ved Feltøvelser en Marsch, naar man rykker ud, med klingende

Spil. Vi kjende Alle, hvorledes en god Musik kan ligesom stemme Sjælen, i hvad Tone det skal være. Foruden de mere anvendte Kunstarter, som Talekunsten, Bygningskunsten o. fl., er der fremdeles Billedkunsten. Af den er der to Slags: Malerens og Billedhuggerens Kunst.

Maleren udfører sit Billede paa en Flade. Det er f. Ex. et Landskab: man seer en Deel grønne Træer tilvenstre, det ene halv bag det andet, en Eng, hvor Bondens Køer blive malkede, længst borte Skov og Strand. Eller det er et historisk Maleri, som Pauli Omvendelse: Hesten stejler, Paulus er styrtet til Jorden, og man kan see paa hans Ansigt og oprakte Hænder, at han hører Stemmen fra oven; hans Ledsagere staae omkring ham, forfærdede, det er kun Lysglimtet, de fornemme. Eller Billedet forestiller en Mand, vi kjende: det er ligesom vi saae hans Ansigt. Alt dette kan Maleren tegne op i Omrids, saaledes som det seer ud, fra een Side seet, og derefter fremstille det ved Farverne, røde, gule og blaae, forskjellig blandede, stærke eller svage — det Fjernere altid mere dæmpet —, i Lys eller i Skygge: det er som man saae Tingen selv, — naar man staaer ligefor Maleriet. Men gaaer man til Siden af det, trækker det sig smallere og smallere, og tilsidst bliver hele Fladen, med Billede og Alt, til en Streg.

Billedhuggeren har ikke dette Spil af Farver at virke med, ingen Omrids at tegne, ingen Forgrund og Baggrund at udfylde. Han holder sig gjerne til Menneskeskikkelsen, sjældnere Dyreskikkelsen, og stiller sit Billede frit ud, formet i et eensfarvet Stof, som Steen eller Metal. Saaledes Brystbilledet af Frederik den 7de paa Vordingborg Torv og flere Steder, eller, som i et Par andre Byer, Kongen i heel Figur med Grundloven i Haan-

den. Et Maleri kunde kun de see, der staae ligefor; de see da Alle Eet og det Samme. En Billedstøtte derimod kan sees af Saamange, Pladsen rundt omkring kan rumme: af 10,000, om der er Plads til dem. Men de see da 10,000 forskjellige Billeder, hver sit. Igrunden seer jo Enhver med sine to Øine ogsaa to lidt forskjellige Billeder, men for Synet løbe de sammen til eet, som dog stiller sig og runder sig saameget friere, fordi man paa eengang seer det lidt fra Højre og lidt fra Venstre. Men, som sagt, naar man staaer omkring en Billedstøtte, seer Enhver et andet Billede af den, end hans Nabo seer: Nogle see Skikkelsen fra Siden, Andre forfra; det mindste jeg flytter mig til den eller den Side, op eller ned, bliver hele Billedet lidt forandret; kun en rund Kugle seer eens ud fra alle Sider. Det er netop Billedhuggerens Kunst at kunne danne sit Billede saaledes, at det, fra hvad Side man seer det, altid ligner det, det skal fremstille.

Foruden denne Fremstillingsmaade med en Billedstøtte (en „Statue") eller, som i Brystbilledet, kun en Deel af den, har Billedhuggeren ogsaa en anden Maade, nemlig med ophøjet Arbejde paa en Flade. Det samme Hoved, vi see paa Billedstøtter eller Brystbilleder af Frederik den 7de, har vi før seet paa hans Skillinger og Dalere; der var det i fladt ophøjet Arbejde, men samme Hoved. Paa lignende Maade kunde man fremstille en heel Skikkelse eller flere, den ene ved Siden af den anden; man kunde gjøre dem mange Gange større; man kunde runde dem stærkere ud fra Bagfladen: saalænge de hænge fast ved den, saalænge de ikke staae frit ud, men ere ligesom trykkede ind imod Fladen, kalder man det „ophøjet Arbejde" eller med et fremmed Ord „Reliève". For at see det ret, maa man, ligesom ved Maleriet, staae midt for; men Kunstens Middel er her alligevel Form og ikke

Farve. Selv en Blind kunde faae Indtryk af Billedhuggerens Arbejder, ved at føle og famle paa dem med Hænderne; der har været en vel anseet Kunstkjenderinde, og der skal endogsaa have været Billedskjærere, som vare blinde.

Nogen Skjønsomhed og nogen Øvelse hører der jo for os til rigtig at see og forstaae et Billede — ligesom en halvkvæden Vise —, baade til at forstaae en Fremstilling ved de blotte Farver paa en glat Flade: Maleriet, og endnu mere til at forstaae en Fremstilling ved de blotte Former med et eensfarvet Stof: Billedhuggerarbejdet. Her har Kunstneren kun Formerne at gjøre tydelige for os; han har Dagslyset, med dets frie Spil af Lys og Skygger og Halvskygger, som Middel til synlig at vise os Øjnenes Fordybning, Kindernes Rundding, Haarets bløde eller stridere Krusninger, Klædernes Foldekast; men Øjne, Kinder, Haar, Klæder har een og samme staaende Farve, efter det Stof af Steen eller Metal, hvori Kunstneren former. Vistnok skal de gamle Grækere have brugt at overmale ogsaa Marmorarbejder med tynde, klare Farver: paa „ophøjet Arbejde" har de taget een Farve til Grunden, Fladen, for at skille den fra de ophøjede Skikkelser, en anden Farve til det Nøgne af Legemet og igjen en anden til Klæderne; ligeledes paa Billedstøtter har de givet det Nøgne een Farve og Haar, Dragt, Vaaben andre Farver. Men det har kun været for lettere at skjelne de enkelte Dele og blive frie for det blændende Hvide, ikke for at faae Billedstøtten tillige gjort til et Maleri. Det har forresten Chineserne forsøgt paa med deres Billedstøtter, ved at male Hudfarve, røde Kinder og Læber, mørke Øjestene, sorte Haar, guul eller violet Dragt, Alt med de naturlige Farver: saa er det kun Aandedræt og Bevægelse, der mangler. Men

dem savner man dobbelt ved al denne Naturlighed, og en vel udført chinesisk Billedstøtte seer derfor ud som et sminket Lig.

Billedhuggeren nøjes da gjerne med sit eensfarvede Stof, og deri former han det, han vil fremstille, paa en af de to forskjellige Maader, vi nævnede: som Billedstøtte eller som ophøjet Arbejde. I dem begge var Thorvaldsen Mester.

---

1. Thorvaldsens Læreaar.

Hjemmet og Kunstskolen.

Bertel Thorvaldsen blev født i Kjøbenhavn, den 19de November 1770, i Haandværksstanden og i fattige Kaar. Vi har store Mænd af endnu simplere Kaar og igjen andre af høj Byrd. Naturforskeren Tycho Brahe, som udregnede Stjernernes Gang, var adelig født; han havde ligget i en forgyldt Bugge. Sproggranskeren Rasmus Rask, som kunde 55 Sprog foruden sit Modersmaal og har forklaret deres Bygning og indbyrdes Sammenhæng, var Søn af en fattig Husmand i Fyen; han var endda saa lille, da han blev født, at de sagde, han kunde ligge i sin Faders Træsko. Det gjør nu ikke meget til Sagen, i hvad Bugge man ligger; det kommer an paa, hvad Menneske der ligger i Buggen.

Bertel Thorvaldsens Fader var en Præsteson fra Island og hans Moder en Bondedatter fra Jylland; da

han blev født, boede de i Store Grønnegade (nyt Nr. 7). Faderen, Gotskalk Thorvaldsen, var kommen til Kjøbenhavn strax efter sin Confirmation; han havde hjemmefra nogen Færdighed i at udskjære i Træ og søgte Arbejde paa de private Skibsværfter som Billedskjærer. En Deel Breve, man har fra hans Haand, ere skrevne paa godt Dansk og tyde paa en klar Forstand, Stolthedsfølelse og Lyst og Lune til spydige Skumlerier. Moderens Pigenavn var Karen Grønlund; hun talte ram jydsk; efter Alt, man har hørt om hende, havde hun et varmt Hjerte, men snarere et tungt end et glad Sind og var meget taaremild. En af Husvennerne beretter, at Sønnen Bertel var hendes udtrykte Billede, som han da var hendes Øjesteen. Hjemmet var fattigt og temmelig uordentligt. Hvad Faderen fortjente, ved at udskjære Snitværk til de store Skibe eller til Spejlrammer og andet Bohave, satte han tidt overstyr udenfor Huset; det var heller ikke altid, han havde Arbejde. I senere Aar blev dog Udkommet og det huslige Forhold noget bedre.

I dette Hjem voxede Bertel op, blev en opløben Dreng med lyse Haar, lidt uredte, med klare blaae Øjne og et godt og venligt Sind. Han maatte tidlig gaae sin Fader tilhaande, og da han røbede Lyst og Anlæg til at tegne, sendte Faderen ham allerede i hans ellevte Aar til Underviisning om Aftenen i Kunstskolen paa Charlottenborg Slot, det saakaldte „Kunst-Akademi", hvor man, uden Betaling, kunde lære at tegne og forme, først efter Fortegninger, siden efter Gibsfigurer, tilsidst efter levende Mennesker. Han kunde snart være Faderen til god Hjælp ved hans Arbejde, og det hedder, at den Gamle efter den Tid ogsaa tog Bestilling paa Gallions-Figurer, til Forstavnen paa Skibene. Naar han, som andre fattige Drenge, om Middagen bragte Mad til sin Fader

paa Skibsværftet, var det tidt, at han listede sig til at rette paa Arbejdet, medens Faderen spiste.

I Kunstskolen lærte han for det første smukt at udføre en Tegning, og det har han havt Nytte af i hele sit Kunstnerliv. Da han havde fyldt de 16 Aar, havde han gjort saa god Fremgang, at han for et Prøvearbejde, der blev opgivet, vandt det første Udmærkelsestegn for Begyndere, den lille Sølvmedalje. Det Aar gik han til Confirmation, og Præsten, som huskede hans Navn, spurgte, om han var Broder til den Thorvaldsen, der havde vundet en Medalje; ved at høre, at det var ham selv, satte Præsten ham straxt øverst mellem Børnene: saamange Æresbeviisninger, han siden har nydt, syntes han altid, at dette var noget nær den største. I Kunstskolen begyndte de at lægge Mærke til ham; en af de ledende Kunstnere, Maleren Abildgaard, tog sig især af ham med Raad og Daad.

Det var saameget vigtigere, som Faderen vilde have ham ud efter Confirmationen, som Medhjælper, og han ogsaa selv helst vilde øve sig i at opfinde og udforme paa egen Haand. Abildgaard hørte herom ved sin Hjemkomst fra en Rejse til Rom, der blandt Andet gjaldt Indkjøb af Afstøbninger i Gibs efter nogle af Oldtidens bedste Marmorværker, og det lykkedes ham, at faae sin unge Ven tilbage til Skolen, hvor hans Læretid langtfra var tilende. Der var endda Tid for ham, baade til at hjælpe sin Fader med nye Tegninger til Gallioner eller med Udskjæringen i Træ, og til at øve sig privat i Forening med flere unge Kunstnere, hvis Smag for Natur og Kunst, ligesom hans egen, begyndte at vikle sig løs fra de herskende døde Skoleregler og tage et friere Sving.

Til Øvelse plejede de at vælge sig et Emne af det

Gamle eller Nye Testamente og prøve deres Kræfter paa at fremstille det; saa bedømte de disse Arbejder gjensidig, og efter et tarveligt Maaltid blev der gjerne læst højt i et Digterværk. Om Thorvaldsen hedder det, at det ikke sjælden skete, at, medens de Andre endnu talede om, hvorledes Opgaven burde behandles, havde han allerede sit Udkast færdigt. Under Samtalerne ved Bordet sad han stille opmærksom og formede mellem Fingrene en Leerklump, eller, i Mangel deraf, et Stykke Surbrød; undertiden tegnede han med Blyant hvad de læste om, eller aftegnede hvad der stod for ham paa Bordet. Tankefuld, adspredt, ligesom trykket af en hemmelig Kummer, traf de ham ikke saa sjælden, men han var samlet og frisk ved sit Arbejde. Ogsaa udenfor den snævrere Kreds af Venner, var han vel seet af sine Kammerater i Kunstskolen og hjælpsom imod dem, uden mange Ord; naar han stod ved sit Tegnebræt, var han saa ordknap, at han sjælden svarede med Ja eller Nej, naar han kunde lade det være nok, at nikke eller ryste med Hovedet. Forresten skal han have været flittigere til at see, end til at øve sig, og lært mest ved at bruge sine Øjne. Hans Lærere udmærkede ham; hans Kammerater holdt af ham for hans gode Hjerte, „der aldrig tillod ham at ringeagte den mindre duelige", og som en Egenskab hos ham, der allerede dengang spaaede om den store Kunstner, har en af hans Ungdomsvenner fremhævet „en næsten jomfruelig Beskedenhed, i Ligevægt med mandig Selvstændighed".

Paa de øverste Trin af Kunstskolen er der Dueligheds prøver for Lærlingerne i Maler- og Billedhuggerkunst, med fælles Opgaver; de blive lukkede inde, hver i sit lille Kammer, indtil deres Udkast er færdigt, og den, der gjør Arbejdet bedst, faaer en Medalje. Thorvaldsen

havde alt vundet den lille og den store Sølvmedalje; han skulde nu kappes om den lille Guldmedalje, og Opgaven for ham og de Andre blev denne Gang en Begivenhed af Jødernes Historie („Heliodór", s. 2den Maccab., 3die Cap., 25-26 Vers): en Plyndring af Templet og hvorledes Herrens Engle kom tilhjælp og tugtede Ransmændene; det skulde af Billedhuggere fremstilles i ophøjet Arbejde. Den unge Kunstner havde ikke saa store Tanker om sig selv, som hans Venner og Lærere havde om ham: da Opgaven var givet, syntes han, at den var ham for vanskelig, den kunde han ikke løse; han sneg sig bort. Men i Porten mødte han heldigvis en af Lærerne, som talte ham tilrette, og da han om Eftermiddagen blev færdig med sit Udkast, var hans Arbejde det bedste: han udførte det i det Større og vandt den lille Guldmedalje. Dengang gik han i sit 21de Aar. To Aar efter, 1793, vandt han den store Guldmedalje og dermed Adkomst til at nyde Rejsepenge i flere Aar. Han skulde som alle unge Kunstnere til Italien, til Rom.

Opbrud fra Hjemmet.

At komme hjemmefra var dog ikke saa let en Sag. Faderen kunde ikke undvære ham, Moderen kunde ikke affee ham, og han selv har altid havt stor Vanskelighed ved at bryde op. Indtil videre var der ogsaa Nok at gjøre med Forberedelse til Rejsen, og Livets Ophold havde han, som allerede før, ved at give Timer i Tegning, aftage Portrætter i ophøjet Arbejde eller fiint tegnede med Sølvstift, og ved hvad der kunde falde for af Billedhuggerarbejde, i Anledning af Festligheder eller nye Byg-

ningers Udsmykning: han blev jevnlig søgt til saadanne Arbejder. Det var ikke knappere for ham, end at han af og til kunde lægge nogle Guldstykker tilside til sin Moder; endnu boede han stadig hos Forældrene og var dem i mange Maader til Støtte. Næst fortsatte Øvelser i Kunsten mellem ligestemte unge Venner, var der Meget at indhente af Kundskaber baade i Sprog, nu især fremmede Sprog, og i Hjælpevidenskaber for en Billedhugger: græske Digte i Oversættelse, Gudelære o. dsl. Til at lære Sprog havde han hverken Lyst eller Evne, og dem, han har maattet lære ad Livets Vej, Italiensk, Tydsk, Fransk, er han aldrig kommen til at tale uden temmelig fordanskede og sammenblandede imellem hverandre. Nogle danske og oversatte Digterværker læste han i Selskab med sine Venner, det vil sige, han hørte dem forelæse; i Samtaler var der ogsaa Adskilligt at opfange; Musik, som var hans store Glæde, tog han lidt Undervisning i, baade paa Violin og Fløjte.

Saaledes gik han sorgløst hen et Par Aar og kunde have gaaet længe endnu, hvis ikke Abildgaard og de yngre Venner havde drevet paa Afrejsen. At rejse over Land var dog baade dyrt og usikkert, paa Grund af Krig og Uroligheder allevegne; det blev opgivet, da han efter en Sygdom ikke godt kunde taale at kjøre, endsige saa lang en Kjørsel. Imidlertid havde hans Venner hørt om en dansk Krigsfregat, som skulde til Middelhavet, og paa Ansøgning, som en af dem bragte i Orden for ham, fik Thorvaldsen Lov til at tage med, for ad den Vej at komme til Italien. Saa længe som mulig maatte det skjules for hans Moder, der ansaae en Søreise for den visse Død; Afskeden var svær for dem alle. Da han havde sagt sine Forældre Farvel, gik han paa Vejen til Fartøjet ind til en Ven af Huset og gav ham et lille

Ærinde til Moderen, mest for at han skulde tale med hende. Han traf hende i Graad og Fortvivlelse og brugte forgjæves alle mulige Trøstegrunde. Paa hans Yttring, at skulde hun trænge til nogen Hjælp, havde hendes Søn jo gjort Aftale med en Haandværksmester af Familien, svarede hun, i sit jydske Maal, at hun gav Mesteren en god Dag, hun var slet ikke trængende; saa viste hun ham en Æske med Dukater, hun havde faaet ved Afskeden, og fremtog af Skabet en gammel sort Vest, som havde tilhørt hendes Bertel; den trykkede hun til sit Bryst og kysfede den, og Vennen forlod hende, inderlig rørt over hendes Hjertesorg.

Fregatten lettede i August 1796. I Nordsøen mødte de flere Gange engelske Krydsere og maatte gjøre klart Skib til Kamp; saa igjen ved Englands Kyst og i den spanske Sø. Kastevinde og stærk Taage fik de ogsaa at prøve. Efter fem Ugers Sejlads gled de, i mild Luft og Solskin, mange Sejlere i Følge, gjennem det smalle Stræde mellem Spaniens og Afrikas Bjerge ind i Middelhavet. Her havde Fregatten først Ærinde hos en af de saakaldte Røverstater i Nord-Afrika; derfra sejlede de til Malta, den sydligste Ø i Italien, men da de, for mulig Pestsmitte, skulde ligge 40 Dage for Anker, inden de maatte komme fra Borde, foretrak Skibets Chef strax at sejle tilbage til Afrika, til en anden af Røverstaterne, hvor han havde Underhandlinger at føre. Medens Chefen var iland her, blev Fregatten overfaldet af en voldsom Storm og var nær strandet paa Afrikas Kyst. Der var saaledes fra først til sidst Nok at prøve og see for en Hjemfødning som Thorvaldsen. Imidlertid faldt Tiden ham usigelig lang: lære Fransk og Italiensk gad han ikke, skjøndt baade Chefen og en norsk Ven, Skibspræsten, havde tilbudt at læse med ham; Leer og Gibs

var der ikke ved Haanden; han saae sig godt om, de faa Steder, hvor de kom iland, han tegnede, han tog Portrætter af sine Venner paa Skibet, men fordetmeste hvilede han og drømte. Chefen skrev hjem, at han nu igjen havde aftaget hans Portræt: „Alle her ombord", skrev han, „sige, at det ligner mig uforskammet. Vi holde allesammen af ham, han er en skikkelig Mand, men en doven Hund. Hvorledes det vil gaae ham, naar han skal rejse alene, det maa Himlen vide!"

Efter Tilbagekomsten til Malta, hvor de maatte ligge deres Tid for Anker, tog Thorvaldsen inderlig bevæget Afsked fra Fregatten. Han blev hentet i en Lodsbaad, og da den stødte fra, havde han ondt ved at skjule sine Taarer; med en Skipper sejlede han til Øen Sicilien, derfra videre til den livlige By Neapel. Uden at kunne Italiensk, hjalp han sig dog ret godt igjennem; fremmede Folk toge sig af ham overalt, og han saae baade den dejlige Egn og Kunstsamlingerne. Saa tog han over Land til Rom. Det havde været en langvarig Reise, med mange Omveje. Han kom først til Rom den 8de Marts 1797, noget over de 26 Aar gammel.

Byen Rom og den græske Kunst.

I Rom er der Meget at see og lære, især for Kunstnere.

Den indfødte Befolkning af Italienere er deels smukkere, deels igjen grimmere end Folk herhjemme, men altid livligere og udtryksfuldere i sine Bevægelser. Som Smaabørn løbe de gjerne nøgne omkring; tykke, tunge Vinterklæder er der ingen Brug for; da nu ogsaa Sindet er bevægeligere hos Sydboerne, er der langt mere Fri-

hed og Udtryk i deres Stillinger, Bevægelser og Minespil: mangen Skikkelse, Thorvaldsen har fremstillet, er han kommen paa, ved hvad han havde seet paa Gaderne.

Fremdeles er Rom Pavens Sæde. Man møder idelig Munke, Biskopper, Gejstlige i alle Slags Dragter fra forrige Tider; og især paa Helligdagene, hvoraf der er mange flere end her i Landet, kan man see Vandringer og højtidelige Optog til og fra Kirkerne og høre Musik og Messesang. Af Kirker er der i Rom lige saamange, som der er Dage i Aaret, netop 365. Nogle af dem ere meget gamle og ærværdige, af en egen storslaaet Simpelhed i Bygningsmaaden, og alle ere de udsmykkede med Malerier og hellige Billeder, af Christus og Apostlene, Jomfru Maria med Barnet, Engle, Martyrer, Helgener. Den største er Peterskirken, som er saa høj og rummelig, at — uden Overdrivelse — en af de store Kirker i Kjøbenhavn kunde stilles hen i et Hjørne, og man kunde gaae den forbi uden at blive opmærksom paa den.

I de ældste Tider var Byen Sæde for det navnkundige Romerfolk, der først i Fristatens, siden i Kejser Augustus's og de andre Kejseres Tid undertvang den halve Verden, og deraf seer man overalt mægtige Spor. Til Bjergfæstningen Capitólium inde i Byen løb der en lang Gade, hvor Hærførerne efter en Sejer gik i Triumftog med deres Soldater, Bytte og Krigsfanger op til den romerske Skytsguds Tempel, for at takke for Sejren. Endnu seer man fra Capitólium, paa begge Sider af Gaden, Tomter af de fordums pragtfulde Bygninger, ranke Søjler og Støtter af Afgudstemplerne, Triumfbuer med Billeder i ophøjet Arbejde, halv nedstyrtede mægtige Hvælvinger af et Thinghuus, — alle de nyere Huse tage sig saa smaa ud ved Siden. For Enden

af Gaden seer man Muurværket af en uhyre Skueplads (Colosseum) fra Kejsertiden, med Steenbænke rundt om, den ene Ring over den anden, ligesom Trapper: paa disse Bænke sad engang Folket og saae paa blodige Kampe mellem Mennesker og vilde Dyr, og her er det, at mange christne Martyrer har udøst deres Blod og bedt deres sidste Bøn; Skuepladsen var saa stor, at den kunde rumme paa een Gang meer end 80,000 Tilskuere. Levninger af den gamle By finder man rundt omkring, mellem Fattigfolks Huse eller Pragtbygninger fra senere Tider, og Alt dette kan vel kalde en minderig Fortid tillive og sætte Indbildningskraften i Bevægelse.

Men hvad der er allervigtigst for Kunstnere, er de rige, prægtige Samlinger af Billedstøtter og ophøjet Arbejde fra Oldtiden.

Det var især de gamle Grækere, der vare Mestere i Billedkunsten, og Romerne lærte den af dem. De lærte baade Kunst og Videnskab af dem, og vi Danske som hele det nyere Europa har lært af dem begge. I Billedkunsten, i Bygningskunsten og i alle Grene af Ordets Kunst har vi vore bedste, ædleste, klareste Mønstre fra Grækerne og har draget Nytte af dem. Naar der tales om Thorvaldsen, staaer Alt dette i Baggrunden, men nærmest dog Billedkunsten, med dens Fremstillinger navnlig af den græske Gudeverden.

Grækerne og Romerne kjendte jo ikke som Jøderne den eneste sande Gud; de dyrkede, ligesom vore nordiske Forfædre, flere Guder, der tænktes, som en Slags Øvrighed, at styre Naturens Kræfter og det menneskelige Samfund. Himlens Gud, med Tordenkilen til Vaaben, var hos dem den mægtigste og øverste af Guderne; frem-

deles var der Havets Gud, Kornets og Frugtbarhedens Gudinde, Viisdommens Gudinde, Sangens Gud, Krigsguden, den lille vingede Kjærlighedsgud og mange flere, — skabte efter den samme bagvendte Orden som vore Forfædres Tordengud Thor, Skjaldegud Brage og de øvrige, nemlig: Guder, skabte i Menneskets Billede og efter dets Lignelse. Nogle af disse mange Guddomme tænkte Folket sig kraftige, senestærke, andre fyldigere, andre igjen fiint byggede, nogle med Vaaben, andre med Krandse eller Strengeleg, men alle udødelige, lykkalige og hver paa sin Maade skjønne at see. Og som Folket tænkte sig sine Guder, og som Digterne sang om dem, saaledes vidste Kunstnerne, især de græske, at fremstille dem i livagtige Billeder. I Templer og Buegange, i Huse, paa offentlige Pladser, paa Korsveje, overalt stod der Billeder af Guder og Gudinder — Paulus saae endnu saadanne Gudebilleder, da han prædikede paa Torvet i Athén —, og mange Steder stod der Billeder af navnkundige Mænd fra Fortid eller Samtid, som Folket vilde mindes.

Det var især i den livlige græske By Athén, kort efter en Frihedskrig med Perserne, omtrent 500 Aar før Christi Fødsel, at Billedkunsten blomstrede og Bygningskunsten tillige. Der byggede de paa deres Bjergfæstning et prægtigt Marmor-Tempel for Viisdommens Gudinde, som særlig beskyttede Byen. Den navnkundigste af Grækenlands Billedhuggere, Fidias, der levede i Athén, smykkede det hellige Tempels Gavle og Vægge med Marmorbilleder, og inderst i Templets Hal, under det rolige Dagslys fra en Aabning skraat ovenfor i Taget, stod hans Billedstøtte af „Viisdomsgudinden", 20 Alen høi, i Guld og Elfenbeen: Hovedet og Legemets nøgne Dele af Elfenbeen, Øjets Blaa af Ædelstene, Lokker,

Hjelm, Vaaben og det lange folderige Klædebon af drevet Guld. Alene Metallets Værdi var omtrent 10 Tønder Guld. Men det aandelige Syn, Kunstneren her havde fremstillet: Skikkelsen af den jomfruelig strenge Gudinde, med det ophøjede Udtryk af Sindets Ro og Tankens Klarhed, gav denne Billedstøtte ulige mere Værd for Grækerne, end det dyre Stof, hvoraf den var formet. For et Tempel i en anden By, hvor Grækere fra alle Egne i Landet mødtes hvert femte Aar til fælles Gudsdyrkelse og festlige Væddekampe, i Digtekunst og alle Slags Legemsøvelser, udførte Fidias, ligeledes i Guld og Elfenbeen, en Billedstøtte af deres øverste Guddom, „Himlens Gud", som den faderlige Hersker over Guder og Mennesker; den var vidt og bredt bekjendt fra de store Folkemøder ved Festlegene og saa beundret, at det regnedes for en Ulykke at døe uden at have seet den. Begge disse Kunstens Underværker ere sporløst forsvundne; men af Beskrivelser og af Efterligninger kan man nogenlunde skjønne den Virkning, de vitterlig har gjort. De fleste andre af Fidias's som de øvrige Kunstneres Arbejder vare af Bronce eller af Marmor. Af dem er der adskillige tilbage, dog kun i Brudstykker. To Marmorhoveder netop fra Templet i Athén har vi tilfældigviis i et Par hundrede Aar ejet i Kjøbenhavn, en Tidlang mellem Skramlerier i en Kurv, nu blandt vore faa værdifulde Kunstsager fra Oldtiden; Kroppene til dem og en Deel større Brudstykker ere først i vore Tider opryddede og bragte fra Athén til England, hvor de nu ere opstillede i en offentlig Samling. I Rom, med alle dets Kunstskatte, er der ikke noget af Fidias's egne Arbejder at see, uden i Gibsafstøbning.

I halvandet hundrede Aar efter denne Mesters Tid var Billedhuggerkunsten i frodig Udvikling; den blom-

ſtrede endnu under den mægtige græske Erobrer Kong Alexander den Store. Men ogsaa før og efter den fejreſte Tid har der været dygtige Billedhuggere og mærkelige Kunſtværker i alle Egne af det gamle Grækenland og i de Nabolande, hvor Grækere havde boſat ſig ſom Nybyggere.

Alexander den Stores Rige blev ſplittet efter hans Død og tilſidſt opſlugt af Romerriget. Da Romerne erobrede Grækenland, ſlæbte de, blandt andet Krigsbytte, ogſaa ſkjønne Kunſtværker med ſig fra de græske Byer og ſtillede dem op i deres Stad, eller nye, ſom de ſik dannede efter dem. Her gik det nu lidt efter lidt tilbage med Kunſten, men langſomt: græske Kunſtnere holdt Værkſteder i Rom, Romerne havde ſelv en vis Dygtighed til at ſee og fremſtille, og bleve de nye Arbejder tilſidſt ringere, ſaa vare i alt Fald de gamle, og hvad man havde fra Grækenland, endnu i Behold. Men da endelig Rom blev lagt øde — vore Frænder Goterne vare med til at hærje Staden —, bleve Oldtids Meſterværker ſønderſlaaede og begravede i Gruſet af de ſtolte Bygninger, de havde ſmykket. Det var ſom om alle Kunſtværker ſkulde udryddes af Jordens Overflade. Det ſkete ogſaa, næſten bogſtavelig. Men under Jorden, dybt under Jordens Overflade, havde adſkillige ligeſom gjemt ſig. I de ſenere Aarhundreders Løb bleve mange af dem fundne igjen og opgravede, hele eller i Brudſtykker, andre bleve fundne rundt om i Italien, ligeſom vi her i Landet kan finde Daneſæ fra vore nordiſke Forfædre, og lidt efter lidt bleve de indkjøbte af Paver og Fyrſter, bl. A. i Rom, og opſtillede i rige Samlinger.

Af saadanne Kunst-Samlinger, med skjønne Marmorbilleder af Guddomme, Sagnhelte og berømte Mænd fra Oldtiden, mange Sale fulde, findes een paa Capitólium — det er ikke længer nogen Fæstning; en anden endnu større Samling er tæt ved Pederskirken i Pavens Slot (Vatikánet). Nogle enkelte Billedstøtter fra Oldtiden staae frit ude paa Torve og Pladser. Da Thorvaldsen kom til Rom, havde man begyndt at faae Øjnene op for Skjønheden i disse Kunstværker; den forrige Slægt havde ikke rigtig forstaaet at skatte dem.

Foruden de talløse græske og romerske Billedhuggerarbejder, i alle Størrelser, er der i Rom ogsaa Malerier at see, ikke fra Oldtiden, men fra den christne Middelalder, da Malerkunsten blomstrede i Italien i flere hundrede Aar, samtidig med at Reformationen var i Gjære i det nordlige Europa. I Pavens Slot ved Pederskirken er der paa Væggene i flere store Sale malet skjønne Billeder af Kirkens Historie; i mange af Paladserne er der Samlinger baade af Marmorarbejder fra Oldtiden og af Malerier af italienske Mestere. Og næsten i alle Roms 365 Kirker finder man bibelske og andre hellige Billeder, som staae paa deres Plads over Højalteret eller ved de mange Helgeners Altre, især Malerier. Der var i den senere Middelalder ogsaa italienske Billedhuggere, som havde taget op efter de gamle græske; i en anden af Italiens Byer (Hovedstaden Florents) blomstrede en Tid lang Billedhuggerkunsten, ved Siden af Malerkunsten, og i de romerske Kirker findes nogle enkelte udtryksfulde Billedstøtter fra den Tid, men dog mest Malerier.

Man kan ikke gaae mange Skridt i Rom uden at træffe Noget, som er værdt at see.

Læreaar i Rom.

Efterat Thorvaldsen senere var bleven en berømt Kunstner, spurgte de ham engang i et Selskab, hvad Dag han var født; han vidste det ikke, „men", sagde han, „den 8de Marts 97 kom jeg til Rom, og det kan jeg kalde min Fødselsdag; — paa den Maade bliver jeg jo en heel Deel Aar yngre". Siden mindedes hans Venner aarlig hans „romerske Fødselsdag", foruden Fødselsdagen den 19de November, og de havde Grund dertil: sin meste Tid har Thorvaldsen levet i Rom, og derved er han bleven baade den store og den berømte Mester, han var.

Da han kom dertil som ung Mand 1797, er det vel gaaet ham som de fleste andre Kunstnere: han har studset ved alt det Nye og Store, han saae, og har følt sig nedtrykt, modløs ved disse fuldendte Mesterværker i den Kunst, han vilde udøve, men ogsaa opløftet af dem. I nogen Tid gik han omkring og saae. Det var just ikke nogen heldig Tid at komme til Rom: flere af de berømteste Marmorværker laae indpakkede for at føres som Krigsbytte til Paris; endnu var der dog Saameget tilbage og det Øvrige i Afstøbning. Det Første, han derefter tog sig for, var at skjærpe sit Øje og øve sin Haand ved at efterdanne i Leer nogle af Oldtidens ypperste Billedstøtter og Brystbilleder. Han huggede ogsaa Noget i Marmor, som han ikke havde faaet Øvelse i hjemme. Alt imellem udførte han Billeder af egen Opfindelse; Adskilligt slog han istykker, naar det blev færdigt: han syntes ikke, det var godt nok.

Til at klare sine Fordringer til et Billedhuggerarbejde havde Thorvaldsen Gransknigen af Oldtids Kunstværker: deres Enfold og Storhed, deres Livs-

friskhed og fordringsløse Ynde stemte med hans egen medfødte Natur; derfor blev han saa levende berørt af dem. Men nogen Nutids Mester at lære hos, havde han ikke. Italiens og tillige Europas navnkundigste Billedhugger Canóva, der havde Værksted i Rom, kunde han ikke slutte sig til. Der var i Canóvas fine Marmor-Arbejder noget Indtagende, men altfor megen Øjenslyst, om man end allerede i dem sporer den opvaagnende Sands for det Skjønne, som den blev vakt ved Beskuelsen af Oldtids Mønstre. De foregaaende Slægter af Billedhuggere, siden Kunstens Blomstring og Afblomstring i Middelalderen, havde tabt disse Mønstre af Syne, og Billedhuggerkunsten var længe i Forfald. Der er Billedstøtter nok fra Forfaldets Tid, snart voldsomme — med fortrukne Miner, vredne Stillinger, Hvirvelvind i Klæderne eller de sidde i Kruser „som Kaalblade" —, snart mere tamme og smægtende; men indbyrdes ligne de næsten alle hverandre, og man bliver lige hurtig kjed af begge Slags. I Kunstskolerne blev Tidens forskruede Smag opelsket og videre forplantet, lige indtil Thorvaldsens Tid; han har senere selv gjort sig lystig over, hvorledes hans Tegninger efter skjønne Gibsafstøbninger vare blevne ubarmhjertig rettede, fordi han havde aftegnet, hvad der stod for ham, og ikke forstaaet at give Arme og Been „dette akadémiske Sving ligesom en Sabel". Nu var der imidlertid udenfor Kunstskolerne begyndt et Omslag i den hele Betragtning af Billedhuggerkunsten. Især en lærd tydsk Oldgransker, Winckelmann, havde ved Hjælp af Kunstsamlingerne i Italien grundig undersøgt Levningerne af den græske Kunst, dens Emner, dens Grundsætninger, dens Udvikling i Tidernes Løb, og oplyst den ved lærde Værker, der vare oversatte baade paa Fransk og Italiensk. Han var død for længere Tid siden, men hans Tanker

om Kunsten levede efter ham og vare i Omløb. Hidtil var det dog mere Oldgranskere og Kunstelskere end Kunstnerne selv, der hyldede disse frugtbare Tanker, og hos mangen alvorlig Kunstner, som var gjennemtrængt af dem, havde de ikke rigtig sat Frugt. En saadan Kunstner, personlig knyttet til Winckelmann, var den danske Billedhugger Wiedewelt, der var Thorvaldsens Lærer paa det øverste Trin af Kunstskolen og bl. A. har udført en af de fire Statuer til Frihedsstøtten: „Troskab", i hvidt Marmor; paa sine Lærlinger synes han ikke at have havt nogen ledende Indflydelse.

Af personlige Bekjendte i Rom var der to Landsmænd, begge ældre og tydskdannede, der har hjulpet Thorvaldsen frem paa hans Vej: den ene var Oldgranskeren Zoëga, født i Danmark, en varm Beundrer af den græske og ægyptiske Kunst, som han begge kjendte grundig, og en streng Dommer over de Nyere; den anden var Maleren Carstens fra Slesvig. Allerede i tidligere Aar havde Thorvaldsen og hans Venner havt meget at tale om den højtbegavede Carstens, der ikke havde kunnet trives ved Kunstskolen i Kjøbenhavn, havde brudt med den skolerette Underviisning derhjemme og de herskende, søgte Smagsregler, og siden havt meget at kjæmpe med Miskjendelse, Nød og Sygdom. I Rom traf han ham selv, nedbrudt og døende; han ordnede hans tankerige, aandfulde Tegninger, som vise tilbage til Oldtidens og Middelalderens store Mestere, eftertegnede nogle, fuldførte andre, og dem, han fik i Eje, har han gjemt mellem sine kjæreste Kunstskatte.

Under disse mangehaande lærerige Granskninger og forberedende Øvelser i sin Kunst blev Thorvaldsen jevnlig forstyrret ved Uroligheder i Byen, som dengang stod

under de fremmede Franskes Herredømme, og han blev flere Gange hjemsøgt af Feber.

Imidlertid var det ene Aar gaaet efter det andet. Det Lidt, han aarlig sendte hjem til Kunstskolen af nye smaa Arbejder, blev rost; men nu var hans Rejsetid snart udløben, og inden han kom hjem, vilde han saa gjerne prøve sine Kræfter paa et større Arbejde og vise sine Landsmænd, hvad han havde lært. I et Brev hjem skriver han ved denne Tid: „Konsten bliver mig dagligen „kierere, skjønt ieg tillige dagligen mere indseer, hvor „langt ieg endnu er borte fra den Fuldkommenhed, som „findes i de Mesterstykker, ieg her har for Øinene". Det er den sunde Følelse hos den, der har et højt Maal, og det er en Ydmyghed, som hjælper frem mod Maalet. Han fik en Tanke, et indre Syn af, hvad han vilde fremstille, og begyndte.

Men et Billedhuggerarbejde er ikke at løbe til.

En Billedstøtte.

Sæt, det skal være en Billedstøtte (en Statue) i Legemsstørrelse og forestille f. Ex. en døende Kriger, et Barn, som leger, en from Kvinde bedende, hvadsomhelst. Først gjælder det om, at Kunstneren ved nøje, hvad Skikkelse det skal være, lidt ældre eller lidt yngre, smækker eller fyldig, i hvad Stilling den skal staae, bøjet til den eller den Side: den mindste Forandring giver et andet Billede. Naar han har sin Tanke i Hovedet, moden og levende som et Frø, der vil spire, maaskee ogsaa har tegnet den i Omrids paa et Blad Papiir, gjør han gjerne et lille Udkast i fiint, ældet Leer: det er et billigt og et villigt Stof, let at forme med Fingrene og en glat Pind. Undertiden maa han gjøre flere forskjellige Ud-

kast, inden han saaer frem det, han vil; undertiden har han det strax, som ved en Indskydelse.

Nu skal han derefter udføre det i Legemsstørrelse, endnu i Leer. Naar man vilde bygge en stor Skikkelse med Arme og Been alene af Leer, vilde den snart falde sammen: han maa stive den ligesom med en Beenrad af Jernstænger og Jernbaand, hvorpaa han kan kline Leret fast. Saa begynder da Kunstnerens Arbejde med at udforme og gjennemføre, hvad han havde i sin Tanke og, ofte kun løselig, havde angivet i sit Udkast, gjennemføre det i ethvert Lem paa Legemet, enhver Muskels Spænding eller Hvile, i Ansigtets Udtryk, i Klædebonnet, hvor Folderne maae falde anderledes ved en hurtigere end ved en langsommere Bevægelse, — og Alt dette saaledes, at Skikkelsen har Form og Liv, fra hvad Side man seer den. Her er Meget at betænke, Meget at vove, forkaste, forandre; stadig bliver Naturen taget paa Raad, ved Hjælp af en „Modèl": et velskabt Menneske, i den Stilling, der skal afbildes. Naar endelig Billedet er færdigt og vel lykket, er det en Glæde, hvor levende det tager sig ud i dette blaagraae Leer, med den milde, fugtige Glands.

En kort Tid kan Leret staae sig ved at stænkes og holdes fugtigt udenpaa; men det begynder snart at tørre ind, slaae Revner, blive skjørt: det var et altfor forgjængeligt Stof at gjemme sit Kunstværk i. Derfor gaaer der Bud efter en Gibser til at helde Leerbilledet over med flydende Gibs, som har den Egenskab, at den hurtig størkner og at den ikke svinder ind ved at tørres. Et saadant Overtræk af Gibs maa være forsvarlig tykt; naar det er tørt, bliver det omhyggelig skaaret istykker, i saa mange Stykker, at det overalt kan løsnes fra Leret og bindes sammen igjen. I denne hule Gibsform helder

man igjen flydende Gibs, og naar den er tør, tager man Formen fra: saa staaer Skikkelsen der i Gibs. Den var smukkere i Leret: den hvide Gibs har noget Koldt og Dødt. Og hvad værre er, den er saa skrøbelig, at den neppe taaler et Stød. Derfor sætter Kunstneren megen Priis paa at komme til at udføre sit Billede enten i Malm, helst Bronce, eller i Steen, helst hvidt Marmor. Men det er kostbare Stoffer, og Udarbejdelsen tager Tid.

Bliver det Bronce, som bedst kan staae sig ogsaa i fri Luft, dannes der en Form, hvori der bliver støbt med det smeltede Metal, en Blanding af Kobber og Tin; siden bliver Billedstøtten fiint gaaet efter af Kunstneren med Mejsel og med Fiil. Alt dette er jo lettere sagt end gjort. Men i Bronce tager den sig prægtig ud, levende næsten som i Leret, og det haarde, sejge Metal lider hverken af Regn eller Frost og kan trodse megen Overlast: vore Forfædre har kunnet bruge det til Vaaben.

Er det i Marmor, den skal udføres, bliver der i et af de faa Marmorbrudd bestilt en Blok saa stor, at hele Skikkelsen kan hugges ud af den. Skal det være smukt hvidt Marmor, kan saadan en Blok koste en tusind Daler; og man er endda udsat for, at der inden i den er skjulte blaae Aarer og Pletter, som man opdager, naar det er forsilde. Med Bøfler eller Stude slæbes den, tidt ad daarlige Veje, fra Steenbruddet til Kunstnerens Værksted. Her skal den nu hugges til, først i det Grove. Paa den Gibsfigur, man vil overføre i Marmor, bliver der sat smaa Stifter paa de yderste Punkter, paa Issen, Fingerspidsen, Albuen, Fodstykket; efter disse Mærker maaler man og hugger løs paa Stenen, hvor der skal tages af. Længere inde igjen Mærker ved hvad man vil have udsparet; det øvrige hugges bort. Noget af Arbejdet kan gjøres af Steenhuggere, men forsigtig! Lidt efter lidt

begynder da Skikkelsen at „krybe ud“ af den hvide Blok, endnu plump og utydelig, men hvert klingende Slag af Hammer mod Mejsel bringer den bedre frem. Af saadanne Slag skal der de utallige; og jo nærmere Fuldendelsen, des større Varsomhed: den tyndeste Flise, der hugges af, hvor den ikke skulde, — man kan ikke sætte den paa igjen; det gjælder om en Haand, der er fiint øvet i at arbejde i Stenen med Mejsel, Bor og Rasp, en sikker Haand og først og sidst et sikkert Øje. At faae Alt med, som det var formet i det bløde Leer og derefter afstøbt i Gibs, er noget nær en Umulighed. Men naar langt om længe Billedhuggeren har lagt den sidste Haand paa sit Arbejde, saa staaer det der i det skjæreste Stof. Det skinnende hvide Marmor, der glittrer og tindrer som Frostsnee i Solens Skin, halv gjennemsigtigt, hvor det er tyndest, giver Skikkelsen ligesom et forklaret Skjær. Thorvaldsen skal derfor træffende have sagt, at en Billedstøtte lever i Leer, den dør i Gibs, og den staaer op i Marmor. En let og hurtig Opstandelse bliver det jo ikke.

„Jason“.

Det Billede, Thorvaldsen havde i sit Hoved, dengang Afreisen nærmede sig, skulde da gjennemgaae alle disse Forvandlinger: fra Tanke til Udkast og til udført Billedstøtte, fra Leer til Gibs, saa, om det var muligt, fra Gibs til Marmor.

Han vilde fremstille en Helt fra den græske Sagntid, Jáson. Det første Krigstog, Grækere af de forskjellige Stammer og Landskaber foretoge i Forening, var et Tog tilskibs op til det sorte Hav for at hente et gyldent

Vædderskind, som her blev bevogtet af en Drage; de navnkundigste Helte toge Deel i Toget, Anføreren hed Jáson, og ham lykkedes det at nedlægge Dragen.

Saadanne Sagnhelte, ogsaa de yngre Guder, tænkte Grækerne sig letklædte og, naar de traadte handlende frem, gjerne nøgne. Da det græske Folk med stor Iver dyrkede Legemsøvelser, daglig mødtes paa de offentlige Øvelsespladser og fejrede sine store Folkefester ved fælles Lege, og da Kapløbere, Brydere, Nævekjæmpere, for at være frie i deres Bevægelser, lagde Klæderne fra sig, ligesom vi ved Svømning, blev saa at sige hele Folket fra Barns Been fortroligt med den sundt udviklede nøgne Menneskeskikkelse i dens Liv og Bevægelse; for en græsk Kunstner blev det saameget lettere at skabe lignende skjønne Skikkelser ud af sin Indbildningskraft, og hans Kunstværk blev igjen lettere forstaaet og paaskjønnet. Naar det gjælder om at faae Personligheden, der skal fremstilles, klart udpræget i Legemets Bygning, og Handlingen i dets Stilling og Bevægelse, er og bliver det klareste Udtryk herfor altid den nøgne Skikkelse, Sjælens fødte Klædebon, uden det Paahæng af Klædningsstykker, der skifter efter Lune med Tider og Landskaber. — Thorvaldsen vilde fremstille den græske Helt Jáson i Legemsstørrelse: en ung, kraftfuld Skikkelse, nøgen, med Hjelm paa Hovedet, Spydet over den høire Skulder og paa venstre Arm det laadne Vædderskind; hans Kappe hænger i lette Folder ned ad en Stub, som tjener til Støtte for Kunstværket. Det er i det Øjeblik, Jáson, efter at have nedlagt Dragen, vil gaae tilbage til Skibet med sit Bytte; før Bortgangen drejer han Hovedet, med et harmfuldt Sejersblik, — som om man saae det slagne Udyr ved Siden.

Denne Helteskikkelse stod for Kunstnerens Indbild-

ningskraft; han udførte den legemsstor i Leer. Da den efter sex Maaneders Arbejde var bleven færdig, stod den hen i nogen Tid; saa slog han Hovedet af den: han havde ikke Raad eller vel snarere ikke Lyst til at faae den afformet i Gibs.

Af forskjellige Grunde blev Afrejsen udsat fra Tid til Tid. Slægt og Venner i Danmark bleve mere og mere utaalmodige, og Alle spurgte, hvor han dog blev af; men heldigviis var den offentlige Understøttelse hjemmefra bleven forlænget. Henved to Aar efter steg Jásons Skikkelse igjen op for ham; nu vilde han udføre den i overnaturlig Størrelse, 4 Alen høj; han begyndte og arbeidede tidlig og silde for at faae den færdig. Denne Gang fik han den frem, som han vilde; den vakte almindelig Beundring. Han havde gaaet saa stille med sine Arbejder, at nogle af hans Kunstfæller, som han daglig spiste med, spurgte ham, om han ikke kjendte en Landsmand af ham, en Dansk, der havde gjort den udmærkede Billedstøtte af Jáson. Kunstuere og Rejsende strømmede til hans Værksted for at see dette „nyskabte Værk af den græske Oldtids Kunst"; den strenge Dommer Zoëga gav det sit Bifald; Italiens største Billedhugger Canóva udbrød ved Synet af Jáson: „Denne Billedstøtte af den unge Danske er i en ny og en stor Stiil!" I et Par Maaneder var den i Alles Munde; Alle beundrede den og berømmede den, men der var Ingen, som havde Raad til at bestille den i Marmor.

Imidlertid var nu Thorvaldsens Hjemrejse endelig bestemt. Det var i Marts 1803, sex Aar efter Ankomsten; han havde faaet en tydsk Billedhugger til Rejseselskab. Efter Aftale holdt Kudsken i den tidlige Morgen udenfor Huset; hans Kuffert, — der var ikke meget Rejsegods — blev surret paa Vognen; saa kom hans

Rejsefælle i det sidste Øjeblik og havde ikke faaet sit Pas i Orden. De maatte opsætte Rejsen til næste Morgen, Kufferten blev taget ned og Kudsken bandede. Den Dag skulde det saa hændes, at en rejsende Englænder, Sir Thomas Hope, rig og fornem, blev viist om mellem Roms Mærkværdigheder, og at Omviseren ogsaa førte ham til det tarvelige Værksted, hvor Dagens Vidunder var at see. Han betragtede det opmærksom; saa vendte han sig til den unge Billedhugger, som stod derinde for at tage Afsked med sit Arbejde, og spurgte, hvad det kunde koste at faae hans Jáson udført i Marmor. „Ved dette Spørgsmaal", siger Thiele, Fortælleren af Thorvaldsens Levnet, „har han vistnok seet sin Fremtid dukke op som en skibbruden Mand i den vaade Dødskamp". Han svarede: 3000 Daler; det var for lidt, Bestilleren vilde lægge det 4de Tusind til, og dermed var Aftalen gjort. Om Hjemrejse var der da ikke Tale; Thorvaldsen havde for en længere Tid Midler til at blive i Kunstens Hjem, og Rygtet om hans Jáson drog sejerrigt fra Rom ud i Verden, hvor, hedder det, „mange Kunstforstandige allerede i ham hilsede Gjenføderen af den tabte græske Kunst".

Med Udførelsen i Marmor af denne Billedstøtte trak det meget længe ud. Først var det de mange Krigsaar i Napoleons Tid, og at faae Noget sendt til England var der ikke at tænke paa, da al engelsk Ejendom var priisdømt af de Franske. Imidlertid fik Thorvaldsen nye Arbejder, det ene efter det andet eller flere paa eengang, og nye Bestillinger, og han gjorde stadige Fremskridt i sin Kunst ved at udøve den som ved at granske dens Mesterværker. Thiele, som har samlet og sigtet de spredte Oplysninger om Thorvaldsen og derefter fortalt hans Levnet i et Værk med skjønne Afbildninger, siden

endnu fuldstændigere (i 4 Bind), besøgte ham første Gang i Rom, en Snees Aar efter, at Jáson var bestilt, og traf ham paa et Stillads, ifærd med at meisle paa Heltens Pande. Der faldt en Yttring om, hvor kjært det maatte være ham at fuldende et Arbejde, der havde grundlagt hans Berømmelse. „Nej“, svarede Thorvaldsen, idet han lod Armene synke, „nu falder det lidt suurt! Dengang jeg gjorde denne Billedstøtte, fandt jeg den god — den er ogsaa god endnu —, men nu kunde jeg dog gjøre noget Bedre“. Da den endelig var færdig, fik Bestilleren, til Tak for sin Langmodighed, et Par skjønne Marmorarbejder i Tilgift.

2. Thorvaldsen som Billedhugger i Rom.

Bestillinger og frie Opfindelser.

Med Jáson i Leer og Gibs havde Thorvaldsen aabnet sin berømmelige Bane. Han var tidlig kaldet til Kunstner, blev tidlig uddannet og tidlig udmærket; alligevel var han bleven 32 Aar gammel, før han kom rigtig til at begynde. Men nu gik det ogsaa fremad indtil hans sidste Dag.

Ligesom det var heldigt for ham at være i Rom i sine bedste Læreaar, saaledes ogsaa at blive der endnu en rum Tid som anseet Kunstner, ikke blot fordi man skal lære, saalænge man lever — det Valgsprog har Ingen hyldet oprigtigere end Thorvaldsen —, men tillige fordi der i Rom, hvor der er Meget at see, ogsaa komme Mange tilrejsende for at see det, først det Gamle, siden

ogsaa det Nye og det Nyeste. Kunstnere af alle Fag leve der sammen i flere Aar og kan, om de vil, have godt af hverandre; Kunstkjendere og Kunstelskere strømme til fra de forskjellige Lande, nogle mest for at have været der, men mange for at see og lære at see, eller, som Thorvaldsen udtrykte sig, „at faae Sneen til at smelte i deres Øine". Den Kunstner, der ret har vakt Opmærksomhed i Rom, kan her være vis paa at faae sine Arbeider beskuede. Saa kan det være godt nok for ham at høre sin Dom, og kjært nok at vinde Beundring; — det kjæreste og lykkeligste for ham er at sees af Øine, der glæde sig ved hans Værk: det er for Kunstneren det Samme som Solskin er for Markerne. Det er ogsaa det sikkreste Grundlag baade for Berømmelse og for nye Bestillinger.

Selv i de første Aaringer, da der endnu var Ufred i Europa, men egentlig først senere samlede Rom en voxende og bestandig skiftende Kreds af fremmede Rejsende, Englændere, Tydskere, Russere, som blev der i kortere eller længere Tid, og Thorvaldsen var en af de Kunstnere, de søgte hen til. En skulde sidde for ham for at faae sit Brystbillede, sin „Byste", aftaget: det er gjerne den bedste Fortjeneste for en Billedhugger, som har Gaver til at træffe, og det er en smuk Opgave for ham, naar han kan faae et Kunstværk ud af det; men dertil hører, foruden den slaaende ydre Lighed, at ogsaa det sjælelige Liv kommer fuldt og samlet frem, ligesom i sin forklarede Skikkelse. En Anden bestilte et Gravmæle over en Afdød: for den, der har mistet sine Kjære, er det en Trøst at have et Billede af dem eller et Sindbillede, der kan aandelig minde om dem, og Thorvaldsen havde Gaven til at finde Udtryk ogsaa for den Fremmedes Følelser; han har i Aarenes Løb udført en

Mangfoldighed af Gravmæler, lige udmærkede ved tankerig og klar Fremstilling og ved den Mildhed i Sorgen, som er en Grundstemning i dem alle. En Anden havde seet sig glad i en af hans skjønne græske Gude- eller Helteskikkelser og ønskede den gjentaget, eller en lignende fra hans Haand, for at smykke sit Huus med den.

Men ogsaa uden Bestillinger var han bestandig virksom med nye Opfindelser. Af en af de Bøger, der næst Bibelen er mest læst i alle Tider og alle Lande, af den græske Folkesanger Homér's store Heltedigt om Troias Belejring, tog han Emne til Fremstillinger eller saa at sige Fortællinger i „ophøjet Arbejde"; Enhver, der kjendte Digtet, kunde strax ligesom gjenkjende Heltene, men saae her den gamle Sangers Fortælling endnu mere levende for sig. Med Reliefbilleder vexlede fritstaaende Billedstøtter. Ved Siden af Jáson med det gyldne Skind fremstod milde, yndige Kvindeskikkelser, deriblandt selve den græske Skjønhedsgudinde i fuld Legemsstørrelse („Venus"), eller mandlige (Jægeren „Adónis" o. fl.), — altid mest Skikkelser fra Grækernes Gude- og Helteſagn. Derimod forsøgte Thorvaldsen sig ikke med at tage Stof af vore nordiske Forfædres Gudesagn, der i hans Ungdom endnu ikke havde faaet Liv og Skikkelse ved Digternes friere Udmalinger, endsige ved Kunstværker fra den levende Folketroes egen Tid; det manglede hverken nu eller siden paa Opfordringer dertil fra Landsmænd, men han slog det hen med, at han „kjendte ikke Dragterne".

Blandt Danske i Rom havde han, foruden Venner fra Kunstskolen, højtstaaende Velyndere, der ivrig udbredte hans Ry ogsaa i Hjemmet, og mellem løse Planer i Mængde indløb der endelig en Bestilling herfra, som tilmed førte i et Spor, han ikke havde traadt siden

Skoleaarene. Det var til Brahe Trolleborg Kirke i Fyen: en Døbefont af hvidt Marmor, med passende Fremstillinger. Thorvaldsen udhuggede i ophøjet Arbejde paa de fire Sider af Fodstykket: Christus, som døbes af Johannes, — Christus, som velsigner de smaa Børn, — Jomfru Maria med Christusbarnet og den lille Johannes, — Tre svævende Engle. Det var et skjønt Arbejde, som blev meget beundret, da det kom til Danmark; han har senere udført en Gjentagelse deraf, ligeledes i Marmor, som Gave til den Kirke paa Island, hvor hans Farfader Thorvald Gotskalksøn havde været Præst.

Offentlige Bestillinger fik han paa nogle mindre Arbejder til Udsmykning af det nye Christiansborg Slot*) og Raadhuset i Kjøbenhavn. Hans større Arbejder bleve bestilte til fremmede Lande.

„Alexanders Triumftog", Relief.

I Sommeren 1812 ventedes Kejser Napoleon til Rom, der nu med det halve Europa var underlagt Frankrigs Kejser; i Rom skulde et paveligt Slot udstyres til at modtage ham og rigt smykkes med Billedværk. Forskjellige Kunstnere fik store Bestillinger paa Maler- og Billedhuggerarbejder; Thorvaldsen blev der ikke talt til. Han havde i et halvt Aars Tid og mere lidt af en tærende Feber — det kolde, fugtige Værksted var aldrig noget sundt Opholdssted —, og endnu havde han Anfald

*) Et af Reliefferne til Slottets Forside sees i det lille Træsnit paa Titelbladet: Jetten Prometheus har dannet det første Menneske af Leer; Viisdomsgudinden sætter Sjælens Sindbillede, en Sommerfugl, paa Billedstøttens Hoved og vækker den til Liv.

af Feberen. Maaſtee vilde ogſaa de andre Kunſtnere nødig have et Arbejde af ham ved Siden af deres. Imidlertid var Tiden rykket frem; der manglede et omløbende Billede i ophøjet Arbejde, 55 Alen langt, til en af de ſtore Sale; det ſkulde være færdigt paa lidt over 2 Maaneder. Bygmeſteren vidſte ingen Billedhugger, der kunde overtage dette Arbejde med denne Friſt, uden Thorvaldſen, og han var ſtrax villig dertil.

Napoleon, vor Tidsalders ſtore Erobrer, vilde han forherlige ved Mindet om Oldtidens Erobrer, den græſke Konge Alexander den Store, ſom før ſit 30te Aar havde underlagt ſig Lilleaſien, Ægypten, Aſſyrien, Perſien, Indien, næſten hele den da bekjendte Verden. Han vilde fremſtille Alexanders Triumftog: den ſejerrige Konges Indtog i den gamle Stad Babylon ved Eufrats Flod, den Stad, hvor fordum Kong Nebucadnezar havde holdt Jøderne i det ſaakaldte „babylónſke Fangenſkab", og ſom nu havde overgivet ſig til Alexander den Store; hos en af de gamle Hiſtorieſkrivere er Triumftoget udførlig beſkrevet. Et ſaadant Optog, med en lang Række Skikkelſer, een efter een eller højſt et Par enkelte jevnſides, paſſer fortrinligt til at afbildes paa en langſtrakt Flade i ophøjet Arbejde. Billedet ſkulde under Loftet i den ſtore Sal løbe langs henad de fire Vægge, i en Bort eller Bræmme, 2 Alen høj og, ſom ſagt, 55 Alen lang. Saa gjaldt det, i Overeensſtemmelſe med Hiſtorie og Oldkyndighed at fremſtille Begivenheden ſmukt og rigt, i tydelige Træk, og dermed udfylde Bræmmen efter de opgivne Maal.

Billedet falder i tre Dele, der naturlig løbe ſammen: Babylon med dens Omgivelſer, et mødende Tog ud fra Staden og Triumf-Indtoget med den ſejerrige Hær. Under et Palmetræ ſees et fredeligt Dyr,

en Kameel, som skal belæsses med Varepakker, en lille Dreng er krøben op paa dens Pukkel for at see efter Toget; ved Flodbredden en Fisker med sin Hund, en Kjøbmand og Roerskarle tilbaads med Varer til den store Handelsby, den gamle Flodgud, liggende, og i Baggrunden Babels Taarn; langs Stadens Mure, hvor Trætoppe 'rage op fra de „hængende Haver", driver en Hyrde sin Faareflok hen imod Staden; saa Babylons Port og Mure, besatte med Tilskuere. Ud af Porten gaaer det Tog, som drager Kongen imøde for at hædre ham: tre kaldæiske Viismænd og Sandsigere — havde de spaaet rigtig, kunde de have forudsagt ham, at i Babylon skulde han døe —; foran dem Heste og vilde Dyr i Lænker, som Gave til Kongen, længere foran Hornblæsere og Fløjtespillere, Skatmesteren med hans Folk, som opstille Altre og Røgelsekar, Dandserinder, som strøe Blomster paa Vejen, den overvundne Hærfører skydende sine fem unge Sønner foran for at formilde Sejerherren; og forrest i det mødende Tog Fredens Gudinde, vinget, med sit Overflødighedshorn og i den opløftede Haand Fredens Tegn: en Oliegreen. Triumftoget aabnes af den unge Konge Alexander, støttet til sit Spyd, i pragtfuld Rustning, staaende paa sin tohjulede Vogn, med Sejrens vingede Gudinde, som styrer hans Firspand; efter ham hans Vaabendrager tilfods, hans vælige Stridsheft, som Folkene neppe kan styre, Hærførere tilheft og en lang Skare Heftfolk, derefter Fodfolk, en Elefant med det kostbare Krigsbytte, en bagbunden persisk Høvding og hans Vogter, tilsidst et Par Soldater og under et Palmetræ Kunstneren selv som Tilskuer af Toget. Dermed er den omløbende Billedrække lukket, og paa den anden Side af Palmerne har vi da Kamelen med den lille Dreng, Fiskeren, Kjøbmandens Baad, Faare-

flokken o. s. v. Nogle enkelte af de her nævnte Led ere senere tilføjede, men kun for lidt nøjere at udføre det Oprindelige.

Disse Hundreder af Menneske- og Dyreskikkelser, Guddomme, Sejerherrer og Overvundne, saa forskjellige i Dragt — de letklædte græske Krigere mod de indhyllede Persere —, i Alder, i Legems-, i Sindsbevægelse, bleve anlagte og udformede, som om det var et længe forberedt Værk eller Gjentagelsen af et tidligere. En tydsk Kunstner, der beundrede Thorvaldsens Mesterskab og misunte ham, at han, naar det gjaldt, kunde arbejde 10 Timer i Træk og sove ligesaa længe, har som Øjenvidne berettet, hvor let dette Arbejde gik fra Haanden: „Hver Morgen tegnede Thorvaldsen med sin Griffel to tre Figurer paa en stor Skifertavle og lagde nogle Leerklumper paa; om Aftenen var Pladen færdig udformet og blev saa afstøbt af Gibseren om Natten; der var kun to Tavler i Gang, til at skifte med". I de lidt over 2 Maaneder var Kunstværket undfanget, udført og Stykke efter Stykke opstillet paa sin Plads i Slottets Sal. Det Hele som det Enkelte var saa mesterlig beregnet, at først da det var samlet, og saaes i den bestemte Højde, gjorde det sin fulde, slaaende Virkning. Emnets sindrige Valg, den lykkelige Ordning og Fordeling af Masserne, den skjønne, klare Fortælling af Begivenheden, heelt igjennem saa udtryksfuld og rig paa Afvexling, vakte Beundring selv hos Modstandere og Misundere, og de Kyndige vare enige om, at en saadan Billedrække var ikke seet siden den bedste græske Tid.

Saaledes havde nu Thorvaldsen vundet Navn af Mester ogsaa i den anden, ulige mere forsømte Green af hans Kunst: i Relief eller ophøjet Arbejde paa en Flade. Han havde gjort mere end ved et nyt Mester-

værk at kaste ny Glands over sit Navn: han havde viist den rette Vej i denne Green af Kunsten, der „siden Fidias's Tid har bragt saa mange Billedhuggere til Fortvivlelse". Fremstillingen ved Billed-Flader i ophøjet Arbejde er den Deel af Billedhuggerens Kunst, der grændser nærmest op til Malerkunsten; men derved havde den ladet sig friste til at overskride Grændsen. Navnlig var den kommen ind paa uheldige saakaldte „maleriske Virkninger", med særskilt Baggrund og Mellemgrund og et Bilderede af meer eller mindre fremstaaende Skikkelser, den ene foran den anden, som Alt kun kan udfoldes og tage sig ud i et Maleri. Ved at udfolde sit Relief i Længden og ikke i Dybden, ved at brede det fladere ud og med denne naturlige Indskrænkning at oprulle en saadan Billedrække, havde han bragt Relieffet til Ære og ligesom vundet det tilbage for Kunsten. Thorvaldsens Mesterskab i skildrende og fortællende Digtning ved Billeder i „ophøjet Arbejde", der kun maae halvt træde ud af Bagfladen — en Digtning i bunden Stiil —, og hans Fortjeneste af denne bundne, men udtryksfulde Deel af Billedkunsten, er ogsaa almindelig følt og fremhæves af Alle.

Relieffet „Alexanders Triumftog", har han selv nævnet som sit „Yndlingsarbejde", og det var ham en stor Glæde, da det endelig blev bestilt i Marmor, paa eengang til Christiansborg Slot og til et grevеligt Slot i Nord-Italien. Men der gik mange Aar, inden det, udvidet med enkelte nye Skikkelser og finere gjennemført, kunde blive færdigt til Aflevering. Saaledes udført kostede dette skjønne Kunstværk 32,000 Rdl., — neppe meget Mere, end hvad han havde udgivet til Marmor og Arbejdsløn. Sin nærmeste

Bestemmelse fik det forresten ikke opfyldt: Kejser Napoleon kom ikke til Rom, og Thorvaldsen fik ham aldrig at see.

En Kunstners Flid. „Natten".

I sit Værksted havde han allerede længe havt flere Marmor-Arbejdere i Virksomhed; her var stadig Noget at tilsee og hjælpe efter ved Arbejdet. Mangen Time ofrede han paa sine Samlinger af Mønter fra Oldtiden og af ædle Stene med indslebne græske Billeder. Saadanne „skaarne Stene" vare af de gamle Grækere og Romere brugte til at forsegle med, og de kunde tidt kjøbes ret billig paa Torvet af Bønder, der havde fundet dem i deres Jord. Flere af de tabte Oldtidsværker kjender man fra de smaa Afbildninger paa skaarne Stene; der er her et Forraad af Tanker og Vink til nye Kunstværker, og saa smaat Alting er, kan Udførelsen være mesterlig, men der hører et øvet Øje til at skjønne derpaa. Af større Kunstværker fra Oldtiden havde han enkelte Brudstykker eller Afstøbninger, og ogsaa hvad hans Venner havde samlet, gik han tidt igjennem med et Barns Opmærksomhed; han havde sine Yndlingsstykker, som de altid maatte hente frem til ham. Hans Beundring for Oldtidens Kunst tog snarere til end af, jo mere han selv steg i Dygtighed og Anseelse. En Ven fortæller, at Thorvaldsen engang havde besøgt ham og, efter at have sagt Farvel, fik henne ved Døren Øje paa Afstøbningen af et ungdommeligt Hoved i græsk Arbejde, med denne vidunderlige Forening af levende Naturſandhed og luttret, klaret Formskjønhed, som man kalder den „græske Stiil" i Kunsten. Han stod længe fordybet i

Beskuelse; tilsidst ryftede han paa Hovedet og gik ud med de Ord: „Det kan vi ikke!“

Der var allevegne Nok at see paa og studere og Nok at tage vare. Ofte sad han dog hen i tungsindig Uvirksomhed.

En frit skabende Kunstner, enten det saa er i Ord eller i Toner eller i Form og Farve han skal kalde sine Syner tillive, kan ikke være saaledes jevn flittig i sit Kald som en anden Bestillingsmand; han trænger til at hvile godt ud, for, naar det gjælder, at kunne arbejde næsten over de menneskelige Kræfter. Digteren, Tonekunstneren, Billedkunstneren kan have sine Smaasysler, med Læsning, Klimpren, Haandarbejde, og hver i sit Fag et Slags Dagværk, hvor Adskilligt, ogsaa for ham, kunde lykkes selv i halv træt Tilstand; men i sine Arbejdstimer som skabende Kunstner maa han være lysvaagen og have alle sine Kræfter til Raadighed. Tanken staaar varm for hans Sjæl, Hjertet er fuldt af den, Aanden er over ham; nu er Alt smeltet, nu skal det forme sig, nu — eller maaskee aldrig: hvad der ikke lykkes med det Samme, kan være uopretteligt eller kræve nye Tillæb i det Uendelige. Alle de utallige smaa og større Hensyn, der ere at tage, — for Digteren til Tankernes, Ordenes, Rimenes Stedsgning, for Tonedigteren til Tonernes Stigen, Flugt og Samklang, for Billedhuggeren til Linier og Flader, til Skjønhed, Natursandhed, betydningsfuldt Indhold, — alle disse Hensyn, der i koldt Vejr lade sig opløse i fornuftige Beregninger, skulle virke og samvirke, om muligt, med eet Slag. Er det et større Kunstværk, der skal skabes, arbejder tidt Hjernen ogsaa Nætterne igjennem, under Søvnløshed og urolige Drømme. Skulde da en Kunstner arbejde saaledes daglig, Aar ud og Aar ind, vilde han snart være brændt op. Selv om han skaber

med en saa mærkelig Lethed som Thorvaldsen plejede, maa han have lange Hviletider, ikke blot den syvende Dag. En og Anden slaaer sig løs: vi har tidligere havt Digtere, saa ædle, elskværdige Mennesker som Wessel og Ewald, der i saadanne Mellemtimer, for at glemme Sorger, Nød eller Samtidens Kulde, forfaldt til Drik og Udskejelser og led Skade derved. En Anden driver Tiden hen, ligger i sin Seng eller paa sin Sofa og drømmer eller er bedrøvet; det gjorde nærmest Thorvaldsen. Men hvad der, udenfra seet, kan see ganske ud som Lediggang, har tidt sin dybere Grund i, at medens Aanden hviler, er der allerede noget Nyt, der vil skille arbejde sig frem, Noget, der ligger og groer som Vinterfæden under Sneen. Det var gjerne Tilfældet med Thorvaldsen i hans mismodige, uvirksomme Tider.

Engang havde han saaledes længe været forstemt, ikke bestilt Noget i flere Maaneder, foruden det dagligdags Tilsyn med Medhjælperne. Der var dengang (1815) en yngre Ven af ham i Rom, den danske Maler Eckersberg fra Slesvig; det var en Kunstner, der med et kjærligt Øje for Naturens Mangfoldighed forbandt en grundig Opfattelse og sandfærdig Fremstilling, og som siden har forplantet disse Egenskaber paa en heel Skole af danske Malere. Eckersberg saae gjerne ind til sin Ven om Morgenen og søgte at trøste ham: over Lunkenheden hjemme, over slette Menneskers Egennytte, over de mulige Anlæg til Brystsyge, eller hvad Andet der kunde være ivejen; det var som at tale for døve Øren. Pludselig en Morgen træffer han Thorvaldsen med straalende Ansigt, i fuldt Arbejde ved den sorte Tavle, formende i Leret med de store, fine Hænder et Billede i ophøjet Arbejde. Ved Siden af ham laae hans Hund, — han havde altid Dyr om sig; en stor Hund førte han med sig allerede da

han kom til Italien, og det var længe den Eneste, han kunde tale med. Hunden ved Siden og en Kat paa hans Stol; han var i fuldt Arbejde. Den Morgen var han staaet tidlig op, havde taget til Leret, som saa længe havde hvilet, og nu var han halv færdig med en kvindelig Skikkelse, som skulde forestille „Natten"; der gik Bud efter Gibseren. Da Manden kom, lidt henne paa Eftermiddagen, for at hente Billedet, og spurgte, hvad Form det skulde have i Randen — det havde der ikke været Tid til at bestemme —, slog Thorvaldsen med et Stykke Kridt en Kreds, 30 Tommer i Tværmaal, rundt om Skikkelsen, saa at den smukt fylder Rummet, og af en Klump Leer, han havde mellem Fingrene, formede han en Ugle, hvis udstrakte Vinger kunde vise Vandlinien. Imidlertid var han ifærd med et Sidestykke, ligeledes rundt afskaaret, som skulde forestille „Dagen": en ung vinget Kvinde, der svævende frem strøer Roser, og, støttet til hendes Skulder, Morgenens Stjerne som et Englebarn med Fakkel. Da Gibseren vilde gaae med „Natten", raabte Thorvaldsen: „Bi lidt! saa kan vi faae den anden med". — Disse to Skikkelser, han den Dag fik færdige, høre til hans mest beundrede mindre Arbejder; de ere mangfoldige Gange udførte i Marmor og udbredte over største Delen af Europa ogsaa i Gibsafstøbninger og i Efterligninger i det Smaa, udskaarne i Muslingskal eller malede paa Leertøj; man kan faae dem i Fotografi efter Mesterens eget Arbejde.

Det Billede eller, nøjere bestemt, det Sindbillede, der kom saa hurtig til Verden, og hvoraf der her gives et formindsket Omrids i Træsnit, fremstiller Natten som en ung, kvindelig Skikkelse, der i let flagrende Klædebon, med sænket Hoved og lukkede Øjne, glider stille hen i Rummet, paa udslagne Vinger; den venstre Fod ligger

„Nacht".
Relief (1815).

hvilende paa den høire. I Armene holder hun moderlig Nattens Tvillingbørn, Søvnen og Døden, begge trygt slumrende. Under hendes Hovedklæde sees over Panden de søvndysende Frøhuse af Valmuen; under hendes brede Vinger svæver Mørkets Fugl, Uglen. Enkelte af disse Træk har Hjemmel i den græske Kunst; men selv om man ikke kjendte noget af dem og ikke engang vidste, at dette Billede skulde forestille Natten, faaer man ligefuldt af Sammenstillingen og Bevægelsen det uvilkaarlige Indtryk af Hviletimens Stilhed, Fred og Slummer.

Overhovedet havde Thorvaldsen en forunderlig Gave til, selv ved Begreber saa lidt personlige som „Natten“ eller „Foraaret“ eller „Begejstringen“, „Styrken“ o. d., at faae Begrebet forvandlet til Sjæl og saaledes i een og samme Skikkelse at forene Livsbilledet, i al dets Ynde og Uskyld, med Sindbilledet og den dybere, aandelige Betydning, det skulde lægge i Skikkelsen.

Livsbilleder og græske Skjønhedsbilleder. „Merknr“ o. s.

Noget Lignende gjælder om de Billeder, han atter i disse Aar formede efter Grækernes Gude- eller Heltesagn. De ere Livsbilleder, friske, yndefulde, let forstaaelige, som hvad vi see i det daglige Liv, og de kan derfor tiltale Enhver, som har Øje for det Skjønne; med det Samme gjengive de frit og sjælfuldt nogle af de Grundbilleder af Natur- og Menneskelivet, som Grækerne, ved en Slags Luftspejling fra Jorden til Himlen, havde seet og troet paa som Guder, Gudinder eller Sagnhelte og afbildet i deres Kunstværker. Hvordan den øverste af dem alle, Himlens

Gud Tordenguden, saae ud, og hans mægtige Broder Havets Gud, og Krigsguden, Viisdommens Gudinde, Kjærlighedsguden, hvordan den Snildeste og den Viseste og den Kjækkeste af Sagnheltene i den troianske Krig var skabt og væbnet, havde Grækenlands Digtere og Billedkunstnere været saa temmelig enige om: enhver ny Kunstner havde taget Skikkelsen, omtrent som den — efter Folkets Tro — var givet af tidligere Kunstnere; saa havde han gjennemført den nøjere, efter sin Kunstfærdighed og sine Jagttagelser af Livet, eller han havde nærmest blot fremstillet den i nye Øjeblikke, i en ny Handling, en ny Sindsbevægelse, hvorom Folketroens Sagn havde at fortælle.

Som Religion betragtet, var Alt dette kun hedensk Overtro, der levede og døde med Hedningefolket. Men som Gjenbillede af Menneskenes Vilkaar, Færd og Samfundsorden, overført paa de himmelske Magter, der tænktes at raade i Naturens og Aandens Riger, var det et fribaarent, opvakt og saa rigt udstyret Folks Syn paa Livets Grundforhold og Afbildning deraf i *menneskelige Skikkelser*. Det var Grækernes Syn og Afbildning af Livet, som det rørte sig i deres Lands Natur og Befolkning, og dermed ogsaa som det naturlig rører sig hos deres Frændefolk i hele denne Verdensdeel. Derfor er det, at *Grækernes* Billedkunst har og beholder sin store Betydning *for os som for alle Europas Folk*, fordi vi i den græske Gudeverden har Grundbilleder af et Natur- og Menneskeliv, hvori vi tildeels *selv* færdes. Vi Nordboer har dem endnu mere tilsvarende, vist ogsaa dybsindigere, dog langt mindre udførte og mindre forstaaelige, i den nordiske: i de Væsener, der beskrives, og de Sagn, der fortælles i vor nordiske Gudelære, som er et Sidestykke til den græske og

næst denne er den eneste fuldstændige Gudelære, noget europæisk Folk har i Arv fra sine Fædre. Men den nordiske Gudeverden, med Odin, Thor og Loke, Freja og Idun, Balders Død og Gudernes Undergang, kjende ikke Mange til uden vi selv, endda først siden Oehlenschläger begyndte at digte om den; i den græske Gudeverden har vi Livets almindelige Grundbilleder i Fællesskab med det øvrige Europa. Og hvad der er det Vigtigste: vi har dem klart udformede af de gamle Grækere selv, baade af Digtere og af Billedhuggere, i en Række Slægtled, der gaaer fra den graae Oldtid lige til Kunstens Forfald.

Ved denne fortsatte, uafbrudte Samvirken mellem det græske Folks Kunstnere, blev lidt efter lidt enhver af disse Gude- og Helteskikkelser fuldbaaren og fuldt udviklet; den blev saaledes gjennemført, at den i sin Legemsbygning fra Isse til Fod, i sin Anfigtsform, i sine mindste Træk og Bevægelser var det synlige Udtryk for det af Livets Grundbilleder, den skulde fremstille. Eller med andre Ord: Grundbillederne bleve til Skjønhedsbilleder; thi Skjønhed er ikke Andet end den fuldendte Samklang mellem det Indre og det Ydre, mellem det Hele og alle dets Dele. De græske Gude- og Helteskikkelsers Udformning til Skjønhedsbilleder falder ganske sammen med Kunstens Vært og Udvikling i Grækenland: den ene Billedhugger havde taget op efter den anden, og han havde været lige selvstændig for det.

Disse Grundbilleder af Livet, saaledes udformede, optog nu igjen Thorvaldsen som en selvstændig Kunstner, der havde sine egne Tanker og sine egne Følelser at udtale deri. Det blev ikke et hæmmende Baand for

hans Fremstillingsgave, men en Støtte, og tillige en Hjælp til at blive let forstaaet og varmt modtaget af Kunstens Venner, som alle kjendte og skattede den græske Oldtids Mesterværker.

Han selv kjendte dem grundig, saa grundig, at han med stor Ære har skilt sig ved det vanskelige Hverv, at sammensætte og udfylde Brudstykker af sønderslagne Kunstværker fra Oldtiden. Paa en græsk Ø (Ægina) var der nylig gjort et mærkeligt Fund ved Udgravning af Ruinerne af et af de ældste Templer; her havde den danske Rejsende Brøndsted og flere Oldgranskere, mellem Brokker af Søjlerne og Muurværket, fundet Brudstykker af 17 store Billedstøtter i en stiv, gammelgræsk Stiil; de fleste hørte til een og samme fælles Handling og havde været opstillede i Templets Gavl. Kronprindsen af Baiern, som kjøbte dem til sit Lands Kunstsamling, overdrog (1816) til Thorvaldsen at istandsætte dem, og han gjorde sig Flid dermed. Da han var færdig, kunde Ingen sige, hvad der var nyt og hvad der var gammelt, og der er neppe Noget, der har givet Thorvaldsen mere Anseelse mellem Kjendere. Selv skal han engang have moret sig ved at svare en Fremmed, der lidt vigtig spurgte om, hvad der var tilsat af ham: „Jeg husker det ikke, og see det kan jeg ikke".

Hvad en Kunstner kan lære af en stor Forgjængers eller et heelt, sluttet Tidsrums Mesterværker, er en egen Maade at see og fremstille paa eller, som det i Kunstsproget kaldes, en „Stiil"; frit tilegnet, bliver den tilsidst hans egen Stiil. Men det, han skal see og fremstille, det levende Stof til et Kunstværk, maa Livet give: i det virkelige Liv, som det rører sig omkring os, maa det søges og sankes eller gribes i Flugten, og det maa tidt gjemmes længe, inden der bliver Brug for det.

Hvad Betydning de offentlige Legemsøvelser havde for den græske Kunst, hvor langt lettere det dengang blev for en Billedhugger at give sine Skikkelser saavel Liv og Udtryk som de skjønneste Former, har vi før nævnet. Vor Tids Kunstnere ere ulige mere udsatte for enten at komme Livet og de „levende Modeller“ for nær og derved bringes ind paa en raa Naturlighed, eller omvendt at komme Kunstens Mønstre for nær og bringes ind paa en sjælløs Formskjønhed. Thorvaldsen holdt sig lige langt fra begge Afveje. Han saae paa Livet og paa Kunsten med lige opmærksomme Øine, og det Skjønne, det Udtryksfulde i de dagligdags Skikkelser fængslede ham ikke mindre end det ædleste Kunstværk. Selv hvor Skjønheden skjultes og snæredes af stramme Klæder og tillærte Lader, kunde han blive den vaer, helst dog hvor Livet rørte sig uskyldig i sin friske Naturlighed: Folkelivet under Sydens Himmel, Børn og Dyr var hans stadige Fornøjelse. Ved at tilegne sig hvad baade Kunsten og Livet havde at byde ham i Rom, fandt han sin Stiil og samlede sit levende Stof af Indtryk fra det Synliges Verden. Det Væsentlige: at Stof og Stiil gik i Eet og i Forening blev Udtryk for klare Tanker og rene Følelser, var hans Kunstneraands medfødte Gave.

Tanken og Følelsen i og for sig lagde Thorvaldsen selv ikke mere Vægt paa, end at han engang forbausede en lærd Mand ved at sætte Fremstillingen øverst, med den Bemærkning, at „et falsk tænkt, men rigtig tegnet Arbejde altid er noget Mesterligt, hvorimod et fortegnet eller daarlig malet Billede med de prægtigste Tanker er og bliver Kludderarbejde“. Skulde han forklare sine Kunstværker med Ord, holdt han sig hellere paa Livets end paa Tankens Grund, som da et af hans senere Relieffer, med den blinde Olding Homér, der synger for en

Kreds af Grækere, Unge og Gamle, fremkaldte en tydsk Kjenders Betragtninger over det Dybsindige i, at et Par halvvoxne Drenge staae forrest i Kredsen af de Lyttende; paa Spørgsmaal, om det ikke var hans Tanke her at udtrykke Ungdommens levende Modtagelighed for Digtekunst, svarede han: „Aa jo! og saadanne Drenge skal nu altid være foran og bore sig ind, hvor der er Noget at høre eller see". At den valgte Sammenstilling tillige fylder bedst i Billedet og giver de smukkeste Spil af Linier, er et Hensyn, som dengang ikke kom paa Tale; ved Opfindelsen har Kunstneren sikkert havt alle saadanne Hensyn for Øje under Eet.

Hvad han saae i det daglige Liv og hvad han havde lært af Grækernes Syn paa Livet, af de Grundsyn, der ere afbildede i de græske Gude- og Heltesskikkelser, smeltede paa det Inderligste sammen i hans nye Skabelser. En Dag (i Foraaret 1818), da han skulde fra Værkstedet hjem at spise — han holdt Middag til ubestemte Tider, mellem Kl. 12 og 7, naar han fik Stunder dertil —, saae han i en Port i sin Gade en smuk ung Arbejdsmand, som halv stod, halv sad paa en Stolpe og hørte med spændt Opmærksomhed paa en anden Mand. Thorvaldsen var gaaet forbi, men gik tilbage for at tegne Stillingen af; Knøsen lagde ikke Mærke dertil. Denne udtryksfulde Stilling, opmærksom, halv staaende, halv siddende, satte hans Indbildningskraft i Bevægelse og blev Spiren til en af hans berømteste Billedstøtter: „Merkúr som Argus's Banemand". Han spiste sin Mad i en Skynding, for strax at gjøre Udkast til Billedstøtten; næste Dag begyndte han at udføre den i Legemsstørrelse.

„Merkur“ som Argusbane.

Billedstøtte (1818).

Det græske Sagn fortæller om en forvandlet Kongedatter, som en skinsyg Gudinde lod bevogte af Uhyret Argus, en Kjæmpe med hundrede Øjne. Den unge Gud Merkúr, der ikke havde sin Lige i Snildhed, Kraft og Smidighed, blev sendt ud for at dræbe Uhyret. Han satte sig hos den hundred-øjede Argus og spillede for ham paa sin Rørfløjte, for at dysse ham i Søvn; det varede længe, der var altid nogle af Øjnene vaagne, endelig var det sidste lukket, — og i næste Øjeblik var Merkúrs Sværd af Skeden, for at afhugge det sovende Uhyres Hoved.

Det er dette Omslag i Handlingen, Kunstneren har fremstillet: Merkúr, nøgen, halv siddende paa en Træbul, halv støttet paa Spidsen af den venstre Fod, for i næste Nu at springe op; med den højre Hæl klemmer han Sværdfæstet ind mod Bullen, for lydløst at udrage det allerede halv blottede Sværd; i sin venstre Haand holder han Rørfløjten, som han lige har ført fra Læberne: de ere neppe lukkede endnu. Hans Blik er spejdende og hele Stillingen præget af Øjeblikkets Spænding. Det er som Gudernes hurtige Sendebud at Merkúr bærer en Vinge-Hat paa Hovedet; dette Træk og Legemsbygningen var givet i den græske Kunst; det Væsentlige er Thorvaldsens egen Digtning. Der er neppe noget Kunstværk af nogen ældre eller nyere Mester, der giver en bedre Prøve paa, hvormeget der i en enkelt Skikkelse kan fortælles paa eengang om det, der er skeet, og det, der vil skee, og — hvad der er fuldt saa mærkeligt — hvorledes Skikkelsen, ved at gribes i det korte Blink lige før Fuldbyrdelsen og lige efter Forberedelsen, kan, midt under en saa sammentrængt Handling, faae den Stilhed og Ro i Bevægelsen, der er en naturlig Fordring til en Billedstøtte, som staaer stille, hvilende i sin tunge

Masse af Steen eller Malm. — Kunstværkets Virkning er kun svagt at skjønne af et Omrids som det her meddeelte; det rette Indtryk faaer man først ved at see Skikkelsen fuldt udført i Legemsstørrelse og frit i Rummet, saa at man kan gaae rundt om den og see den fra alle Sider.

Af saadanne sjælfulde Billedstøtter, mesterlig udformede, men med en rask Haand, uden denne smaalige og slikkede Udførelse, som trækker Opmærksomheden fra det Væsentlige i et Kunstværk, kom der flere frem, med Mellemrum eller Slag i Slag. Saaledes en Fremstilling af kvindelig Ynde som de græske „Tre Huldgudinder" („Grátierne") i søsterlig Omarmelse og det skjønne, vingede Barn Kjærlighedsguden („Amor"), der sidder og spiller for dem paa sin Strengeleg; — Ungdoms blufærdige Gudinde („Hebe") med Udødeligheds Drik i sin Skaal; — den unge Kongesøn „Ganymed", som knælende giver Himmelgudens Ørn at drikke, — og mange andre. Undertiden bleve de grebne ud af Livet i dets Flugt, tilfældig ligesom Merkúr. En smuk romersk Dreng, han en Dag, under Arbejdet paa „Ganymed", havde havt at see og forme efter, i knælende Stilling, med en Drikkeskaal, skulde en lille Stund rette Lemmerne og satte sig da saa yndefuldt til Hvile, med en Stang i den ene Haand og den anden om det skarpt optrukne Knæ, at Thorvaldsen vinkede til ham: „sid stille, rør dig ikke!" og strax gjorde Udkast til en ny Billedstøtte: den sorgløst hvilende „Hyrdedreng med sin Hund"; Brøndsteds store, smukke Teverino blev til den vagtsomme Hyrdehund.

De fleste af disse Billedstøtter, ogsaa af Relieffer, Gravmæler, Brystbilleder, skulde hugges i Marmor, til-

deels i flere Gjentagelser. Der var nu en heel Længe af Værksteder, hvor Mejselen klang, Lærlinger og Medhjælpere i fuldt Arbejde. Her var Nok at tage vare for Thorvaldsen. Og midt under Alt dette maatte han rejse bort.

Besøg i Kjøbenhavn.

Allerede i adskillige Aar havde han havt indstændige Opfordringer til at komme hjem til Kjøbenhavn, til nye offentlige Bygninger, som skulde udsmykkes: der maatte han være med paa Raad. Han havde hvert Aar lovet at komme og havde Lyst dertil, stor Lyst; men naar det kom til Stykket, kunde han aldrig rive sig løs. Endelig lykkedes det. En af hans paalideligste Medhjælpere var den unge Billedhugger Freund, oprindelig Smedesvend, en selvstændig Kunstner og et varmt Menneske; han var nylig kommen til Rom, men blev der i en halv Snees Aar, boede hos Thorvaldsen og var hans højre Haand; de bekjendteste senere Arbejder af ham er Springvands-Figuren i Kongens Have og et stort Relief i Christiansborg Slot, som forestiller de nordiske Guders sidste Kamp i „Rágnarok". Freund kunde Thorvaldsen stole paa; han og den dygtigste af de italienske Medhjælpere fik Tilsyn med Værkstederne, hans „græske" Ven Brøndsted, som havde taget Ophold i Rom, vilde sende ham Efterretninger, og der var en anden Landsmand, som rejste med ham.

Hvor de kom frem, i Nord-Italien, i Tydskland, blev der gjort Stads af ham som af en kongelig Person; og der var saameget Smukt at see, baade i Natur

og Kunst: Udreisen havde han jo gjort tilsøes. Efter Bestemmelsen skulde de lægge Vejen østlig, over Polen, hvor han havde Bestillinger at gjøre Aftale om paa Stedet; det opsatte han og tog over Schweiz, for at see et Mindesmærke over den lejede Schweizer-Gardes Troskab til Døden: en mægtig, saaret Løve, som efter hans Udkast blev udhugget i en Klippevæg; der blev, som allevegne, holdt Festmaaltid for ham. En tydsk By, hvor de havde lavet sig til med Festligheder, listede han forbi; men alle store Byer kunde man ikke omgaae, og overalt var der Trængsel af Beundrere. Etsteds paa Vejen kom der et ungt Menneske, som bad Kudsken om at maatte sidde op hos ham, men Kudsken vilde ikke; da saa de Andre venlig toge ham ind til sig i Vognen, betroede han dem, at han var Kunstner og vilde til Byen for at see en berømt dansk Billedhugger, som var ivente: han sad der ligeoverfor. Bekjendte fra Rom traf han flere Steder; glimrende Festligheder var der nok af. Han kom til Kjøbenhavn i Efteraaret 1819.

Hvor dog Meget var forandret i de 23 Aar, siden han forlod sin Fødeby! Begge hans Forældre vare døde for mange Aar siden, først hans Moder, som havde længtes saa inderlig efter at see ham igjen og grædt saa mange Taarer. Siden Norges Adskillelse (1814) var Kjøbenhavn ikke længer et Mødested for Landsmænd fra to Riger, til gjensidig Vækkelse, som i hans Ungdoms Tid. I 1807 var Byen bombarderet og Flaaden taget: en Dansk, der havde været i Rom, dengang Budskabet kom, skrev hjem, at „Thorvaldsen var mere bedrøvet end alle Andre". Nu var Ødelæggelsens Spor tildeels udslettede; den store „Frue Kirke", som var gaaet op i Flammerne, og hele nye Gader havde rejst sig af Gruset. Han selv havde, langt borte fra sit Fødeland, frembragt

Værker, hvis Ry gjenlød i alle Lande, og som der længe var spurgt om i Hjemmet: Jáson, Alexanders Triumftog, Natten, Merkúr og de meer end halvhundrede, vi ikke har nævnet. Han var rejst hjemmefra som sine Forældres Stolthed; han kom tilbage som sit Fædrelands Stolthed. Det første bekjendte Ansigt, han mødte, var den gamle Modèl Bendtsen, der nu var Portner ved Kunstskolen paa Charlottenborg; ham faldt han om Halsen og kysfede ham. Der paa Slottet var der indrettet et Værksted for Thorvaldsen. Men det varede længe, inden han kunde komme til Ro for Velkomster og Hædersbevisninger.

Ved en af de smukkeste Fester, i en talrig Kreds af Ældre og Yngre, var det hans Ven fra Rom, Digteren Oehlenschläger, som fra Talerstolen bragte ham deres Hylding i varme Ord, idet han blandt Andet mindede om det gamle Roms Plyndring og Ødelæggelse ved Goterne fra disse nordiske Lande: „Men har Goten syndet," sagde han, „saa har Goten nu atter godtgjort sin Brøde! have vore nordiske Forfædre nedhugget Billedstøtter i Rom, saa staae de nu atter, Grækenland værdige, frem ved Nordboens Kunst." Thorvaldsen sad blv og bevæget og hørte paa, hvor de Alle takkede ham og vare stolte af ham. Ved Bordet blev der udbragt en Række Skaaler; tilsidst: „Alle smukke danske Pigers Skaal! altsaa ogsaa Thorvaldsens Huldgudinders!" Festen endte i jublende Lystighed.

Tankegangen i Frue Kirkes Kunstværker.

Den nordiske Billedhugger havde i Rom opreist Billedstøtter, Grækenland værdige; herhjemme kom han i

et nyt Spor, som ikke var Grækernes. Efter Bombardementet 1807 var, som sagt, Frue Kirke opbygget paany, plump og skaldet udenpaa, med et fladt Tag paa Taarnet og et forgyldt Kors istedenfor det fordums mægtige Kirkespiir, — derimod inden i den en ret ædel Simpelhed og et anseeligt Rum, det største i Hovedstaden. Men i al sin Storhed havde dette lyse, glatte, langstrakte Kirkeskib, med det klare Dagslys ovenfra, noget Tomt, som passede til og i høj Grad trængte til Udsmykning ved Billedkunsten. Det var tydeligt, at en Række Standbilleder, som de 12 Apostle i overnaturlig Størrelse, langs henad de flade Sidepiller, vilde gjøre godt paa Kirken; der var tom Plads ogsaa til Billeder i ophøjet Arbejde; og ved Valget af Sted og af Emne kunde disse Kirkebilleder — ligesom de høje og dybe Stemmer i et fleerstemmigt Chor — gjøre et samlet, opløftende Indtryk. Saaledes kunde det Indre fra en lys og venlig Højtidssal blive til en protestantisk Kirke, og ogsaa Forhallen kunde faae et kirkeligt Præg. Under Thorvaldsens Ophold i Hjemmet aftaltes Planen til en Udsmykning af Frue Kirke ved Hjælp af Billedhugger-Arbejder, omtrent som denne Plan lidt efter lidt blev iværksat i de næste tyve Aar og nu sees gjennemført.

Foran Indgangsdøren ligger som Opgang og Forhal til Kirken en aaben Udbygning i græsk Stiil, baaren af riflede Søjler og med en fladt skraanende Gavl. I Gavldybet deroppe har Thorvaldsen, ved en Sammenstilling af 16 Billedstøtter i brændt Leer, fremstillet „Johannes den Døbers Prædiken i Orken": i Midten, paa en bred Steen, staaer Døberen, som med oprakt Haand peger mod Himlen, Haaret tykt og uredt, Muslingskallen, hans Døbeskaal, hænger i en Rem over den blottede Skulder; til begge Sider af ham opmærk-

somme Tilhørere, gamle og unge, en opblæst Farisæer i lange Klæder, en Jæger med sin Hund, en Hyrde, Mødre med Børn, — de nærmeste af Tilhørerne staaende, de yderste siddende og liggende, efter Gavlens trekantede Form.

Paa Muren lige over Indgangsdøren sees i ophøjet Arbejde „Christi Indtog i Jerusalem". Tilvenstre Jerusalems Port; lige ved Porten staaer der et Par Skriftkloge, som stikke Hovederne sammen: det er ligesom Forbud paa Raabet: „Korsfæst ham!" der skulde lyde faa Dage efter det jublende „Hosianna!" Folk strømme ud af Staden, Drenge, en Datter med sin gamle Fader, Mødre og bedende Børn. Strax udenfor begynder Toget frem imod Jerusalem: først Skaren, som raaber Hosianna og svinger med Palmegrene, Nogle strøe Blomster, Andre brede deres Klæder paa Vejen; saa det stille Tog med Frelseren, som velsigner Folket, sagtmodig, ridende paa en Aseninde, der ledes af Johannes; efter ham de andre Apostle, bedende og lovsyngende, Peder og de øvrige, sidst af dem, den skulende, skumle Judas, som skulde forraade sin Mester; saa igjen Børn og Gamle med Palmegrene, og yderst tilhøjre en Værkbruden, der har kastet sin Krykke og viser en anden Mand sit syge Been, som Jesus havde helbredet — det Træk har Maleren Ráfael brugt før Thorvaldsen —, og under et Palmetræ en Dreng med en blind Olding, der er bleven seende.

Træde vi nu gjennem Indgangsdøren, saa er der indenfor ved Fattigblokkene skjønne Fremstillinger af christelig „Barmhjertighed". Men Øjet søger strax hen til de store Skikkelser langs henad Sidevæggene: de 12 Apostle, 6 paa hver Side, alle i Marmor og langt over Legemsstørrelse. De har hver sit sjælelige Udtryk og hver sit Særkjende eller Sindbillede, som det fra gammel Tid har været vedtaget i den kirkelige Billedkunst.

En er i gaaende Stilling og har Pilegrimsstav i Haanden, til sin Vandring som Ordets Forkynder; En holder den Kniv, en Anden det Kors, den Stridsøxe, den Saug, hvormed han efter Sagnet led Martyrdøden. Thomas, Tvivleren, der vilde stikke sin Finger i Naglegabene og see, før han troede, staaer i en grundende Stilling, med sammenkneben Mund, og holder op til sig et Vinkelmaal; det er et Ansigt, man ligesom har seet før, et bekjendt Ansigt: der er da ogsaa Mange i vore Dage, der i Sind ligne Thomas fremfor nogen af de andre Apostle. Matthæus støtter mod det bøjede Knæ en Skrivetavle, sit Evangelium, som han overtænker, for sanddru at nedskrive det; lænet til ham knæler en Engel, Sindbillede for Evangelisten Matthæus, og ved Foden staaer en Pengepung, fordi han havde været Tolder, før han blev kaldet til Apostel. Længst oppe mod Choret og Alteret, der ligger for Enden af det lange Kirkeskib, staaer paa den ene Side Paulus, med et Udtryk af Dybsindighed og Nidkjærhed i de fine, ædle Træk, med langt og blødt, kløftet Skjæg, Læberne halv aabnede, den høire Haand oprakt til Prædiken, den venstre støttet til Sværdet, hvorved han skulde lide Døden som Blodvidne. Nærmest Alteret, paa den anden Side af Hovedgangen, staaer den mandige, alvorlige, „klippefaste" Peder, med Nøglerne til at binde og løse i sin høire Haand. Næstved ham og overfor Matthæus staaer „den Disciple, Herren elskede", Johannes, skuende op med et beaandet Udtryk, ung, skjægløs, det lange Haar skilt midt over Panden; den flade Haand støtter Evangeliets Tavle, og i den høire holder han Griflen, for at skrive; ved Foden hans Sindbillede som Evangelist, Ørnen. Og midt for Gangen med disse to Rækker Apostle, bag Alteret med de hellige Kar, staaer — i en Marmorstikkelse, fem Alen høj —

Billedet af Christus som den korsfæstede og opstandne Frelser, med sænket Hoved og sænkede, udslagne Arme, indbydende, som om man hørte de Ord: „Kommer hid til mig, alle I, som arbejde og ere besværede!" Bevægelsen og Ansigtets forklarede Mine udtaler disse Trøstens og Fredens Ord. Haaret, skilt over Panden, falder blødt ned over Skuldrene og det side, folderige Klædebon; højre Skulder og Bryst er blottet, saa at man seer den gabende Vunde af Spydet i hans Side; paa Hænder og Fødder Naglegabene.

Kirkens Chor, med Alteret som Midpunkt, har en halvrund Bagvæg; højt oppe under dens Kuppel og synlig over Billedet af den opstandne Christus er i et omløbende Billede i ophøjet Arbejde fremstillet „Gangen til Golgatha": vi kjende alle Skikkelser. Tilvenstre, paa Trappen af Domhuset, staaer Landshøvdingen Pilatus, og vadsker sine Hænder: han vilde gjøre sig uskyldig i den Retfærdiges Blod; Flere staae og see til. Toget er draget forbi og slutter her med romerske Soldater tilfods og mellem dem fornemme Jøder ridende, foran gaae nogle faa Disciple i Følge med de troende Kvinder; Maria, Jesu Moder, segner under sin Smerte, støttes af Johannes, Kvinderne grædende. Frelseren, som tornekronet bærer sit Kors — hans Skikkelse sees midt over Billedstøtten ved Alteret —, vender sig tilbage mod de sørgende Kvinder, som om han sagde Ordene: „Græder ikke over mig, men græder over Eder selv og Eders Børn!" Simon af Cyréne løfter Korsets Træ med stærke Arme; en af Bødlerne bærer sin Stige over Skulderen og en Kurv med Hammer og Nagler, han taler til sin Dreng; foran dem den gode og den onde Røver bagbundne, romerske Soldater tilhest og tilfods, Kvinder og Børn; forrest to Fodgjængere, som stige op

ad Golgathas Skraaning og see tilbage efter Toget. Dette omløbende Billede er 36 Alen langt og 3 Alen højt.

Paa Gulvet i det rummelige Chor sees midt foran Alteret en skjøn Billedstøtte i hvidt Marmor: „Daabs-Engelen", der knælende holder i Armene en Musling-Kumme, til Daabens Vand. Til begge Sider Kapeller med mindre Billeder i ophøjet Arbejde; det ene fremstiller „Christi Daab": i Midten Christus med sænket Hoved, Hænderne foldede foran Brystet, og Johannes, som døber ham i Jordans Flod, Engle svæve ned, Smaabørn bringes til Daaben. Det andet Billede fremstiller „Nadverens Indstiftelse": tilvenstre Nadverbordet, hvor de har rejst sig fra det sidste Aftensmaaltid; ved Bordet staaer Christus med himmelvendt Aasyn, idet han holder Kalken frem og indvier den; foran ham, midt i Billedet, de 11 Apostle, hver paa sin Viis opløste i Sorg og Andagt, knælende, og længst tilhøjre Forræderen Judas, som iler ud.

Alle disse Billeder ere et sammenhængende Affnit af det Nye Testamentes Bibelhistorie, Frelsens Evangelium forkyndt af den christnede Billedhuggerkunst: det er ligesom Stenene, der tale. Udenfor Kirken, ved dens Indgang: Bodsprædiken af Johannes den Døber, ham der skulde „berede Herren Vej". Over Kirkedøren: Christi Indtog, Palmesøndags Evangelium. I Kirkens Chor: Daabs-Engelen som Døbefont; til den ene Side: Christi Daab, hans Indvielse til „sin Faders Gjerning"; til den anden Side, i Skriftestolen: Nadverens Indstiftelse, Skærtorsdags-Evangeliet; paa Rundingen midtfor: Gangen til Golgatha, Langfredags-Evangeliet. Som Alterbillede: Skikkelsen af Christus, som „den Opstandne"; foran ham, til begge Sider i Kirkeskibet: de 12 Apostle, der modtoge og udbredte hans

Evangelium og vare rede til at besegle det med deres Blod.

Disse mange minderige Skikkelser, kjendte fra Børnelærdommen og fælles for Christne af enhver Bekjendelse, træde levende frem i det lyse Rum, fylde det og hellige det; de bære alle Præget af een stor Kunstners Sjæl og Haand, men man tænker mindre paa Kunstneren, end paa det, der er fremstillet ved hans Kunst, dette Væld af fromme Stemninger, saa klart udtalte, saa forskjellige indbyrdes, men saa mindelig samstemmende og samvirkende til Sjælens Opbyggelse. Saaledes kan en Række af mange forskjellige Kunstværker smelte sammen i een Grundstemning, derved støtte og forklare hverandre og i Forening paaminde om det ene Fornødne. Men det er sjælden at det skeer: hver Kunstner vil saa gjerne sige Noget for sig, og ofte er det kirkelige Kunstværk mere en Prydelse for Bygningen end et Hjælpemiddel til at stemme til Andagt. Der er Kirker, hvor Bygningskunsten, med de høje, opstræbende Piller, de mægtige Hvælvinger, de brudte Lys- og Skyggemasser og hvad Andet en Bygmester har at virke med, gjør et i Sandhed højtidsfuldt og opløftende Indtryk. Der er Kirker, hvor et enkelt Mesterværk af christelig Billedkunst, især af Malerkunsten, kan ligesom lyse ud i det Rum, der indeslutter det. Men der er ikke nogen Kirke i Christenheden, endsige nogen protestantisk Kirke, hvor Billedkunsten, og her navnlig Billedhuggerens Kunst, saaledes gjennemfører Kirkens Grundtanke baade som Bygning i en given Stiil og som Gudshuus, hvor den saaledes bringer en Luftning af Evangeliets og Apostletidens hellige Minder ind i det store, stille Rum og med sine Midler forretter sin Deel af Søndagstjenesten, som i Frue Kirke i Kjøbenhavn. Under Prædiken skal

man ikke see paa Billederne, dertil ere de altfor talende: man kan ikke høre to Prædikener paa eengang. De skal helst sees under Orgelspil eller i stille Timer. Skade, at Frue Kirke i Almindelighed holdes lukket, naar der ikke er offentlig Gudstjeneste! I de katholske Lande ere alle Kirker aabne flere Timer om Dagen, ogsaa paa Søgnedage, og Pederskirken i Rom er aaben fra Morgenen, indtil Aftenklokken ringer.

Mindre Arbejder i Kjøbenhavn; Tilbagereise.

Med Tanker om disse forestaaende store Arbejder begyndte og endte Thorvaldsen sit Ophold i Kjøbenhavn; han udførte her de to Reliëf-Billeder til Sidekapellerne i Choret, og der blev strax skudt sammen til at faae dem i Marmor. Af andre Bestillinger blev der gjort Aftale om nogle Arbejder til Christiansborg Slot, som var under Opførelse efter Branden i forrige Aarhundrede. Jevnlig havde han Brystbilleder at aftage, deriblandt Frederik den 6tes, der blev baade smukt og ligt og vakte saameget større Beundring, som Ingen før havde seet det Smukke i Ansigtet. Af Kunstens Beskytter at være havde Kongen selv ikke megen Kunstsands; men det Milde i Thorvaldsens Skikkelser tiltalte ham, og de havde Begge Saameget af virkelige Mennesker, at der var en vis Forstaaelse imellem dem. Til Taffels kunde Kunstneren, efter de gjældende Regler, ikke komme, men faa fik han en Rangtitel, og derefter lod det sig gjøre.

Forresten skal Thorvaldsen selv have havt Konger mellem sine Forfædre. Ved Hjælp af Stamtavler, som

indtil denne Dag optegnes paa Island med stor Omhu og Troskab, kan man paavise, hvorledes han paa fædrene Side, gjennem forskjellige islandske Bønder, nedstammer fra den danske Konge Harald Hildetand, foruden fra norske og islandske Høvdinger. En Formiddag, da hans Ven Oehlenschläger var i Besøg hos ham, sad han og ventede paa et Par Støvler, som Skomageren narrede ham med; det var han ganske gnaven over og skjændte. I det Samme bankede det paa Døren; men det var ikke Skomageren med Støvlerne, der kom ind; det var en lærd Islænder, Oldgransker af Fag, med en Rulle Papiir under Armen, i sorte Klæder og, som det syntes, noget højtidelig stemt. Han blev som alle Besøgende modtaget med Hjerteligheb og rykkede frem med sit Ærinde. Det var, at ved Gransking i gamle islandske Stamtavler havde han fundet, at Thorvaldsen endvidere nedstammede fra den norske Konge Magnus Barfod, som havde gjort Krigstoget til Skotland. Imens den Lærde rullede sit Papiir op, for at vise Stamtavlen med Forfædrene lige op til Kong Magnus Barfod, sagde Thorvaldsen sagte hen til Oehlenschläger: „Det maa jeg troe! Deraf kommer det, at jeg ikke faaer mine Støvler".

Der var Mange, der besøgte ham ogsaa i hans Værksted, naar han stod ved Arbejdet; for de Fleste var det et nyt Syn, og de gjorde forunderlige Spørgsmaal, men han blev aldrig træt af at besvare dem. Der fortælles, at en Dame, som saae ham forme paa et nyt Billede, udbrød, da han greb med Fingrene i det vaade Leer: „Det Arbejde gjør Professoren nok ikke selv, naar De er i Rom", hvortil han i al Godmodighed svarede: „Jeg forsikrer Dem, det er det Allervigtigste". Engang i tidligere Aar skal han noget udførligere have forklaret sin Fremgangsmaade for en tydsk Kunstlærd, der beun-

drede en af hans Billedstøtter og ønskede at vide, hvad Vej han var gaaet, hvilke Værker han havde studeret, for at komme til Maalet. Thorvaldsen stirrede længe forbløffet paa Tydskeren og sagde endelig: „Naa, De vil vide, hvordan jeg har gjort den Billedstøtte?" Ja, det vilde han gjerne vide. „Det skal jeg sige Dem," sagde han og gjorde sig al Umage for at være tydelig: „Jeg tog et Bræt, og det borede jeg et Hul i, og saa tog jeg en Stang, og den satte jeg i Hullet, og saa fik jeg et Trug med vaadt Leer, og det lagde jeg omkring Stangen, — og saa gjorde jeg det!"

Efter neppe et Aars Ophold i Kjøbenhavn, rejste Thorvaldsen næste Sommer (1820) tilbage til de mange Arbejder, der ventede paa ham i Rom. Festmaaltider, Fakkeltog, Sang og Tale fulgte ham paa hans Vej. Han tog denne Gang over Polen, hvor han i Hovedstaden havde Bestilling paa en mægtig Billedstøtte af en polsk Fyrste og Hærfører tilhest og en Billedstøtte i siddende Stilling af den berømte Stjernekyndige, Kopérnikus, som var født der i Landet, begge i Bronce og langt over Legemsstørrelse; han skulde være med at vælge Pladsen til dem. I Polen traf han Kejseren af Rusland, der fik sit Brystbillede aftaget og ved Afskeden omfavnede ham som en Ven; et andet Sted kom han midt ind i et Fyrstemøde og blev hædret ogsaa af Østerrigs Kejser, foruden af menige Konger og Fyrster. Den sidste Deel af Rejsen gik i en Skynding, da han fra sin Medhjælper i Rom fik Brev om, at i et af Værkstederne var Gulvet styrtet ind, med flere af de færdige Marmorbilleder; Skaden blev dog nogenlunde afhjulpen ved Istandsættelser.

„Christus", „Apostlene" og „Johannes's Prædiken"; den kirkelige Malerkunst i Rom.

Til de næste Aars Arbejder i Rom (navnlig 1821 ff.) hørte Udkast til Billedstøtterne af Christus, af Apostlene, af Johannes den Døber og hans staaende eller hvilende Tilhørere. Efter disse Udkast lod Thorvaldsen de dygtigste af sine Lærlinger og Medhjælpere udføre dem i det Store, under hans vejledende Tilsyn, hvorefter han til Slutning lagde sidste Haand paa dem. Paulus skal han selv have udført i fuld Størrelse, ligeledes Hovedet af Peder.

Til Christusbilledet gjorde han mange forskjellige Tegninger og hele fem Udkast i Leer, men havde endda ikke naaet det, han vilde. En Middag stod han i sit Værksted, paaklædt til Selskab; hans unge Ven Freund kom efter Aftale for at hente ham, og skulde nu see hans sidste Udkast. Thorvaldsen viste ham det mismodig og klagede sin Nød, da et henkastet Spørgsmaal af Freund bragte ham til, med et Greb i Leret med begge sine Hænder, at bøje de oprakte Arme nedad: „Saa! nu har jeg det!" sagde han, „Saadan skal det være!" — For en anden Ven har han siden forklaret Stilling og Bevægelse, paa sin fyndige, enfoldige Maade, saaledes: „Simpel maa saadan en Skikkelse være, fordi Christus staaer over Aartusinder: dette her er Menneskeskikkelsen lige op og ned", han stillede sig opreist, med nedhængende Arme, uden al Bevægelse eller Udtryk; saa sænkede han Hovedet og løftede sagte Armene og de aabne Hænder ud fra Legemet, med svagt bøjede Albuer: „Kan nogen Bevægelse være simplere end min her?" sagde han, „men saa udtrykker den, at han elsker, omfavner Menne-

skene, og det, har jeg tænkt mig, maa være Grundpræget i Christus". — To af Apostelskikkelserne fik han ikke frem til sin Tilfredshed; da Kirken skulde indvies, maatte han afsende dem som de vare, men har senere omgjort dem. Andre Udkast lykkedes ved første Tilløb.

Med sin modne Aands Tænksomhed og sit prøvede Mesterskab i at forme baade efter det Levende, som i Bryststykker, og efter Indbildningskraftens Syner, havde dog Thorvaldsen neppe været udrustet til saadanne kirkelige Fremstillinger, hvis han ikke, under sit Ophold i Rom, havde gjort sig fortrolig med Forbilleder ogsaa i den christelige Billedkunst. Det var navnlig ældre italienske Malere, som i Middelalderen, Slægt efter Slægt, havde malet hellige Billeder til Kirker og Klostre, deels paa løse Tavler til Ophængning, ligesom vore Altertavler, deels paa Muren i vaad Kalk; den ældste Maade, der var gaaet i Arv ligefra Oldtiden, var ved „Mosaik" eller kunstig indlagte fine smaa Tavl af forskjellig Farve, saaledes ordnede, at de ved at sees i Frastand give et samlet Billede. Paa den ene eller anden Maade havde da Malerne, ud af den katholske Folketro, de selv levede i, fremstillet Helgener, Martyrer, Erke-Engle, Christus og hans Apostle, Jomfru Maria, Johannes den Døber, kort alle Kirkens Hellige og den troende Menigheds „Forbedere", snart en enkelt Skikkelse, snart flere, i stille Betragtning eller handlende i en af de Tildragelser, der fortælles i Bibelhistorien eller den katholske Sagnhistorie. Nye Mestere havde taget op efter de tidligere — ikke altid selv villet begynde forfra —, og saaledes havde der lidt efter lidt dannet sig fælles ledende Forestillinger om Evangeliets og Oldkirkens

vigtigste Personligheder, om deres Skikkelse, Dragt, sindbilledlige Særkjender og hvad der ellers hørte til at skildre deres Væsen og skjelne dem indbyrdes. Den levende Kilde til saadanne fælles Foreſtillinger var Jagttagelser af det Liv, der rørte sig i Folk og Menighed i de Tider: Johannes den Døber var Bodsprædikanten, Jomfru Maria den Livsaligste af Kvinder, Apostelen Peder den Klippefaste, Johannes den Elskelige, omtrent saaledes som Bodsprædikanten, Kvinden i sin jomfruelige Reenhed og Fromhed, den stærke, den milde Troeshelt var kjendt i det virkelige Liv. Og derved bleve igjen alle disse Skikkelser til staaende Grundbilleder af det christne Samfundsliv. Det var det Samme, som var skeet i den græske Oldtid, da Slægter af Billedhuggere, ud af den græske Folketro og støttede til Jagttagelser af det omgivende Liv, havde fremstillet Oldtids Guder og Helte og i dem Grundbilleder af Natur- og Menneskelivet.

De gamle italienske Maleres Kirkebilleder havde Thorvaldsen seet paa i Aarenes Løb; især elskede han Ráfael, en af de seneste i Rækken og, med sin Storhed og Oprindelighed som Kunstner, tillige saa frejdig til at tage op efter Forgjængerne i den christelige Billedkunst, at dens Straaler brydes og samles hos ham fremfor hos nogen Anden. Det er muligt, skjøndt ikke vist, at Thorvaldsen har lært et eller andet Træk af Ráfaels Billeder og at han ved dem kan have faaet mere Mod til f. Ex. midt imellem Tilhørerne i „Johannes's Prædiken" at stille et Par Børn, der ere optagne af Jægerens Hund, og ligeledes i de store Relieffer til Frue Kirke at mildne Stemningen og trække Begivenheden nærmere ved at flette deslige uskyldige Livsbilleder ind i sin Gjenfortælling af den stille Uges Evangelier. Til sine Apostel-

stikkelser havde han de nærmeste Forbilleder i Billederne af de hellige Mænd, enkeltvis fremstillede, og navnlig i de oldkirkelige Mosaikbilleder, grove og grimme af Træk, men storladne og med en Afglands af den græske Oldtids Billedkunst. Rimeligvis har Thorvaldsen, mens han gjorde sine Udkast, paany seet sig om i de gamle Kirker i Rom, især dem, der laae i hans Nabolag. Men Støtte for hans kirkelige Fremstillinger var ikke noget enkelt Kunstværk eller nogen enkelt Kunstner, men hele den ældre kirkelige Kunst, der begynder med plumpe Mosaikker og har sin fejreste Blomstring paa Ráfaels Tid.

Ráfael var født i Italien netop samme Aar, som Luther blev født i Tydskland. Han begyndte i en ung Alder og gik dengang saa trøstig i sin Mesters Spor, at man næsten ikke kan skjelne deres Billeder; siden lærte han sit Fødelands største Mestere, ogsaa den græske Billedkunst at kjende, og slog mere og mere sine Vinger ud. Han døde, da han var 37 Aar gammel, men har efterladt sig udødelige Værker i Mængde. Mange af dem ere Altertavler til Kirker: Jomfru Maria med Christusbarnet paa Armen, omgivet af Engle og hellige Mænd og Kvinder, forskjellig valgte til hver af Kirkerne. Andre ere Vægmalerier i de store Sale i Pavens Slot: et forestiller Ransmanden Heliodór, som udjages af Templet, et andet Apostelen Peders Befrielse af Fængselet; de fleste handle om den hellige Kirkes Magt og Sejer over sine Fjender. Til Udførelse ved Vævning i kostbare Tapeter, som skulde ophænges i Pavens Kapel paa de store Festdage, malede Ráfael i Legemsstørrelse Begivenheder af Peders og Paulus's Liv, efter „Apostlenes Gjerninger": Peder med Johannes, da han helbreder den halte Tigger ved Templets Dør, Paulus,

som fra Domhusets Trappe prædiker for Hedningerne i Athén, og flere andre. En Samling Kobberstik efter disse Tapetbilleder hørte til de første Kunstsager, Thorvaldsen kjøbte sig i Rom; en lille Haandtegning fra Mesterens egen Haand havde han hængende over sin Seng.

Hvad der fremfor Alt udmærker Ráfael, er Gaven til at sammenstille flere Skikkelser til een indbyrdes Handling og ved dem fortælle den simpelt og udtryksfuldt, som greben ud af Livet, og dog i Fremstillingen luttret til en forklaret Skjønhed. I Ráfaels bibelske og andre fortællende Billeder om Ting, han aldrig havde seet med sit legemlige Øie, har man i enhver af hans Skikkelser altid en enkelt Menneskesjæl i et enkelt Øjebliks Stemning, enhver i den Sjælsstemning, som gjennem Stilling, Mine, Øiekast uvilkaarlig udtrykker hans Deel i Øjeblikkets Handling. I den sjælfulde Fremstilling af fromme, rene, ophøjede Stemningers Rørelser havde Ráfael neppe sin Lige; deri har navnlig Thorvaldsen hverken kunnet eller villet maale sig med ham.

Noget ligger hos Kunstneren, men Noget ogsaa i Kunst-Arten. En Maler kan med sine Farver vise os Anstigtets Bleghed eller Friskhed, Øjestenens Retning og Størrelse, Øjets Glands, det fugtige Blik, den blussende Kind. Billedhuggeren har ikke disse Udtryksmidler. En Maler kan stille mange Skikkelser sammen i Billedets Dybde, vise dem lige forfra saa godt som fra Siden, i Forkortninger og halv skjulte af andre, gribe dem midt i en voldsom Bevægelse og dæmpe Bevægelsens Uro ved de omgivende Skikkelser; han kan stille dem i en Lysning eller i mørke Skygger. En Billedhugger har til sit eensfarvede Stof enten Relieffet, hvor en større Skare maa

udfoldes i Længden, om end med al Frihed og Afvexling i Bevægelser og ikke saa at sige „i Gaasegang", saa dog oftest En for En, eller — hvad vi her nærmest tale om — han har Billedstøtten, Standbilledet, med en eenlig Skikkelse, sjælden nogle faa tæt sammensluttede. Til denne Eenlighed, — og til den Stilhed og Ro i Bevægelsen, vi nævnede ved Thorvaldsens Merkúr, — og til en Billedhuggers tarvelige Udtryksmidler svarer da Valget af stille Emner med klare, rolige, betydningsfulde Skikkelser, af et Grundpræg, der kan omfatte flere beslægtede Sjæle og flere eensartede Stemninger. Det er Emner for Billedstøtten, og en Mesters første Dyd er at nøjes med hvad hans Kunst formaaer.

Dette Maadehold viste Grækenlands største Mestere, og det stemte saa ganske med Thorvaldsens medfødte Egenheder, baade som Menneske og som Kunstner. Han viste det ligefra først af i Valget og Behandlingen af sine Emner, nu atter ved hver enkelt af de Billedstøtter, han, paa Grundlag af Middelalderens kirkelige Kunst, udførte til Frue Kirke: saa forskjellige de ere i Skikkelse og Handling, har de alle noget Omfattende i deres Personlighed og fremstille den i dens Heelhed. At den klare, protestantiske Foreſtillingsmaade stemmer bedst med Billedhuggerarbejder, ligesom den katholske med Malerier, havde han meent og yttret, længe før han her fik Leilighed til at tydeliggjøre det ved en Prøve. — Bygmesterens Plan var forresten, at Apostlene skulde opstilles i Fordybninger, indhulede i de flade Sidepiller, og altsaa halv gjemmes og skjules af Muurværket. Det kunde han ikke finde sig i; men da han ikke var meget for Skriveri og Kjævl, greb han til den Udvej at gjøre dem for store til

Fordybningerne: han er i alt Fald mistænkt for, at det var en forsætlig Fejltagelse. Da de i sin Tid bleve udpakkede i Kjøbenhavn, vakte det stor Forskrækkelse, at de ikke passede til Maalet. Man besluttede sig da til at tilmure de 12 Fordybninger og stille Apostlene frit ud langs med Sidepillerne, og Enhver saae snart, at først nu blev det som en Skare af hellige Vidner, der leder op til den forklarede Skikkelse ved Alteret.

Billedstøtter af berømte Mænd.

Andre Opgaver til Billedstøtter i over menneskelig Størrelse havde Thorvaldsen fra fremmede Lande og af en ny Art, nemlig som personlige Afbildninger, saakaldte „Portræt-Statuer" af *højtfortjente Mænd*, hvis Minde deres Landsmænd vilde hædre og styrke sig ved og indprente de kommende Slægter: *den Nytte* kan Billedhuggerens Kunst fremfor nogen anden gjøre i *det offentlige Liv*. Forbilleder for Fremstillingen var her ikke, som ved Jáson og Merkúr, den græske Oldtids Gude- og Helteskikkelser i deres Skjønheds Fylde, tildeels nøgne, saa at Legemet, Sjælens Spejl og Redskab, kommer heelt tilsyne; heller ikke, som ved Apostlene, den christne Middelalders Helgenskikkelser, forskjellig mærkede af det aandelige Livs dybere Rørelser, og, efter en halv uvilkaarlig Vedtægt, klædte i storslaaede, folderige Klædebon; Forbilleder var snarest den græske og romerske Oldtids Fremstillinger af berømte Statsmænd, Keisere, Talere og Digtere, som de gik og stod, og Thorvaldsens egne mangfoldige Brystbilleder eller fuldt udførte Portræt-

Statuer af Nulevende: to kvindelige Statuer (Grevinde Ostermann, siddende, og Fyrstinde Baryatinska, staaende) høre til hans fineſt gjennemførte Arbejder. Opgaven var dog ikke ligefrem Afbildninger af Privatperſoner, men folkelige Skikkelſer fra en given Tid og Sted, med de klare Grundtræk af Perſonligheden og dens Livsforhold, og saa lignende ſom mulig.

Til Hovedſtaden i Polen var det, ſom ſagt, Billedſtøtter af en af Polakkernes tappre Hærførere tilheſt („Poniatówski's" Rytter-Statue) og af deres berømte Stjerneknydige Kopérnikus, født for fire hundrede Aar ſiden: det var ham, der førſt opdagede ved ſin Granſkning, at Jorden gaaer rundt omkring Solen; før havde Folk troet, at hele Verden, med de Millioner af Kloder, drejede ſig om den Jordklump, ſom vi Adams Slægt ere vornede til her i vor jordiſke Levetid. I en tydſk By (Mainz) veſtude ved Rhinen vilde de opreiſe en Billedſtøtte af Bogtrykkerkunſtens Opfinder Gutenberg, ſom var født der for fire til fem hundrede Aar ſiden: før hans Tid, da man maatte hjælpe ſig med haandſkrevne Bøger, kunde en god Bog, ſmukt affkreven, koſte ligeſaa meget ſom en Bondegaard, der var ogſaa kun faa af dem; men den ſimple Opfindelſe af Gutenberg, at ſætte og trykke med løſe Bogſtaver, har været frugtbar fremfor nogen anden i den nyere Tid, og nu kan ſelv den Fattige læſe ſin Bibel, om han vil, og ſin Avis, og Bøger træffer man i de fleſte Huſe. I en ſydtydſk By vilde de have en Billedſtøtte af deres Byesbarn, Digteren Schiller, død i vort Aarhundrede: han er Tydſklands meſt elſkede Digter, og hans tankerige, høiſindede Digte, Sørgeſpil og andre Skrifter har havt ſtor Deel i hans Fædrelands Opſving; de ere læſte i mange Lande og overſatte paa flere forſkjellige Sprog.

Disse Mænd, hver i sit Fag, vare vel værd at hædre og mindes. Det gjaldt nu om at vise, hvorledes de havde seet ud. Dertil havde Thorvaldsen Portrætter og andre Oplysninger til Hjælp, og efter Ansigtet vidste han at passe og stemme den hele Skikkelse. Han fremstillede Kopèrnikus i siddende Stilling, med det tænksomme Hoved vendt opad mod Stjernehimlen, og i Hænderne en Passer og et cirkelrundt Redskab til at maale Stjernernes Højde; Dragten er som de Lærdes paa den Tid. Gutenberg, med et Udtryk af Forstandighed og Dygtighed, er fremstillet staaende, i Armen en latinsk Bibel, som den første Bog, der blev trykt, i den højre Haand støbte Bogstaver; han er klædt i gammel tydsk Borgerdragt. Paa Fodstykket sees i ophøjet Arbejde Opfinderen med en Lærling, ved sin Skriftkasse og ved sin Bogtrykkerpresse. Da Kunstværket var færdigt, tog Thorvaldsen ingen anden Betaling end Godtgjørelse for sine Udlæg; til Tak blev han Æresborger i Gutenbergs Fødeby. Schiller er fremstillet i Nutids Dragt, staaende, som hensunken i en Tanke, med Laurbærkrands om det sænkede ædle Hoved, Fligen af hans folderige Kappe kastet om højre Arm, i Hænderne Bog og Pen. Ham havde Mange kjendt personlig, som nu glædedes ved ligesom at gjensee ham i det skjønne, levende Billede; den Dag, det blev afløret, under Sang og Klokkeklang, var en Festdag i Byen og vidt om i Landet. Disse tre mægtige Billedstøtter — Schillers over halvsyvende Alen høj — ere alle støbte i Bronce. Det var en Ære for Thorvaldsen, at han, fremfor nogen indfødt Kunstner, blev valgt til at udføre dem.

En ulige større Ære var det dog, da han i Rom fik Bestilling paa et Mindesmærke over den nys afdøde Pave Pius den 7de, til at opstilles i den store Peders-

kirke, i Marmor. Over Gravkammeret i et af Kirkens høje, hvælvede Tverskibe sidder den gamle Pave i sin Thronstol, klædt i Mesekaabe, med den tredobbelte Pavekrone paa Hovedet, med et mildt Udtryk i de ædle Træk, den højre Haand opløftet til Velsignelse; paa hver Side af Gravdøren staaer en kvindelig Skikkelse, Sindbilleder paa de Dyder, den haardt prøvede Pave havde lært at bede om: „Aandelig Viisdom" og „Troende Styrke". Alle disse Skikkelser ere i overnaturlig Størrelse, endda neppe mægtige nok til det høje Rum; de ere tilligemed Gravkammeret udhuggede i hvidt Marmor. At Thorvaldsen blev udseet til at udføre et af Mindesmærkerne i Pederskirken, over en Pave, var en saameget større Hylding af hans Værd mellem Kunstnere, som han var en Udlænding, der saa vitterlig blev foretrukken for Italiens egne Billedhuggere, og tilmed en Lutheraner, altsaa efter Katholikkernes Forestillinger en Kjætter. Det var næsten forargeligt; men da det først var afgjort, blev det en saa stor Begivenhed, at der under Udarbejdelsen blev fra Rom maanedlig berettet, hvor langt Arbejdet siden sidst var rykket frem mod sin Fuldendelse. At Hs. Helligheds den da regjerende Pave (Leo den 12te, 1826) en Dag besøgte Thorvaldsen i hans Værksted, for at tage Mindesmærket i Øjesyn, var en Æresbevisning, der gjorde megen Opsigt og blev længe erindret.

Personlige Forhold.

Det manglede heller ikke paa de reent udvortes Æresbevisninger, Slagskygger af en Mands Fortjenester: det er kun Skygger; man kan dog undertiden

see af dem, hvor stor den Mand er, som kaster saadan en Slagskygge. Allerede i mange Tider havde Thorvaldsen Aar efter Aar faaet nye Breve som Æresmedlem, saa af en, saa af en anden Kunstskole — i Italien, hvor der er Kunstskole i enhver større By, i Tydskland, i Frankrig, Holland, Portugal, Nordamerika, ogsaa i Norden, overalt —, og nye Ridder-Ordener fra en Mængde forskjellige Riger og Lande; han havde, blandt flere stadig voxende Samlinger, en Skuffe fuld af Ordener, og engang imellem viste han dem frem til Folk, som det kunde more mere at see paa dem end paa hans Kunstværker og Oldsager. Den første, han havde faaet, og som han var blevet meget glad over, var Dannebrogsordenen; siden den Tid, det var nu mange Aar siden, gik han i Italien under Navnet Cavalière Alberto, Ridder Bertel, da nemlig Folk der i Landet har ondt ved at udtale vore Efternavne og helst holde sig til Fornavnene. Nu var han Ridder af utallige Ordener. Kong Ludvig af Baiern, som var en stor Kunstelsker og oftere kom til Rom, hængte en paa ham i hans Værksted, „ligesom man hædrer en Feltherre paa Valpladsen"; han stod paa en fortrolig Fod med Kunstneren, raabte op til ham fra Gaden og fik ham til Vinduet for at sladdre med ham: i Rom lod det sig gjøre. Paa sine Udflugter til Tydskland, paa Arbejdets Vegne, kunde Thorvaldsen selv ikke undgaae en rejsende Konges Besværligheder: med at tage imod til alle Tider, høre paa lange Taler, være vennesæl uden at kjende Saameget som Navnet paa sine Venner og, naar man er kommen til Ro om Natten, at blive vækket op af sin Søvn af Sangforeninger. Lettere gik det i Rom.

I Byens fornemme Kredse, romerske som udenlandske, var han velseet; han søgte dem ikke, men de

søgte ham, og han pyntede i et Selskab. Der var en Fiinhed og Værdighed, en egen „majestætisk Simpelhed" i hele hans Fremtræden; han var en høj og kraftig, smuk Mand, lys, blaaøjet, som en Nordbo af reent Blod, og var paa sin rolige Maade venlig mod Alle. En aandfuld ung Tonedigter*), som traf ham i glimrende Selskab og vandt hans Hjerte ved sin Musik, har i et Brev beskrevet det Indtryk, han strax fik af ham. „Det er en Mand som en Løve, og saa seer han saa klart ud af Øjnene, som om Alt maatte danne sig i hans Sjæl til Form og Billede. Han er blid og venlig, fordi han selv staaer saa højt; alligevel troer jeg, at han kan glæde sig ved enhver Smaating. Det er en Bederkvægelse at see en stor Mand, Skaberen af udødelige Værker, og see, at han er et Menneske, ligesom andre".

Til daglig Brug levede Thorvaldsen ganske som han havde Lyst til, og det var meget tarvelig, baade i Spise og Klæder. Her havde han Lov dertil, og det skjønnede han paa. Da de frie Kunsters Dyrkere gjerne elske og trænge til et tvangfrit Liv, trives de saameget des bedre i Rom, som man der fremfor de allerfleste Steder har sin Frihed til at gjøre og lade, hvad man vil. Italienerne passe sig selv; de Fremmede gjøre ligesaa. Under Fylden af aandelige Indtryk fra Kunst og Historie og under den friske Ind- og Udstrømning af Rejsende, samler der sig i Rom en staaende og skiftende Befolkning af Mennesker, der alle har Noget at glæde sig og opbygge sig ved endogsaa i deres ledige Timer; det er ikke som i mangen retfærdig lille By eller Landsby, ogsaa mangen stor By, hvor tidt en Mand kan bryde sig mere om, hvad hans Nabo og Gjenbo gjør, end

*) Felix Mendelssohn-Bartholdy, December 1830.

hvad han selv gjør, og en Kone ikke mindre. Thorvaldsen kunde, uden at forarge Nogen, gaae paa Gaden til og fra Værkstedet i sin simple blaae Frakke, med sin store Hund og med en blød Læerkugle, som han trillede mellem Fingrene, altid tilfods. Han holdt ikke Kjøretøj, heller ikke Palads, skjøndt han nu var en stor og en rig Mand; heller ikke Tjenerskab: han levede paa Rejsefod eller som en studerende Kunstner, boede til Leje og var sin egen Tjener. Derfor var han ogsaa sin egen Herre.

Om Aftenen var han snart i de glimrende Selskaber, helst hvor der var smuk Sang at høre, snart søgte han hos en af Byens Smaaværter og sad, med sin Pibe i Munden, i Skjorteærmer, enten i Gjæstestuen, som gjerne er Kjøkken tillige, eller i en sval Løvhytte udenfor, sammen med de danske Kunstnere: vore Malere ikke mindre end Billedhuggere havde især dengang for Skik, naar de kom udenlands, at søge friske Indtryk af Natur og Folkeliv og af Kunstens Mønstre og søge dem i Italien, mest i Rom, istedenfor at tage til Malerskoler i Tydskland eller Frankrig. Foruden danske Kunstnere var der ogsaa svenske at mødes med og mange tydske: de holdt dengang sammen alle og morede hverandre med Spøg og Musik. Thorvaldsen var foruden den Betydeligste og den Berømteste ogsaa en af de Hyggeligste at sidde med; han hørte hellere end han talte, hørte opmærksom til, og yttrede han Noget, var det gjerne en sund Dom, kort og ligefrem udtrykt, eller en Skjemt, der muntrede saa meget mere, som den blev sagt med det alvorligste Ansigt. Gjorde de ved Bortgangen en Omvej i Maaneskin til Pedersspladsen eller til Ruiner af Oldtids Mindesmærker, var han med, og havde de en Guitár, var det undertiden ham, der lod Strengene tone i de

ſtille Gader. Tilrejſende, der beſøgte ham for at hilſe paa den navnkundige Meſter, bleve modtagne hjertelig og glemte ſtrax al Forlegenhed. Naar en Dag Nogen ønſkede hans Raad ved Indkjøb af Kunſtſager eller ſelv havde udført et nyt Billede, han ſkulde ſee, ſagde han ſin ærlige Mening; han var ingen ſtreng Dommer over Andre og var, fremfor de fleſte Menneſker og de fleſte Kunſtnere, fri for Misundelſe.

Juleaften havde han ſine danſke Landsmænd hos ſig, den faſte Stok af unge Kunſtnere og Aarets Hold af nye Rejſevenner. For at gjøre det hjemligt for dem, maatte han tidt ſelv kjøbe ind, — engang er han ſeet komme fra Fyrſteſelſkab, ſtatelig paaklædt, med Ordener paa, og i Haanden en ſtor Flaſke Mælk til ſin Julegrød; han maatte ſelv være med at koge Grøden. Juletræet blev tændt; Vinen ſtod paa Bordet i ſtore, blinkende Glasdunke; Flaſkerne og Gjæſterne bar Krandſe af Vintergrønt. Et lille Udvalg af ſmukke „ſkaarne Stene", ſom de under Spøg og Latter ſpillede Lotteri om, var Julegaven. Der blev en Jubel, naar Thorvaldſen kom bærende med det mægtige Fad Julegrød i Armene.

Bolig og Værkſteder.

Han boede, hele ſin romerſke Tid, i ſamme Huus (i Gaden Via Siſtina) og hos de ſamme Folk; hos dem ſpiſte han ogſaa om Middagen. Hans Bolig var rummelig; ſtore Værelſer, men tarvelig udſtyrede med Bohave. Et godt Klaveer havde han, og var glad, naar Nogen kunde ſpille for ham, mens han arbejdede. I flere af hans Stuer hang Væggene fulde af ſmukke Malerier, ſom han

havde kjøbt, mest af yngre Kunstnere. I Kasser, Skuffer og store Skabe eller ovenpaa dem havde han, foruden Bøger og Værker med Kobberstik, sine kostbare Samlinger af græske og romerske Kunstsager i Bronce og Marmor eller Brudstykker deraf, Leerkar med paamalede Billeder, ægyptiske Oldsager, smukke Mønter fra Oldtiden i Mængde: der var et Par Gange Tyve ved hans Møntskabe; i de sidste Aar i Rom laae han derfor med ladte Pistoler og skal i det Hele have følt sig mindre tryg end før. Kjærest var ham de ædle Stene med indslebne Hoveder og Skikkelser i græsk Arbejde og indfattede i Guldringe, sande Kunstværker i det Smaa; de kostbareste havde han godt gjemte. Sine egne smaa aandfulde Blyants- eller Pennetegninger, med de første Spirer til hans Værker, hentegnede paa Visitkort eller Brevstumper, gjemte han ikke paa; hele Dynger af dem har Thiele senere været saa heldig at finde, mellem Glasskaar, Leerklumper og Lapper af gamle Brevkladder, i Thorvaldsens Kjælder. Derimod har han gjemt flere af sine første Udkast i Leer, haardbrændte — mange havde han foræret bort —, og en Ballie med vaadt Leer stod altid tilrede i hans Arbejdskammer. Han havde Plads nok; i et af Værelserne boede gjerne en af hans danske Medhjælpere.

Værkstederne laae i en anden Gade, i Nærheden (bag Palazzo Barberini); de svære Marmorblokke udenfor viste strax, hvor Billedhuggeren var at søge. Først kom man gjennem en lille Have, med Roser og Vinløv, Springvand og kravlende Landskildpadder. Der var flere Værksteder, eet saa stort som en Kirke og deelt i tre Rum ved nedhængende Tæpper; Lyset faldt skraat fra oven, som er den heldigste Belysning. Høje maatte Rummene være for de mægtige Billedstøtter, der skulde

arbejdes paa, og Plads maatte der være til de mangfoldige Kunſtværker i alle Størrelſer, der vare begyndte eller ſaa vidt færdige, at de kun ventede paa den ſidſte Haand. En 30—40 Lærlinger fra forſkjellige Lande, nogle mere Steenhuggere, andre mere Kunſtnere, vare i daglig Virkſomhed, nogle med at hugge i Marmor, efter Maalene paa de mærkede Gibsafſtøbninger, ofte eet og ſamme Kunſtværk flere Gange gjentaget, andre med i Leer at udføre Meſterens Udkaſt i den fulde Størrelſe. Thorvaldſen ſaae efter, hvad der var gjort ſiden ſidſt, pegede ud, hvad der ſkulde videre gjøres og hvorledes, rettede paa det Begyndte med raſke Strøg, til nøjere Udarbejdelſe; undertiden gik han løs paa det, „ſom han vilde ødelægge det", men i faa Øjeblikke havde det igjen formet ſig friſk og levende mellem hans Hænder. Saa forſkjellige de Emner vare, der paa eengang vare under Behandling, gik han med Lethed fra det ene til det andet. Selv arbejdede han helſt i Leer, efter de nye Tanker, der fyldte ham, de nye Beſtillinger, der indløb, eller hvad der ſkulde gjøres ſtrax, ſom Bryſtbilleder af Rejſende, der havde Haſtværk.

Portrætbilleder; Trængſel og Tryk af Beſtillinger.

Et Øjenvidne har beſkrevet, hvor fængſlende det var at ſtaae hos, naar han arbejdede, og ſee ham tænde Livets Gniſt i Leret. „Modſætningen mellem Fingrenes travle Bevægelſer og det Rolige i Blik og Holdning, Kunſtnerens Taushed, mens han fik den døde Maſſe mere og mere talende, holdt Tilſkuerne i den behageligſte Spænding. Engang ſtode vi flere bagved ham, medens

en engelsk Rejsende, der skulde aftages, sad og fremholdt sit grimme, oppustede Ansigt med drivende Øjne. Det syntes, som om Thorvaldsen, der kun nu og da kastede et flygtigt Blik paa Engelsmanden, paa en hemmelighedsfuld Maade havde i sin Leerklump faaet Tag i hans egentlige Ansigt, saaledes som Vorherre har tænkt sig det, og nu først hjalp dets faste Former frem af det Pludsede og Ubestemte. Efterat de rigtige Forhold vare angivne, rettede han noget paa dem efter Mandens svampede Kjød, indtil det tilsidst kun var Øjet, som endnu havde beholdt det aabne, friere Blik. Ogsaa dette Træk blev forandret: for nogle lette Strøg med Formespaanen traadte Øjnene tilbage, og Øjenlaagene fik det Glippende, som de havde hos Manden selv."

Mellem fremmede Rejsende, der saaledes bleve aftagne i Brystbillede, var Englands to største Digtere i dette Aarhundrede. Den ældre af dem, Walter Scott, har digtet spændende historiske Fortællinger om Englands og Skotlands Fortid, som ere læste overalt, næsten flugte, og som hos os Ingemann har havt til Forbillede i sine Romaner om „Valdemar Sejer" og de andre Konger. Den engelske Digter havde ikke Forstand paa Billedkunst, og den danske Billedhugger var slet ikke læsende; men de havde hørt Saameget om hinanden, at de glædede sig begge, da en fælles Ven bragte dem sammen. Saa viste der sig en uventet Vanskelighed: Thorvaldsen forstod ikke Engelsk, og Walter Scott talte ikke andet end sit Modersmaal. Men de to Gamle skal have underholdt sig meget hjertelig ved smaa Brokker af forskjellige Sprog og ved at klappe paa Skulderen, smile og nikke; da de havde sagt Farvel, fulgte de endnu længe hinanden med Øjne og Fagter. Den anden engelske Digter, Byron, — stolt, smuk, adelig, en vildsindet og urolig Aand, men en

stor Digter, maaskee den største blandt alle i vor Tid, — døde nogle Aar efter i Grækenland, hvor han tog hen for at hjælpe Nygrækerne i deres Frihedskrig. Af ham har Thorvaldsen senere udført en skjøn Billedstøtte i Marmor: Byron, i Nutids Dragt, med Slængkappen om Skuldrene, sidder let hvilende paa en græsk Tempel-Ruin; i den venstre Haand holder han halv aabent et af sine Digterværker, i den opløftede Højre Skrivepennen; Bevægelsens stille Liv og det ildfulde Blik tyde paa en digterisk Tanke, som stiger op for hans Sjæl. Dengang Brystbilledet skulde aftages, havde Thorvaldsen, efter sin egen Fortælling, vanskeligt ved at faae Digteren til at sidde rolig, med sit sædvanlige Ansigt. „De maa ikke gjøre de Miner!“ sagde han. „Det er mit Udtryk“, svarede Byron. „Saa?“ sagde Thorvaldsen, og saa gjorde han Brystbilledet, og Alle sagde, at det lignede, men Byron saae paa det: „Det ligner slet ikke!“ sagde han, „jeg seer mere ulykkelig ud.“ — „Han skulde nu altid være saa ulykkelig!“

Blandt mange andre Rejsende fik ogsaa Frederik den 7de som Prinds sit Brystbillede aftaget i Rom, 1828. Det er mig fortalt, at Prindsen, som dengang var ganske ung, i sit 20de Aar, og havde begyndt at faae Skjæg, var noget bange for, at det ikke kunde komme med paa Billedet. Kunstneren stod med en stor Bøtte Leer ved Siden, saae med de klare Øjne og formede med Fingre og Spaan. Da Prindsen gjentagende yttrede Ønsker om Overskjæg, saae Thorvaldsen hen til ham med et Glimt af Skjælmeri i sit alvorlige Blik og slog ud med Armene over Bøtten: „Ja men jeg har jo ikke Leer nok!“ sagde han. — Bestillinger paa Brystbilleder indløb ogsaa langvejs fra, blandt Andet fra en indisk Fyrste, sproglærd Forfatter tillige, der havde hørt om Mesteren

og sendte ham sit Portræt malet, hvorefter saa Billedet er smukt udført i Marmor.

Forholdsvis var Brystbillederne det, der gik letteſt fra Haanden; men der var saa mange af dem: i Aarenes Løb langt over de hundrede.

De større og mindre Arbejder af Thorvaldsen, vi har nævnet og lidt nøjere beskrevet, er kun en ringe Brøkdeel af dem, der udgik fra hans Værksted — eller skulde udgaae. De vare nær ved at voxe ham over Hovedet. Han følte sig i en stigende, nu snart bundløs Gjæld af Arbejder, som han efter skriftlig Contract skulde have færdig til den og den Tid: en Mand af mindre Sindsro vilde det have bragt til Fortvivlelse. Allevegnefra indløb der, foruden nye Bestilleres indstændige Anmodninger, idelig Foreſpørgsler om Relieffer og Billedstøtter, som skulde have været afleverede for længe siden, og som endnu manglede den sidste Haand eller Mere, eller de vare slet ikke begyndte. Der skulde svares paa disse Anmodninger, Foreſpørgsler, Paamindelser; men Thorvaldsen, som han har sagt med Sandhed, „vilde hellere hugge to Brystbilleder i Marmor, end skrive eet Brev", og der var ikke altid en god Ven ved Haanden, som kunde sætte det i Stiil for ham. I Almindelighed nøjedes han med slet ikke at svare, eller han lagde Brevet hen for at læse det en anden Gang. Det piinte ham alligevel. Og Ulykken var, at jo mere han var pligtig at arbejde paa det Ældre, des mindre fik han Tid dertil for nye Tanker, som rørte sig og vilde frem i Leret. Det kunde endda gaae ret hurtig fra Haanden; men at eftergaae et Marmor-Arbejde, var, selv med hans Øje og hans Haandelag, en langsommere Sag; at faae disse store,

kostbare Arbejder indpakkede og afsendte til deres blivende Sted i England, Tydskland eller andensteds, gik heller ikke af sig selv.

Det var da godt for ham, at han havde mange og flittige Medhjælpere: Italienere til Stadighed, og flere vexlende Hold af Tydske, af Danske, af og til en Englænder, en Polak, en Ungarer, — unge Kunstnere, som paa eengang hjalp ham og lærte hos ham; adskillige af dem har siden selv faaet et Navn i deres Hjemland. Til de allerdygtigste hørte en dansk Slesviger Bissen, der ogsaa arbejdede paa egen Haand. Senere har han fortsat sin Mesters Kunst paa Fædrelandets Grund, med livagtige Brystbilleder og Billedstøtter, en nordisk Valkyrie væbnet til Kamp, ogsaa græske Sagnhelte; af ham er den store Billedstøtte af „Landsoldaten", som staaer, støbt i Bronce, 6 Alen høj, ved Porten i Fredericia, til Minde om Sejersdagen den 6te Juli 1849: den danske Landsoldat i fuld Uniform, med Foden paa en erobret Morteer, Geværet i den venstre Haand, og i den oprakte Højre en vinkende Bøgekvist; det var et Emne lige ud af vor egen Tid. For Thorvaldsen udførte Bissen bl. A. Gutenbergs Billedstøtte i det Store og havde megen Deel i dens Udformning.

Der var i Værkstederne i flere Aar en Travlhed og Virksomhed med at gjøre færdigt. Tilsidst lykkedes det nogenlunde, med det mest Paatrængende.

Thorvaldsens Arv og Gavebrev.

Meget stod endnu i disse Værksteder, udført i Marmor paa hans egen Bekostning, til fremtidig Anvendelse; af alt det Afsendte havde han de oprindelige

Gibsafstøbninger og Formerne dertil. Det var en Rigdoms Fylde af Billedstøtter og Billedflader, til Udsmykning for Slotte og Festsale, for Kirker, for offentlige Pladser: her græske Skjønhedsbilleder, der den christne Kirkes Hellige, her Nutids Hædersmænd; Byster, Gravminder, glade Livsbilleder. Og i alle hans Værelser, fra Gulv til Loft, de kostbare Kunstsager fra Oldtiden og Malerier af Samtids Kunstnere. Hvor skulde Alt dette hen, naar han engang døde?

Da Thorvaldsen nærmede sig de 60 Aar, begyndte det at gaae ham om i Hovedet, hvorledes han bedst skulde faae sine Kunstskatte bevarede som en offentlig Samling og et Eftermæle. Gjennem en Statsmand, som tilfældigviis var i Prinds Frederiks Rejsefølge, lod han underhaanden meddele Kong Frederik den 6te, at det var hans Ønske at efterlade sin Fødeby Kjøbenhavn sine Samlinger og Arbejder, mod at der blev sørget for et passende Opbevaringssted, et „Musæum". Det var hans Hjertens Ønske og hans oprigtige Hensigt; han havde dog baade ydre og indre Anfægtelser, og Forretningsmand var han ikke: det pleje Kunstnere sjælden at være. I sit 60de Aar, 1830, skrev og underskrev han sit Testament, hvori han skjænkede Kjøbenhavn sine Kunstsager, til Opbevaring i et eget Musæum, sikkert mod Ildsvaade. Saa vidste han Testamentet til en og anden Landsmand og lagde det 'hen. Men det var skrevet paa Dansk og slet ikke lovformeligt, hverken paa stemplet Papiir eller med Segl under — han havde ingen Signet ved Haanden —, og om Hovedsagen, hans egne Arbejder, var der henviist til „nærmere Bestemmelse". Var han død snart efter Udstedelsen, vilde rimeligviis Byen Rom være bleven hans Arving. Han havde engang selv havt en Flyvetanke om at faae et thorvaldsensk Musæum ogsaa i Rom, paa den

Jordbund, hvor alle hans Kunstværker vare groede, og hvor de saa længe havde glædet og vejledet baade Elskere og Dyrkere af hans Kunst. I Baiern og andensteds i Tydskland fiskede de efter ham med Hædersposter ved Kunstskolerne og ventede da, at hans Arbejder skulde følge med. Hans stille Tanker søgte dog først og sidst til hans Fødeby: at virke med, som han skriver i et Brev, „for den gode Sag: Kunstens hæderlige Anerkiendelse og „Udbredelse i Fædrenelandet", var og blev hans kjæreste Tanke. Det nagede ham, at han syntes, de Fleste derhjemme betragtede Kunsten som Noget, der kun var for „fine Folk"; og hvad han sendte hjem, vare de ligesom forlegne med: det laae saa længe i Oplag, uden saameget som at blive udpakket. Med Alt det, kunde han ikke komme fra, at Kjøbenhavn skulde være hans Arving, og en kjær og hengiven Ven, han havde havt paa Raad, dengang Fremtidsplanerne først steg op hos ham, Normanden Kjøbmand Jørgen Knudsen fra Throndhjem, havde ivrig bestyrket ham deri.

Derhjemme ventede de paa et udtrykkeligt Tilsagn fra ham; de ventede ham selv og længtes efter ham: han havde lovet at komme. Han i Rom, som havde sit Testament i Pulten, ventede, at de derhjemme ogsaa vilde røre sig. Tilsidst skete begge Dele, ved hjælpsom Mellemkomst af rejsende Landsmænd — fremfor Alle Digteren Ludvig Bødtcher —, og skete omtrent samtidig, dog først efter flere Aars gjensidige Ventetid. I 1837 afgav Thorvaldsen sit Tilsagn om, at alle hans Kunstsager, saavel hans egne Arbejder som hans Samlinger, skulde tilhøre hans Musæum i Kjøbenhavn; samme Aar havde nogle ansete Mænd indbudt Medborgere til at oprette et thorvaldsensk Musæum, og de kunde nu melde ham, at der i Bidrag fra Landsmænd af forskjellige Stænder

og Egne (deriblandt 1300 Bønder) var i faa Maaneder indkommet: noget over 61,000 Rd., til en Begyndelse.

Nye og nye Arbejder.

Mens Alt dette stod paa, gik det sin slittige Gang i Værkstederne: Noget blev færdigt og affendt, Noget blev anlagt i første Udkast, tidt noget ganske nyt.

Allerede med de første Planer til et Musæum var Lysten vaagnet hos Thorvaldsen til selv at komme hjem, og det havde han bestemt sig til, i alt Fald paa et Besøg, helst dog for at blive derhjemme og kun „ved en lille let Tour ned til Italien engang imellem at varme sig lidt". Det gik da ligesom forrige Gang, han skulde til Kjøbenhavn: om Sommeren troede han, at næste Foraar skulde han komme; men saa var det og det Arbejde ivejen, og det blev hver Gang en Umulighed. Flere Aar i Træk sendte Regjeringen en Krigsfregat paa Togt til Middelhavet, for tillige at afhente de færdige og halvfærdige Arbejder til Slottet, Frue Kirke og andre; Skibene kom tilbage med en rig Fragt af Kunstværker, men han selv kom ikke.

Han var Aar efter Aar optaget af Forarbejder til en mægtig Billedstøtte i Bronce af en af Baierns ældre Fyrster, i Rustning og tilhest, 9 Alen høj („Maximilián's" Rytter-Statue). Det gjaldt om at faae Holdningen myndig, Dragt og Rustning tidssvarende, ogsaa Stridshesten, som bliver holdt an, rigtig velskabt og utaalmodig, og tilsidst det Hele gjennemført saa langt over naturlig Størrelse. Under de omfattende Forarbejder hertil og Travlheden med alt det Tidligere, havde han tillige ganske

andre Emner for, mest i Reliëf: „Tre syngende Engle", — „Tre spillende Engle"; — en Række Smaabilleder eller snarere Smaadigte, yndige smaa Skjemtedigte i ophøjet Arbejde, med den vingede Dreng Kjærlighedsguden („Amor") i forskjellige Handlinger, der vise hans Magt og Rænker: her den lille Gud, som med en svær Kølle paa Skulderen trækker afsted med en Løve, der gaaer og slikker hans Fod; her Drengen i en Baad, som han styrer gjennem Bølgerne, her i Arbejde med at knytte et Net til at fange Menneskesjæle, — det var, som om saadanne smaa Digtninger sprudlede frem under Trykket af de mange store, alvorlige Arbejder. En anden Række Relieffer, rundt afskaarne, fremstiller „de fire Aarstider", i Sindbilleder, men tillige yndige Livsbilleder: „Foraaret", en ung Pige og hendes smaa Brødre, der hjælpe hende at binde Blomsterkrandse, — „Sommeren", en Høstpige og et elskende Par ved Kornhøsten, — „Efteraaret", en Jæger, der kommer hjem til Hustru og Barn, — „Vinteren" en gammel, ærværdig Mand og hans Hustru, hyggelig om Aftenen ved deres varme Ildbækken: det er paa eengang de fire Alderstrin i Livet og de fire Aarstider. Fremdeles skjønne Billeder efter Homér's Heltedigt om den troianske Krig, forskjellige fra dem, han havde udført for de mange Aar siden, — og en Mængde andre. Til at opfinde som til at udføre havde han sin friske Ungdomskraft.

Horace Vernet og Thorvaldsen.
Opbrud fra Rom.

Vi har fra disse Aar (Begyndelsen af 1835) et Portræt af Thorvaldsen, der viser os ham ved Arbejdet;

det er malet af hans yngre Ven og Beundrer, den berømte franske Historiemaler Horáce Vernét, der nu i syv Aar havde beklædt Hædersplads som Bestyrer af de Franskes Kunstskole i Rom, boet i hans Nabolag og under flere vanskelige Forhold været ham til Støtte. Franskmændene er maaskee den af alle Nationer, der den Dag idag staaer Thorvaldsen fjernest og er mindst oplagt og mindst istand til at skatte den storslaaede Simpelhed, det Lune, den milde, rene Følelse, der for os og Andre er det Vederkvægende i hans Arbejder. At det Samme har været Tilfælde dengang, er meer end rimeligt. De Franskes Forkjærlighed for Glands og glimrende Virkninger kan vanskelig forliges med et Marmor-Arbejdes ædle Ro; i Billedhuggerkunsten — ligesom ogsaa i deres Sørgespil — havde den indtil videre bragt dem ind paa det Opstyltede. Men at de stode tilbage i denne Green af Billedkunsten, vilde de nødig vide af, da de i Malerkunsten afgjort indtoge den første Plads. Saameget smukkere var det, at den Tids berømteste franske Kunstner Horáce Vernét oprigtig hyldede Thorvaldsens Mesterskab. Selv gik han i en ganske anden Retning. Han malede i Oliefarve Slagbilleder fra Kejser Napoleons og andre franske Krige, med Skikkelser i Legemsstørrelse, Indhug af Rytteri, Krudtdamp og Tummel, altid helst Optrin af Livet i dets Spænding og Bevægelse; sine store Billeder malede han uden den Slags Forarbejder, hvormed ellers Malerne udruste sig: hvad han havde seet engang, stod for ham med alle sine Enkeltheder, ligesom afmalet i hans Hukommelse, og det, han vilde bruge deraf, satte han rask hen paa Lærredet, uden stor Betænkning. Nu skulde Vernét forlade Rom for at tage til Nord-Afrika, hvor der var nye Gjenstande for hans Pensel i de Franskes Krige med Araberne, som

han senere har fremstillet i livagtige Billeder; det største af dem er 8 Alen højt og 34 Alen langt.

Før den franske Malers Afrejse gjorde alle Nationers Kunstnere og en stor Mængde ældre og yngre Rejsende (blandt dem den engelske Statsmand Robert Peel) en Afskedsfest for ham. For Enden af Bordet i den store Sal stod Vernets Brystbillede, smykket med en Laurbærkrands; han selv sad med Thorvaldsen paa højre Side og den tydske Historiemaler Cornélius paa venstre. Den gamle Cornélius førte Ordet; efter Slutningen af sin Tale tog han Krandsen fra Bystens Hoved og satte den paa Kunstnerens eget. Men med stor Ivrighed tog Horáce Vernét den af og satte den paa Thorvaldsens Hoved: „I Thorvaldsens Nærværelse tør ingen anden Kunstner bære Laurbærkrandsen, her er dens Plads!" raabte han og kastede sig i hans Arme. Der lød en Jubel, saa det rystede i Huset. Under Alt dette bevarede Thorvaldsen sin ophøjede Ro; og vist er det, at, bortseet fra al indre Adkomst, kunde Laurbærkrandsen umulig faae en bedre Plads, end paa hans sølvhvide Hoved med de store, rene Ansigtstræk, hvorom der træffende er sagt, at „han saae ud, som om han havde modelleret sig selv".

Kort før sin Afrejse 1835 malede Horáce Vernét det Portræt, som her foran i Bogen sees i Træsnit og meget formindsket; Maleriet er i Legemsstørrelse: Thorvaldsen, noget over de 64 Aar gammel, staaer i Arbejdsskjorte, med sin Formespaan i Haanden, og Armen hvilende paa en Træbuk med det Brystbillede, han arbejder paa; det er Maleren Vernét, han havde aftaget i Leret.

Vi har et andet udmærket Portræt af Thorvaldsen, malet i Rom, en Snees Aar tidligere, af hans danske Ven og Beundrer Eckersberg. Der see vi ham som

yngre Mand, 44 Aar gammel: i festlig Dragt sidder han opmærksomt stuende, med et Blik i de klare Øjne, der viser os Kunstneren i hans aandelig skabende Virksomhed; paa Væggen bag ham sees hans store Relief „Alexanders Triumftog". Horace Vernet har taget Mere af det daglige Menneske med, og i de ældre Aar, som Thorvaldsen er bedst kjendt her i Landet, — viser os ham midt i Arbejdet, i Hverdagsdragt, men med det samme klare Kunstnerøje under hans hvide Haar. Maleriet er kjækt udført og med en Hurtighed, der skal have overrasket Thorvaldsen. Han havde siddet i nogen Tid og talt med Vernet, som havde det engang tidligere løst anlagte Billede opstillet foran sig og sin Pensel i Haanden; da Thorvaldsen vilde gaae og spurgte: „Naar vil Du saa have mig, for at begynde ordentlig?" fik han til Svar: „Du behøver ikke at sidde mere, jeg er færdig". Han selv havde saa tidt forbauset Alle ved Hurtighed i Udførelsen; deri, sagde man, havde Horace Vernet villet kappes med ham, til Afsked.

Samme Aar den baierske Fyrste, med Hest, var fra Haanden, udførte Thorvaldsen, strax efter, den store Billedstøtte af Digteren Schiller, som vi har omtalt. I Sommeren 1837 var der Cholera i Rom; saameget hellere bestemte han sig til, som ofte før, at tage til Bjergene i de hede Maaneder, og gav sig med Flere paa Vej. Men de nærmeste Landsbyer vare strengt afspærrede af Landbefolkningen, og han maatte tilbage til Byen. Saaledes indespærret morede han sig ved en Billedstøtte af en „dandsende Pige", et Almuesbarn, som har sat sin Kurv fra sig og træder ud til en romersk Folkedands; det er en af hans yndige Kvindeskikkelser, greben ud af

det daglige Liv, men uden al sindbilledlig Hentydning. I ophøjet Arbejde udkastede han en sammenhængende Række Fremstillinger af et dybsindigt græsk Sagn om den elskende Sjæls Prøvelser i Liv og Død („Psyche's" Historie), hvoraf han allerede før havde hentet Emner til mere udførte Kunstværker. Derefter, foruden adskilligt Andet, en stor Billedstøtte af den græske Gud for Smeddekunsten („Vulcán"), der, halt paa Foden, som Grækerne har tænkt sig ham og som Smedde let kan blive, staaer ved sin Ambolt med Hammer og Tang; det var en ældre Bestilling til Christiansborg Slot. En tysk Billedhugger, der skulde sige Noget om denne Billedstøtte, og spurgte, om ikke Hovedet var for lille, fik til Svar: „Det er vel Figuren, der er Dem for stor."

I Sommeren 1838 kom igjen en Fregat til Middelhavet, for at afhente Kunstværker; de laae i 62 Kister færdige i Havnen og bleve indskibede.

Saa gik Thorvaldsen med ombord. Han rejste hjem til sit Fædreland tilsøes med et dansk Krigsskib, ligesom han første Gang — for 42 Aar siden — var rejst derfra. I Cholerasommeren havde han faaet sit Testament lovformelig udstedt og vidnefast og havde nu nylig sendt det hjem.

---

3. Thorvaldsen i Danmark.

Hjemkomst til Kjøbenhavn.

I Kjøbenhavn havde man længe glædet sig til at modtage ham; nu da der kom Brev om, at han var paa

Skibet, turde Folk først rigtig troe paa, at det blev til Alvor med Hjemkomsten.

En September-Aften 1838 var Fregatten isigte Nord for Kronborg, men for Modstrøm og Modvind maatte den gaae til Ankers. Næste Dag var en Søndag; der kom et Dampskib ud med Danske fra Helsingør og deres Gjenboer Svenske fra Helsingborg, festlig med Musik og under begge Landes Flag: det lagde paa Siden af Fregatten, og her fik Thorvaldsen, i Sang og Tale, den første Modtagelse paa Nordens Grund; han søgte at skyde den over paa, at „Fregatten nu var kommen tilbage". Den Aften laae de endnu for Anker; det var disig Luft og mørkt. Thorvaldsen stod længe, lænet til Rælingen, og saae ud over den rullende Sø: i Nord stod der prægtige Nordlys, som lysnede op, stærkere, svagere, og spejlede sig i Havets mørke Flade. Det er ikke nogen digterisk Udsmykning: det var virkelige, rosenrøde, glimtende Nordlys, de prægtigste, man havde seet; Digtere og gamle Folk sagde, at det var en Hilsen til Thorvaldsen.

I Kjøbenhavn var der paa Nicolai Vagttaarn rejst en høj Flagstang, og hele Søndagen havde der staaet en Mand paa Udkig længst ude ved Havnen, for at give Tegn, naar Flaget kunde hejses; Folk saae derop: der var ikke Andet end Stangen at see. Mandagen den 17de September faldt det paa med en tæt Taage. Imidlertid havde Fregatten lettet og blev af et prustende Dampskib bugseret ned ad Sundet. Paa begge Sider gled der Baade med Musik og Sangere, og fra de halv usynlige Chor i Taagen lød der nu en dansk Sang ved Styrbord, nu en svensk ved Bagbord. Lidt op paa Eftermiddagen opløste Taagen sig i en Støvregn; —

Flaget steg tilvejrs: Fregatten var under Opsejling, tæt udenfor.

Pludselig var Gaderne nylrende fulde af Mennesker, som strømmede ud mod Toldboden; de, der skulde tage imod ham paa Rheden, ilede til Baadene. Der var en Mængde Baade, som laae færdige, festlig smykkede med Blomsterkjæder og vajende Flag, een for Kunstnere, med Billeder efter Thorvaldsen i Flaget, een for Digtere, med en gylden Vingehest, andre for Haandværkere, Studenter, Læger, eller for blandede Mandskaber; de havde faaet en Søofficeer til at føre Toget an. Baadene glede ud fra Bolværker og Skibspladser, nogle fra den, hvor han som Dreng hjalp sin Fader med Gallionsfigurer; de fulgtes ud ad Havnen, med klingende Spil; saa deelte de sig i Rækker og lagde sig i to Halvkredse rundt om Fregatten. I det Samme brød Solen frem gjennem Skyerne, og der slog sig en Regnbue, som en straalende Æreport, fra Syd til Nord over Skibet, hvor Thorvaldsen saaes paa Skandsens Dæk ved Rælingen. Sangerne stemmede i med en Velkomstsang, digtet af Heiberg:

Velkommen — „fra din varme Sol
Hid til din kolde Vugge!—"

Og da Sangen taug, saa lød der et „Leve Thorvaldsen!" og rungende Hurra'er, i Chor fra Baadene; saa lød det og saa gjenlød det, i de mange tusinde Stemmers Chor, fra Toldboden, Strandbredden, Fæstningsvolden, fra Skibe langs op ad Masterne, fra Træer, fra Vinduer og Tage. Fregatten blev entret fra alle Sider. Under Stimmelen af Venner og deres jublende Hilsener var det en Lise for Thorvaldsen at opdage flere og flere bekjendte Ansigter fra Rom og fra forrige Tider. Snart efter strømmede Folk tilbage i Baadene, da de opdagede,

at han allerede sad med sine Nærmeste i Storbaaden; den satte af, og under Hurraraab fra Vanter og Rær af Fregattens Mandskab, der mandede Raa til Afsked, gled den for Sluproernes faste Aareslag ind mod Land, fulgt som i Kaproening af de stimende Baade.

Paa Toldboden blev han modtaget af Kunstskolens Medlemmer og af flere af sine ældste Venner. Hans ædle Skikkelse og simple Paaklædning gjorde et dybt Indtryk ogsaa paa Almuen, som var talrig med ved denne Fest. Vognen, der kjørte ham til hans gamle Leilighed og Værksted i Kunstskolen paa Charlottenborg, rullede langsomt frem gjennem de bølgende Menneskemasser: Kjøbenhavns Ungdom havde spændt Hestene fra og trak hans Vogn lige ind i Gaarden; men det syntes han ikke om, da han fik at vide, at det var Mennesker, der havde trukket ham. Hans Værelser vare festlig oplyste, hans Arbeider opstillede. Udenfor vrimlede hele Torvet af Unge og Gamle, som stod og saae op efter Thorvaldsen og blev staaende, indtil han traadte frem paa Altanen og, med det hvide Haar omsuset af Aftenvinden, modtog deres jublende Leve; Thiele, som var hans troe Ledsager, fortæller, at da de kom til Altandøren og saae ud over dette Hav af Menneskehoveder, der fyldte den store Plads, havde han søgt at skjule sin Undseelse under en Skjemt, at det var jo ligesom paa Pedersplads i Rom, „naar Paven skal uddele Velsignelsen". Senere paa Aftenen bragte de unge Kunstnere ham et Fakkeltog i Haven, til en Sang af Christian Winther:

„— Fra Høje og Sletter, fra grønnende Eng,
Fra Byer og duftende Skove,
Fra jublende Læber, fra klingende Streng,
Fra Havets højtbrusende Bove,

Fra Landboens Hytte, fra Herskerens Slot
Dig toner: Velkommen, o Kunstens Drot!

Og vi, som endnu kun i Forgaarden staae
Til Musernes straalende Tempel,
Og færdes, saa flittig og godt, vi formaae,
Med Pensel og Meisel og Stempel, —
Høit lyde vor Velkomst i jublende Chor:
Hil være vor Mester! vor Stolthed i Nord!"

Modtagelser og Velkomster gjentoge sig endnu i længere Tid, snart i en alvorlig Stiil, snart, som hos de unge Studenter, i en munter Stiil. Kunstskolen havde, til Brug som aarligt Udmærkelsestegn, ladet slaae en Skuemønt, med Thorvaldsens Hoved og langs Randen fine Afbildninger af hans ypperste Værker, en af de skjønneste Medaljer, man kjender, præget af hans fordums Lærling, den unge Billedhugger Christensen. Universitetets Bestyrelse, som tillige er Værge for Frue Kirke, hilsede ham velkommen ved at anvise Pengemidler til at faae hans fleste Arbejder for Kirken udførte i Marmor. Han havde paa egen Regning ladet Apostlene saaledes udhugge i Rom, og afgav dem nu til en Priis, der neppe har kunnet dække hans Udlæg; men han blev særdeles glad over Bestillingen og sagde flere Gange til sine Venner, at „saaledes, paa saadan en Maade er det, at man skal ære en Kunstner!" Ogsaa med Stadens Øvrighed var der Forhandlinger, og Thorvaldsen fornyede sit Gavebrev; han var kort forinden bleven Æresborger i Kjøbenhavn. Alle kappedes om at hædre ham

og om at have ham i Selskab hos sig; hans Middage og Aftener vare gjerne optagne af Flere, til Deling.

Om Formiddagen var der Mange, som besøgte ham i hans Værelser, og han viste dem med ufortrøden Venlighed omkring mellem sine Malerier paa Væggene og sine egne Arbejder og forklarede dem paa bedste Maade; hvad der var rigtig godt lykkedes for ham, kunde han glæde sig ved, som om det var en anden Kunstners Værk, han gik og foreviste. Men det tegnede ikke til, at han skulde faae Ro til at arbejde videre for det Første. Endelig opdagede han, at Folk allerhelst vilde see ham ved sit Arbejde, see ham forme i Leret, — og saa var Alting godt. Det Første, de saae ham forme, var et skjønt Reliëf: „Barnets Skytsengel", til en af Kirkeblokkene i Frue Kirke.

Ophold paa Nyso. Holberg, Oehlenschläger og Thorvaldsen; bibelske Billeder.

Der var dog jevnlig Standsninger og Forstyrrelser, indtil han næste Sommer fik et Fristed paa Herregaarden Nysø ved den smukke Præstø Fjord, hos Baron Stampe's, hvem han kjendte fra Rom. Ved Kanalen nede i Haven byggede de et Værksted for ham, et Slags Lysthuus; Grundtvig indviede det til Arbejdsbrug med en Tale og kaldte det „Vølunds Værksted", efter det nordiske Oldsagn om Smedden Vølund, der var saa kunstfærdig, at han smeddede sig Vinger, hvormed han kunde flyve. Det blev strax taget i Brug og stod snart fuldt med nye Arbejder. De passede Forsyningen med Leer og andet Tilbehør; de vogtede paa hans Arbejdstimer; til

Adspredelse efter en flittig Dag sørgede de for Udflugter i Egnen, og at der jevnlig var Gjæster af Folk, han holdt af.

Oehlenschläger var derude den Sommer og læste op for dem om Aftenen af sine Sørgespil eller af Holbergs Comedier, som var Thorvaldsens bedste Fornøjelse: han hørte med Deeltagelse paa det Sørgelige og kunde græde, saa Vandet løb ham ned ad Kinderne, men han holdt mest af at høre noget Lystigt. En anden Sommer kom Digteren H. C. Andersen og forelæste med Lune, til stor Fornøjelse baade for sig selv og de Andre, nogle af sine „Eventyr", som ere kjendte næsten i alle Lande, om „Den grimme Ælling", „Kejserens nye Klæder", „Toppen og Boldten", „Den standhaftige Tinsoldat", o. s. v., skjemtefulde, fromme, barnlige Eventyr og ret efter Thorvaldsens Sind. Andersen har selv fortalt, at tidt i Tusmørket, naar Familien sad i den aabne Havestue, kom Thorvaldsen stille og klappede ham paa Skulderen: „faae vi Smaa et lille Eventyr?" og saa morede det ham altid mest at høre det samme og det samme igjen. Han holdt ogsaa meget af Musik; han havde jo i yngre Aar selv spillet flere Instrumenter, i Rom navnlig Guitár, som han skal have spillet „med ejendommelig Aand og Lethed". Gladest var han ved efter Dagens Arbejde at komme til Ro ved det gamle uskyldige Selskabsspil „Lotteri", om Enestestillinger; i saadant et Spil blev han lidenskabelig og kunde slet ikke lide at tabe.

Det første Arbejde, han tog for i det nye Værksted paa Nysø (1839), var at fuldende et halv færdigt Brystbillede af Holberg, hans Yndlingsdigter; efter et malet Portræt fra Holbergs ældre Aar, hvor han sees forfra, og et lille fladt ophøjet Billede i Vox, seet fra Siden, kom de fine Træk, den tørre Skjemt i Minen,

ogsaa den pyntelige gammeldags Klædning levende frem i Leret. Derefter gjorde han, dog ikke som Sidestykke, et Brystbillede af Oehlenschläger, der var Gjæst derude og havde Løfte paa at blive aftaget af Thorvaldsen. Foruden de glindsende sorte Haar til de blaae Øjne og den friske Sundheds Farver, som her ikke kunde gives, havde Oehlenschläger ualmindelig skjønne Ansigtstræk og et sjælfuldt Udtryk, med et Træk i den fiint optrukne Overlæbe, paa eengang som om han smilede og skulde briste i Graad. Ogsaa det Billede fik en talende Ligheds. Efter gjentagne indstændige Bønner, som Thorvaldsen først afslog, lykkedes det, samme Sommer, at faae ham til at gjøre en Billedstøtte af sig selv. Den er lidt over Legemsstørrelse: han staaer i sin Kunstner-Bluse, med Mejsel i den venstre Haand og Armen støttet til en bekjendt lille Statue af ham i streng, gammelgræsk Stiil: „Haabets" fremskridende Gudinde med en Frugtblomst i Haanden, frit udført efter en af Figurerne i det gamle Tempel, hvis Brudstykker han havde istandsat; hans høire Arm hænger hvilende ned og i den Haand holder han sin Hammer; Brystet er blottet, Hovedet, med den fyldige Haarvæxt, de rene Træk, de tynde, lukkede Læber og de alvorlige Øjne, seer fremad, og hans ædle, kraftige Skikkelse staaer fuldt opreist.

Det er et Træf og et Tilfælde, men et smukt Tilfælde, at Thorvaldsen saaledes i eet Træk skulde afbilde disse tre Mænd, der, overfor en „pedantist" Smag, hver med sine Gaver har skaffet de frie Kunster Hjem og Indgang her i Landet og gjennem dem stillet vort Folk i levende Forhold, den Ene til det nyere Europas, den Anden til Nordens, den Tredie til Grækenlands Aandsliv, tilsammen vor høiere Folkedannelses naturlige Kilder. Holberg er den af disse Tre, der har slaaet

mest igjennem, især ved sine Digterværker. Hans livagtige og lystige Comedier: „Jeppe paa Bierget", „Den politiske Kandestøber", „Erasmus Montanus", „Barselstuen", „Den Stundesløse" og de mange andre, leve endnu paa Skuepladsen i Kjøbenhavn, som de har grundlagt for snart halvandet hundrede Aar siden, og leve i Husene baade i By og paa Land. For mange af os har de været vor tidligste Mørskabslæsning og lært os at lee over Verdens Daarskaber og bruge Eftertanke og sund Sands. De har været som Saltet for vort Folkeliv, at det længe kunde holde sig frisk. — Oehlenschläger har ved sine Sørgespil og fortællende Digte givet os Nordens Gudesagn og Kjæmpeviser tilbage, gjort vore nordiske Fædres forglemte Minder igjen levende og vakt en Broderfølelse mellem de tre adskilte Folk i Norden. Han var en født Digter. Det er gjennem hans klare Syner og friske, malende Skildringer, at den alvorlige Digtnings Kunst har fundet Indgang, idetmindste hos Halvdelen af det danske Folk, og trænger mere og mere igjennem, saa at sige ovenfra. Den anden Halvdeel, som selv har Saameget af de gamle Minder endnu i stille Grøde, er dog langtfra kommen rigtig med til den alvorlige Digtekunst, undtagen til Psalmer, som høre sammen med et højere Liv end Folkelivet, og til Fædrelandssange og digtede Fortællinger. Men i hvad der forfriskes dem heraf, har de altid Stænk af de frugtbare Skyer og Varme af det Solskin, der med Oehlenschlägers Digtning gik hen over vort Fædreland. Gid der var Nogen, der kunde godt forelæse hans Digterværker — ogsaa det er en Kunst —, læse op af „Hakon Jarl", „Palnatoke", „Aladdins Lampe", eller „Thors Rejse" til Jetterne, eller „Hrolf Krake", og give lidt Oplysning om Sammenhængen, saa vilde de langt lettere blive for-

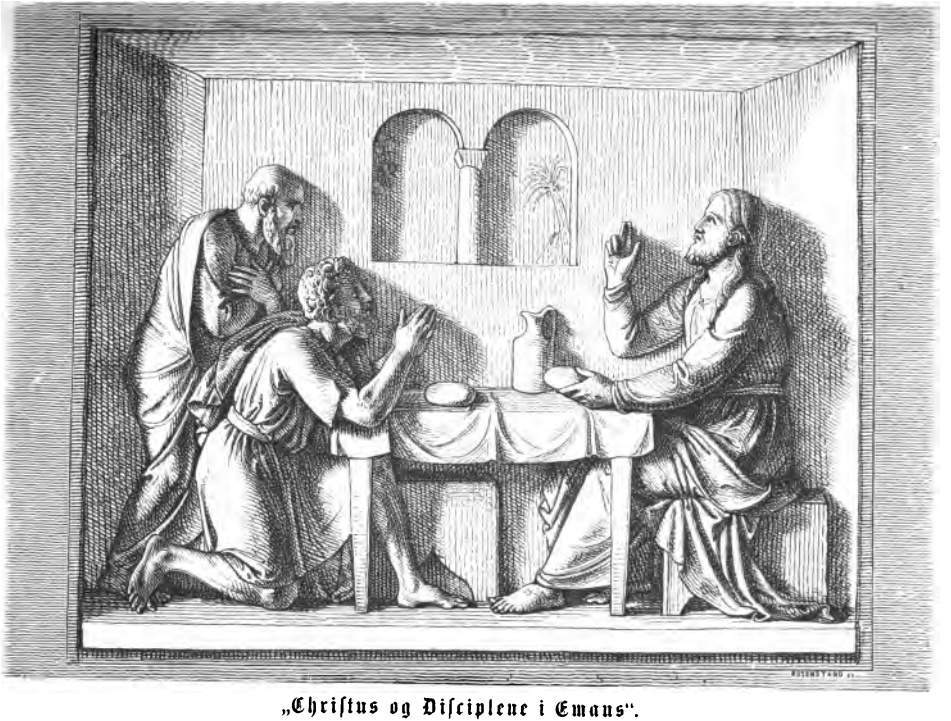

„Christus og Disciplene i Emaus".

Altertavle i Relief (1840).

staaede. — Thorvaldsen har jo fra først af ogsaa blot kunnet gjøre Indtryk paa dem, der vare forberedte, i lang Tid mere paa Fremmede, end paa Danske, og altid mest paa de Kunstforstandige; det var kun hans egen menneskelige Skikkelse, Menigmand strax kunde forstaae. Han er alligevel den af vore Billedkunstnere, der, deels ved sine Værker og deels ved sit store Navn, har virket mest for „den gode Sag: Kunstens hæderlige Anerkiendelse og Udbredelse i Fædrenelandet". Af Folk, der ikke før havde Øvelse i at see Kunstværker, vare Haandværkerne og Kunstflidens Dyrkere, Træarbejdere, Guldsmede, Pottemagere, de første, der bleve opmærksomme paa Thorvaldsens Værker og ligefrem toge Laan af dem. Men ved de menneskelig skjønne og de hellige og de folkelige Skikkelser, han har fremstillet, har han lukket Øjnene op for sin Kunst paa Flere og Flere og hjemlet den en hædret Plads i Livet. Billedkunsten har synlig trivedes her i Danmark, mindst dog udenfor Hovedstaden. Gid der til en Begyndelse maatte være Billeder af Fortids og Samtids højtfortjente Mænd at see rundt omkring i Fædrelandet, saaledes som vi mange Steder allerede har oprejst Billedet af Frederik den 7de, der gav os Grundloven og løste os ud af den golde Enevoldsmagt.

Efter disse tre Portrætbilleder gjorde Thorvaldsen endnu samme Sommer Udkast i Leer til to af de store Billedrækker til Frue Kirke: „Christi Indtog i Jerusalem" og „Gangen til Golgatha". Dem har vi begge beskrevet nærmere. Til Alterbillede for Stavreby Kirke, som tilhører Besidderen af Nysø, udførte han næste Aar (1840), ligeledes i ophøjet Arbejde, „Christus og Disciplene i Emaus", efter Anden Paaskedags Evangelium.

Gjennem det buede Vindue i Herberget seer man Ranken af en Vinstok og Toppen af et Palmetræ udenfor: det var Aften, men er ikke mørkt endnu. Den Opstandne sidder ved Nadverbordet, med Blikket vendt mod Himlen og med oprakt højre Haand, velsignende Brødet, som han vilde bryde; paa hans Hænder og Fod sees Naglegabene. De to Disciple har rejst sig fra deres Bænke; den Yngre knæler ned, med foldede Hænder, i Fortrøstning og Tro; den Ældre, med Hænderne korsviis over Brystet, staaer og stirrer paa Mesteren i Gjenkjendelsens Andagt: man kan ligesom see endnu, hvor „Hjertet brændte, da han talede til dem paa Vejen". Billedet, der her gjengives i formindsket Afbildning, er 2 Alen højt og $2^1/_2$ Alen bredt. — Til et Billede af lignende Størrelse, lidt bredere, tog han Emne af Hyrdelivet i det gamle Testamente: „Rebekka og Elieser ved Brønden"; hun holder Vandkrukken op, mens han drikker; bag ham en Dreng med Abrahams Gave og Kameeldriveren, bag Rebekka to Hyrdepiger med Krukker og en Hund, som laber af Spildevandet.

En stadig Gjenstand for Thorvaldsens opmærksomme Jagttagelse var nogle Svaner i Kanalen udenfor hans Værksted, som han hver Dag kastede Brød til; dem har han fremstillet, med det vingede Gudebarn paa Ryggen, i Svanens forskjellige Bevægelser, naar den vralter ned ad Skrænten eller roer stolt hen ad Vandfladen.

Musæet. Fædrelandske Emner. Dagligt Liv i Kjøbenhavn.

Fra Nyssø tog Thorvaldsen jevnlig til Kjøbenhavn og var gjerne der i Vintertiden. Spørgsmaalet om det

paatænkte Muſæum gav baade ham og mange Andre nok at brydes med. Allerede i Rom havde en opfindſom ung Bygmeſter Bindesbøll grundet paa, hvorledes alle de mangehaande ſtørre og mindre Arbejder bedſt kunde fordeles og opſtilles ſaaledes, at man ſaae dem i et godt Lys og kunde ſee dem med Samling og Andagt; han havde ſine ſunde Meninger herom og havde foreløbig aftalt ſine Planer med Thorvaldſen. — Men hvor ſkulde Muſæet ſtaae? Nogle foreſloge at benytte en halv færdig Marmorbygning, der havde været beſtemt til Kirke og ſnart et heelt Aarhundrede havde ligget ſom i Ruiner; Andre foretrak en friere Plads i „Kongens Have", mellem de grønne Træer, Andre ved en Spadſeregang ude ved Havnen. Midt under disſe Drøftelſer ſkjænkede Kongen til Byggeplads en Grund ved Chriſtiansborg Slot. Det var der da Mange, der ſlet ikke ſyntes om: det ſtore Slot, ſaa tæt ved, vilde trykke Bygningen, og paa den ældre Grund her vilde den blive altfor ſmal! — Byggepladſen blev imidlertid modtaget, med Tak. Men hvem var ſaa Bygherren? Det var deels Muſæets ſelvſkrevne Beſtyrelſe, ſom havde udſtedt Indbydelſen og ſamlet Pengene til det, deels Stadens Øvrighed, ſom ſkulde tilſkyde det manglende, deels ogſaa Thorvaldſen. Under disſe Vanſkeligheder havde han en god Støtte blandt flere i en højtſtaaende Embedsmand, Conferentsraad Jonas Collin, Beſtyrelſens Formand og den Samme, der i mange Aar har virket med Nidkjærhed ſom Formand for Landhusholdningsſelſkabet. Han var en øvet Forretningsmand, en oprigtig Ven og Beundrer af Thorvaldſen, og allerede under Muſæumskviden i Rom havde han ved ſin Beſtemthed og Aabenhed hjulpet Kunſtneren tilrette med at beſlutte og afgjøre, hvad han ſelv helſt vilde, men ikke

kunde. Bindesbøll fremlagde sine Planer; han blev Bygmesteren, og Arbejdet begyndte at skride frem.

Den gamle Konge Frederik den 6te døde i December 1839. Thorvaldsen, som havde været ham meget hengiven og mange Gange sagt om ham: „det er et godt Menneske", var strax villig til at staae dem bi, der vilde opreise ham et Mindesmærke. Det er senere reist paa Slotsbanken ved Skanderborg i Jylland: et mægtigt Brystbillede og paa Fodstykket i ophøjet Arbejde Sindbilleder, som hentyde til hans Styrelse af Rigets indre Anliggender: Stavnsbaandets Løsning, Stænder-Anordningen, Retfærdigheds Pleje og Kunsters og Videnskabers Beskyttelse. — Den nye Konge Christian den 8de, der som Prinds havde været flere Gange i Rom, hyldet Thorvaldsen og stadig vexlet Breve med ham, var en dannet Kunstven, forresten af Personlighed mere forskiellig fra Kunstneren, end hans Forgjænger havde været. Paa hans Bestilling udførte Thorvaldsen et Standbillede af Christian den 4de, til at støbes i Bronce, halvfierde Alen høit: Kongen i sin Tids Dragt, med Elefant-Orden under den brede, stivstukne Halskrave, Køllert, Kravestøvler; i den nedhængende høire Haand holder han sin Fjederhat, den venstre er støttet til det lange Slagsværd; Ansigtet, med Haaret glat kiæmmet over Panden og den flettede Marelok ned ad Brystet, har hans bekiendte uforfærdede og myndige Kongemine. Billedstøtten var først bestemt til Christian den 4des Gravkapel i Roeskilde Domkirke, men er nu opstillet mellem Træer og Blomster ved Rosenborg Slot, en af Kongens egne skiønneste Bygninger. — Et lille Tidsbillede af Fædrelandshistorien

udførte Thorvaldsen i ophøjet Arbejde til et Mindesmærke i Vaabenhuset af en Kirke i Fyen, hvor „Præsten Hans Madsen" havde havt Kald. Han blev som ung Præst under Grevens Fejde mishandlet og holdt fangen af Lybekkerne, men slap bort; i et Skab, hvor han var indespærret, havde han hørt Planerne til Slaget ved Oxnebjerg. Man seer ham barbenet, med et Toug om Livet, hvormed hans Præstekjole er opbunden, og i Haanden en lang Humlestang, som han paa sin Flugt havde staget sig med over Vandet; han bringer Budskab om Fjendens Planer til Feltherren Johan Rantzau, som staaer opmærksom overfor, i fuld Jernrustning, ved sit Telt, med en Skriver til at optegne Præstens Meddelelser.

Disse fædrelandske Emner — de første, der havde mødt Thorvaldsen paa hans Kunstnerbane, — afvexlede igjen med bibelske og med oldgræske og med Sindbilleder, af Art som de før beskrevne, men af ny Opfindelse. Naar det, han søgte, laae tilrede hos Forgjængere i Kunsten, tog han villig op efter dem, og var da heller ikke bange for at sige: „derfra har jeg det, — men mit er bedre". Da engang en ung Billedhugger spurgte ham til Raads om et Emne, Thorvaldsen selv havde behandlet („Hylas", bortført af Nymferne), søgte han i sin Skuffe med de smaa skaarne Stene og tog en af dem frem: „see her, denne har jeg brugt". Paa Indvendingen, at saa blev det jo ikke originalt, svarede han: „Gjør De det kun! det bliver nok originalt". I hans Værksted i Kjøbenhavn blev der tillige arbejdet flittig i Marmor, og her som i Rom hørte man Meisselen klinge.

Folk havde meget at spørge om hans daglige Levemaade og om hans Dyder og Lyder. Det hed, at

han var mistroisk, godtroende, paaholden, gavmild, det Ene og det Andet. Som de Fleste, der ere opvoxede i fattige Kaar, var Thorvaldsen for saa vidt paaholden, som han ikke holdt af Smaaudgifter, navnlig ikke af at give Penge ud for sin egen Person; i det Større kunde han være rundhaandet, og han endte, ligesom Holberg, med at gjøre det danske Folk til sin Arving. Tarvelig var han for eget Vedkommende. Naar han gik ud, var han fiint klædt, om Vinteren i en blaa Slængkappe med Fløjels Foer, der faldt over Bryst og Skulder i høist klædelige Folder; den havde forresten holdt ud i nogle og tyve Aar. Han stod gjerne tidlig op. Om Morgenen drak han to store Glas Melk og spiste to Tvebakker, og det gik han paa indtil Klokken 4—5, da han, efter fuldendt Dagværk i sin Kunst, klædte sig paa for at gaae i Middagsselskab. Hver Dag var han budt ud, som oftest flere Steder. Hans Tjener og gode Ven Wilckens maatte holde Rede med, hvor han var først indbudt og bringe ham derhen — selv vidste han ikke altid, hos hvem han var i Selskab; efter Middag blev han hentet og bragt videre, til andre Venner, helst dog til Skuepladsen, det Kongelige Theater, hvor han havde sin Friplads foran til venstre: han var let at kjende paa de hvide Haar. Syngestykker, Dands, Lystspil eller Sørgespil, han vragede ikke og var en opmærksom Tilskuer.

Ved Hoffet som i borgerlige Huse var han velseet. Han havde nu en høj Titel, og den Dag, han fyldte 69 Aar og gik i det 70de, havde han som en Foræring til Fødselsdagen faaet en høj Orden: Storkors af Dannebrog; da han i den Anledning skulde vælge sig Skjoldmærke, gjorde han nogle Blyants-Udkast af Thor med Hammeren, og til Omskrift: „Frihed og Kjærlighed til

Fædrenelandet"; men Tegningen fik han aldrig udført til Aflevering. Sin Rang gjorde han Ære og kunde føre sig med en Hofmands Fiinhed og Værdighed. Efter et oftere gjentaget Ønske havde han engang lovet ved en Hoffest at møde med alle sine Ordener. Men da han skulde have dem heftede paa, viste det sig at være en Umulighed: han havde saa mange, at han ikke kunde rumme dem paa sit Legeme, og det mindre Udvalg, han maatte gjøre, stak endda Mange i Øjnene. Han var forresten streng samvittighedsfuld med, hver Gang at faae de Ordener valgte og paaheftede, som passede hos den Rangsperson eller den udenlandske Minister, der havde indbudt ham.

Hædret blev han paa mange Maader. Brovægteren ved Knippelsbro, en graahærdet Islænder, som selv hed Thorvaldsen og antog sig for en Slægtning, besøgte jevnlig sin Navne Søndag Formiddag, og de to Gamle sad sammen i Sofaen i venskabelig Samtale. Mange kom for at faae Understøttelse i Penge eller Paategning paa Ansøgninger, men Brovægteren ikke. Paa Tjenerens Bemærkning, om det dog ikke skulde være Meningen med hans Besøg, afbrød Thorvaldsen ham: „Nej! han siger, at han ikke trænger til Noget og vil ikke have Noget; men det glæder ham, at han er i Familie med mig! — Og kan det glæde ham, saa lad ham kun blive i den Tro!"

Et Aar i Rom.

Efter tre Aars Ophold i Hjemmet gjorde Thorvaldsen (1841) med Baron Stampe's fra Nysø en

Udflugt til Rom. Hans Reise gjennem de større Byer var, som sædvanlig, en Række Triumftog.

Da han var kommen til Ro i Rom, omarbejdede han her, til Udførelsen i Marmor, to af de store Apostelskikkelser til Frue Kirke, som han ikke havde været tilfreds med. Den sidste af dem, Judas Thaddæus, vilde han være ganske ene om: selv sammensætte Jernforbindingen, som skal stive paa Leret, saa opstable og paakline den raae Leermasse og deri tilsidst udforme Skikkelsen; han blev, til Alles Forundring, færdig med det Hele paa ti Dage. Siden omarbejdede han, til ny Udførelse i Marmor, sin store Gruppe af de tre græske Huldgudinder („Grátierne"), som de staae Arm i Arm som Søstre; den ene af dem vilde han lade føle paa Spidsen af en Kjærlighedspiil, fra den lille Gud, der sidder saa fredelig og spiller for dem. Naar Thorvaldsen saaledes efter længere Tid kom tilbage til et af sine ældre Kunstværker og saae det med friske Øine, havde han altid Noget at forandre, og det blev da let til en Omarbejdelse. Hans Huldgudinder voldte ham søvnløse Nætter og kostede ham hele to Maaneders Flid, men saa var han ogsaa fornøjet med dem og udtalte sig uforbeholdent derom. Blandt mindre Arbejder i Relief udkastede han en Række bibelhistoriske: Mariæ Bebudelse, — Hyrderne Julenat ved Krybben, — Barnemordet i Bethlehem og Flugten til Ægypten, disse to i samme Billede, adskilte ved en svævende Engel, der beskjærmer de Flygtende, — Christus som tolv Aar gammel i Templet o. fl.; de høre til Thorvaldsens reneste, enfoldigste Fremstillinger, og, ligesom Maleren Ráfaels allerførste Ungdoms-Arbejder, stemme de forunderlig sammen med Grundtonen netop i disse evangeliske Fortællinger.

Lejlighedsviis besøgte han gode Venner blandt Kunstnerne, der havde Noget at vise ham. Digteren H. P. Holst har fortalt om et Formiddagsbesøg, hvor han fulgte med, til en tydsk Maler Overbeck og derefter til en svensk Billedhugger Fogelberg. Overbeck, en af Tydsklands berømte Kunstnere, malede fromme bibelske og andre hellige Billeder, med et Efterskin af den tidlige italienske Kunst før Ráfael; han var selv gaaet over til den katholske Kirke fra den lutherske og havde siden levet længe i Rom. Fogelberg, ligeledes en ældre Mand, havde i sin Ungdom lært i Stockholm hos Sverrigs største Billedhugger Sèrgel, der endnu før Italieneren Canóva's Tid, og før Thorvaldsen var født, havde taget Fodfæste i den græske Kunst, men til Ulykke var for tidlig kommen fra Rom. Fogelberg fortsatte sin Uddannelse i Paris og sluttede sig senere mest til de franske Kunstnere; i Rom, hvor han havde taget Ophold for en Snes Aar siden, vandt han et Navn ved Billedstøtter, deels af græske Guder og Gudinder, deels af nordiske: af „Odin", „Balder" og Tordenens Gud „Thor". — Besøget gjaldt først Overbeck, som havde bedt Thorvaldsen see en stor Tegning til et Maleri, der skulde forestille „Christi Gravlægning". I sin lange sorte Fløjels Kaabe, med en høj Fløjels Kalót paa det smukke, fine Hoved og langt nedhængende graae Lokker, plejede den tydske Kunstner at modtage Fremmede med højtidelig Anstand, stille nedladende; ved dette Besøg var han meget ærbødig og gik med sin Kalót i Haanden. Thorvaldsen betragtede opmærksom den store Tegning: de sørgende Kvinder, Mændene, Christi døde Legeme. „Alt det derhenne er meget godt", sagde han, „og den hellige Moder med, — men han selv duer ikke"; Overbeck haabede at komme sin Tanke nærmere under Udarbejdelsen. „Han

er ogsaa fælt fortegnet", føjede Thorvaldsen til; Overbeck rakte ham ivrig et Stykke Sortkridt og bad ham have den Godhed at rette paa Hovedfiguren, inden han gik. Det skete, og under mange Takkigelser toge de Afsked. — „Nu skal vi see noget af en anden Tønde", sagde Thorvaldsen, idet han skraaede ind i en Sidegade: „jeg vil op og see den Thor, som de snakke saameget om; jeg vil see at lære noget Nyt, for ham har jeg aldrig turdet binde an med". Fogelberg blev ganske bevæget ved at modtage ham: „Jeg har i det Punkt min egen Religion", sagde han, „og jeg finder, at det er en større Ære for mig at faae Besøg af Thorvaldsen, end det var for ham at faae Besøget af Paven". Efter de gjensidige hjertelige Hilsener fik Thorvaldsen pludselig Øje paa den vældige Tordengud, der med sin Hammer paa Skulderen syntes at træde lige hen imod dem. „Ej, ej!" gjentog han et Par Gange, og tog uvilkaarlig Hatten af, „seer han saadan ud? Naa! det er der da Mening i!" Han bed Tænderne sammen, som naar han var rigtig opmærksom, og betragtede Kunstværket med Glæde og Beundring; Odin og Balder saae han ogsaa paa, men han kom strax efter igjen tilbage til Thor. „Hvor i Alverden har De dog faaet fat paa ham?" spurgte han fornøjet: „kan De gjøre mange af den Slags, saa faae de jo Ret hjemme i Kjøbenhavn, og jeg faaer Uret. — Naa," sagde han venlig og gav Fogelberg Haanden, „det skal glæde mig at faae Uret". Med disse Ord gik han. Fogelberg var blussende rød og havde Taarer i Øjnene; han kunde ikke faae et Ord over sine Læber. Paa Gaden blev Folk staaende hvert Øjeblik og hilste Thorvaldsen som en Konge; han gik i dybe Tanker. Paa en Bemærkning af hans Ledsager, at det forekom ham, han havde været for streng mod Overbeck, svarede Thorvaldsen:

„Saa, synes De det? — Ja, men man maa kjende sine Folk! Han, som vi var sidst hos, han kan taale, at man roser ham, men det kan Tydskeren ikke.“

Næste Sommer rejste Stampe's tilbage fra Rom, men Thorvaldsen kunde umulig gjøre sig færdig endnu. Om Efteraaret kom der en dansk Krigsfregat for at afhente Kunstværker og Kunstsager, en stor Ladning; i hans tomme Værelser blev der nu meget uhyggeligt. Tog han hjem med Fregatten, kunde han undgaae, som han har yttret, at „blive trukket om i Europa som et Vidunder“. Efter tiltagende Tvivl og Raadvildhed besluttede han sig da hertil tilsidst, men saa hemmelig, at han ikke fik sendt klar Besked derom til Skibet; da han kom til Havnebyen, var det nylig afsejlet. Det blev han meget fortørnet over. Heldigviis havde han truffet en ældre dansk Dame, som var paa Hjemrejsen, og hun tog sig af ham medsamt hans Rejseskriin, hvori han havde sine kostbareste skaarne Stene. Det var ham om at gjøre at komme hjem før Fregatten, og saa gammel han var, havde han Kræfter nok til, nu og da styrket ved et lille Blund, at sidde, i sin graae Rejsefrakke, flere Dage og Nætter i Træk i en Postvogn. Idelig blev han opdaget af Medrejsende, som gjorde Stads af ham; for at nyde lige Ret til hans Selskab, byttede de Plads fra de forskjellige Vogne ved hvert Skifte: Hvile blev der ikke meget af. Imidlertid gik det muntert fremad, og han kom til Kjøbenhavn, i Oktober 1842, flere Uger før Fregatten.

Sidste Arbejder.

Dagen efter sin Hjemkomst gjorde Thorvaldsen en Valfart til Musæet, som nu var opmuret og under

Tag. Mellem de nøgne, blomsterſmykkede Mure blev han her modtaget af Stadens Øvrighed, Beſtyrelſen og Bygmeſteren; Studenterne hilſede med en fleerſtemmig Sang, der havde ligeſom ſin Sangbund i de tomme Sale, hans Værker nu ſnart ſkulde fylde. Midt i Muſæets fredelige Gaard var der en aflang Fordybning i Gulvet; han ſaae derned, ſagde ikke Noget; han vidſte, at der ſkulde engang hans Støv gjemmes. Saa gik han tilbage til ſit Værkſted. Han opſatte dog ikke længe at udvide ſit Gavebrev til de Pengemidler, han maatte efterlade ved ſin Død, og anviſte ſtrax en betydelig Sum, Alt til Muſæets Udſtyrelſe ved Beſtillinger hos danſke Kunſtnere. Selv var han endnu langtfra færdig med de Arbejder, han havde i Tankerne.

Paa Nysø udførte han flere rundt afſkaarne Relieffer, deriblandt et, ſom han kaldte „Kjærligheds Svanesang“: den vingede Yngling, med Bue og Pilekogger paa Ryggen, flyver bort, ſagte ſpillende paa ſin Strengeleg, og forneden ſejler en Svane. Et Sideſtykke hertil bragte ham paa en ny Tankerække: de frie Kunſter, eller egentlig deres Skytsengle, deres vingede Skytsaander (Génier), enhver af dem ligeſom ved ſin Kunſts Vugge. „Malerkunſten“, hvis Hoved minder om Ráfaels, ſidder, med Penſel og Farveſkaal, foran en anlagt italienſk Altertavle med Mariæ Bebudelſe; „Billedhuggerkunſten“, med Mejſel og Hammer, foran et græſk Reliéf med Guder, ſamlede ved Viisdomsgudindens Fødſel; „Bygningskunſten“ ſtaaer lænet til en græſk Søjle, med Paſſer i den ene Haand og Lod-Snor i den anden, og ved Søjlens Fod en Tavle med Grundplanen af et græſk Tempel. — I Kjøbenhavn havde Thorvaldſen Beſtilling paa fire mægtige Billedſtøtter i Bronce; de vare beſtemte til Fordybninger i Muren paa begge Sider af

Christiansborgs Slots Hovedport, og skulde i Indhold svare til de fire runde Marmorbilleder i ophøjet Arbejde, han for længesiden havde udført og som vare indsatte i Muren ovenfor. Han begyndte med den, der skulde forestille „Styrken", og formede den som Kjæmpen mellem Grækenlands Sagnhelte, den unge Hèrkules, der fra Vuggen, indtil han, prøvet og luttret, blev optaget i Gudernes Kreds, havde kjæmpet med Voldsmænd, Rovdyr og Uhyrer og overvundet dem alle. Efter de givne Grundtræk har Kunstneren fremstillet ham som Styrkens levende Billede: nøgen, muskelstærk, med kort, krøllet Haar og brede Skuldre, færdig til Kamp; i den højre Haand den sænkede Kølle, over venstre Arm og Skulder Løvehuden som hans Skjold. Der var en Ungdomskraft i Skikkelsen, som den stod fuldt udformet, sex Alen høj.

I Aaret 1844 forestod der en smuk Fest paa Kunstskolens Stiftelsesdag, den sidste Marts: det blev det Aar netop Halvhundredaars-Dagen efter at Thorvaldsen som ung Kunstner var bleven fremkaldt for at modtage den „store Guldmedalje". I al Stilhed blev der gjort Forberedelser til Festen.

Hver Nytaarsdag vilde han altid have et nyt Arbejde for; det havde han aldrig forsømt, og han havde den Overtro, at det gav Lykke for hele Aaret. Saar maatte han den Dag ligge paa Sofaen for et Saar paa Benet, der var brudt op, og det var han meget fortrædelig over. Forresten var hans Befindende herhjemme fuldt saa godt, som det havde været i Rom: ikke Mange har havt et sundere Arbejdslegeme, end Thorvaldsen. Han kom ogsaa snart paa Benene og til sit Arbejde. Blandt Andet fortsatte han Rækken af de runde Relieffer med Kunsternes „Génier"; „Digtekunsten" havde han

bestemt til en Skuepenge til Ære for Oehlenschläger. Derefter et nyt Udkast til „Billedhuggerkunsten", denne Gang ifærd med at eftermejsle den nedre Deel af Fidias's store Billedstøtte af „Himlens Gud" med Tordenkilen: Grækernes øverste Gud, afbildet i Kunstens ypperste Værk. Dette Relief fik Thorvaldsen netop færdigt paa sin „romerske Fødselsdag" den 8de Marts; men han var ikke rigtig tilpas, vilde ikke have gode Venner, som sædvanlig, ind at lykønske ham, og sad ene hjemme, indtil han om Aftenen gik ud at høre Musik. I de næste Uger havde han Trykken for Brystet, og han var heller ikke fornøjet med sin Kunsts Skytsaand, saa lavt nede ved Billedstøttens Fod; tilsidst tog han et Stykke Kridt og tegnede paa sin store Tavle en yndig, vinget Skikkelse med Mejsel og Hammer, siddende kjækt paa Skulderen af Fidias's mægtige Himmelgud. De nye Udkast viste han gjerne sin troe Ven og Tjener, nu ogsaa det sidste, som han selv var glad over: „Billedhuggeren maa højere op!" sagde han spøgende og viste paa Tavlen. Inden han kunde forme det i Leer, havde han dog først et Brystbillede af Luther at udføre, som Forarbejde til en længe paatænkt Billedstøtte udenfor Frue Kirke, der ikke godt havde kunnet tages for i det pavelige Rom.

Den Dag, han havde anlagt Luthers Brystbillede og begyndt at udføre den højre Side af Ansigtet, var han ikke rigtig vel; Thiele havde besøgt ham i Kunstskolens Ærinde, og saa havde han med Eet givet sig til at tale om sin Død: „Med mig er det snart forbi! — førend Nogen tænker derpaa! Og jeg vilde ret ønske", tilføjede han, idet han foldede sine Hænder paa Brystet, „at det maa skee snart, førend jeg falder mig selv og Andre til Byrde"; han stod ligesom i stille Bøn. Næste Dag, den 24de Marts, efter en søvnløs Nat, var

han igjen ved sit Arbejde paa Luthers Brystbillede; Thiele havde bragt ham et gammelt Kobberstik, til Hjælp med Ligheden. Om Aftenen fulgte Bindesbøll ham til Theatret, hvor han sad paa sin vante Plads. Da Musikken lige skulde begynde, bøjede Thorvaldsen Hovedet tilbage og gled ned ad Bænken, — blev baaret ud, — kjørt hjem til sin Lejlighed skraas overfor. Han var død. Det var et Hjerteonde, en pludselig indtrædende Afspærring af Blodløbet i Hjertets Krandsaare, der i et Nu slukte hans Liv. I hans Arbejdsstue stod Kridttegningen af Billedhuggerkunstens Engel og det halv færdige Brystbillede af Luther.

Jordefærd.

Det gik som en Løbeild gjennem Byen, gjennem Landet og vidt omkring til fremmede Lande, at Thorvaldsen var død. Dagen før hans Halvhundredaars-Fest, i den store Sal paa Charlottenborg med de lange Rækker af Afstøbninger efter Oldtids Mesterværker, stod hans aabne Egetræes Kiste; der laae han i Dødens Søvn, med en Laurbærkrands om de hvide Haar, ved hans Fødder en Sølvkrands fra Skolernes Ungdom. Kisten var rigt behængt med friske Krandse. En af Musæets nidkjære Bestyrere, Professor Clausen, holdt en Tale til Afsked; Kisten, med Thorvaldsens Mejsel paa Laaget, blev baaren ud af Kunstnere, og fra Altanen, hvor han efter sin Hjemkomst havde modtaget de jublende Hilsener, lød i Sangens Toner et sidste Farvel. Paa begge Sider af Gaderne, hvor Toget skulde gaae frem, stod Haandværkslaugene i Rækker, med florhængte Faner,

og sluttede sig efterhaanden til Følget, som blev større og større. Fortoug, Vinduer, Tage vare besatte med Mennesker; fra mangt et Vindue, med Mænd og Kvinder sørgeklædte, blev der kastet Blomster paa Kisten, Klokkerne ringede, Folk stod med blottede Hoveder, mange simple Folk med Taarer i Øjnene: de havde altid vidst, at han var deres Ligemand ligesaa godt som Kongens.

Toget gik til Frue Kirke. Der udenfor ventede Studenterne med deres Sangforening og sluttede sig til den stille Skare; Kongen, Christian den 8de, og hans Søn Kronprinds Frederik modtoge den ved Indgangsdøren og førte den op ad den brede Kirkegang, hvor Kisten blev henstillet foran Choret. Hele Kirken var behængt med Sort, Lysene tændte; i Dæmringen paa den sorte Grund lysnede de høje Marmor-Skikkelser langs Kirkens Vægge og over dens Alter. Og i Toner af Hartmann, med Orgel og Basuner, lød der en gribende Sørgemarsch, — den samme, som mange Aar derefter skulde lyde over de mørke Vande, den Aften da Frederik den 7des Ligfærd gled langsomt hen til Kongeborgen. Efter Sørgetalen og Slutningschoret var der hele Dagen ligesom Valfart til Kisten af Folk af alle Klasser. Om Aftenen blev den henstillet i Sakristiet.

I de følgende Aar blev Thorvaldsens Musæum bygget færdig og udsmykket, derefter hans Værker opstillede paa deres Plads i Salene, Kamrene og de omløbende Gange. Hans Værker i Kunsten skulde være hans Mindesmærke, og midt imellem dem skulde hans Støv hvile: det Ønske havde han selv udtalt. Det fredelige Gravkammer var himmelblaat malet, med Palmer og hvide Lilier. En tidlig Septembermorgen i det minderige Aar 1848 førte en Kreds af Venner hans Kiste fra Frue Kirke til Gravkammeret i Musæets

Gaard; Graven blev dækket med brede Stene. Der voxer en Flor af Roser over hans Hvilested.

4. Thorvaldsens Musæum.

Bygmesterens Opgave.

Den Opgave at bygge Thorvaldsens Musæum var baade en smuk og en ny Opgave, og Bindesbøll havde Gaverne til at løse den; den var stillet og den er løst saaledes, at dette Musæum vanskelig kan have eller faae noget Sidestykke.

For det Første skulde det paa eengang være en Kunstsamling, med Billedhuggerarbejder, og tillige et Mindesmærke, et Eftermæle, med en Grav som Midtpunkt. Derved var der angivet en egen alvorsfuld Stiil for Indfatningen, og med sikker Følelse har Bygmesteren, ved sit Valg af Linier og Farver, taget den græske Oldtids udsmykkede Gravbygninger til Forbillede.

For det Andet skulde Kunstsamlingen her ikke alene have sit fast begrændsede Indhold af et Antal forud bestemte og vel kjendte Kunstværker — allerede det er sjældent —, men dens væsentlige Indhold blev en eneste Mesters Arbejder. Dette er kun muligt ved en Billedhugger, da hans spredte Værker kunne alle samles i Afstøbninger og nøjagtige Gjentagelser, og kun ved en Billedhugger, saa lykkelig udstyret og i et langt Arbejdsliv saa frisk og frugtbar, at hans Værker kunne fylde en Kunstsamling. Men derved kunde der da ogsaa blive en

Ro og Enhed, en indbyrdes Samklang i de forskjellige Emners Opfattelse og Fremstilling, som man forgjæves søger i de Prøvesamlinger af gammel og ny Kunst, der, snart som staaende Kunst-Museer, snart som aarlig skiftende Kunst-Udstillinger, vistnok tjene til at udbrede Smagsvidenskab og kunsthistorisk Oplysning, men med det Samme forjaske Synet og let opdrage Beskuerne til Smaadommere, der mønstre og vrage, istedenfor, med Kunstværket for Øjnene, at see, føle og opleve det, Kunstneren har fremstillet.

Netop Museets Bygmester Professor Bindesbøll, en vidtberejst Mand, der havde seet og granskt mange Kunstværker ogsaa udenfor sit Bygningsfag, og hvis Dom gjaldt meget mellem hans kyndige Venner, gik engang med en ret fiin ung Mand, saaledes opdraget, og viste ham rundt i den store Malerisamling paa Christiansborg Slot. Den unge Mand kom bestandig med sine Udsættelser, beskedent indklædte i Form af Forespørgsler: „Siig mig, er denne Arm dog ikke slemt fortegnet? er det ikke en altfor blaa Farve her i Baggrunden? er Foden der ikke for lang?" Det var al den Fornøjelse, han havde af at see paa Mesterværkerne. Efterat Bindesbøll længe havde gaaet godmodig og forklaret eller undskyldt, udbrød han pludselig, halv forbauset: „Ja, men De kan jo ikke see Andet end Skidtet i det!" Det er til et saadant løst Syn med kolde Øjne, at Folk let opdrages ved at gjennemfare store blandede Kunstsamlinger og især ved at flokke sig paa de aarlige Kunstudstillinger. Den sundeste Maade at see Kunstværker paa, er at see dem, tidt og længe, paa det Torv, i den Kirke, paa den Stuevæg, hvortil de ere bestemte og hvor de ligesom har hjemme; den mindst sunde Maade er at see dem paa de aarlige Udstillinger af Nyt fra Malernes og Billedhug-

gernes Værkstæder: Portrætter, Dyrebilleder, Altertavler, holbergske Scener, Landskaber, Billedstøtter, udstillede i hundredviis og ordnede mest efter Stykkernes Alenmaal og Lyset fra Vinduerne, da der umulig kan tages videre Hensyn til Indhold og Aand i Billederne. I et Museum som Thorvaldsens, med en enkelt stor Kunstners Arbejder, kunde al denne Virring af Synet ulige lettere undgaaes, og som Museet nu er opbygt og indrettet, er det en Velsignelse for den sunde Udvikling af Kunstsandsen i vort Land, at det ejer en saadan offentlig Samling af Kunstværker, saaledes udstillede til Beskuelse.

Der var imidlertid en menneskelig Fristelse for Bygmesteren til som „selvstændig Kunstner" at skulle gjøre Virkning med sin Bygning, ved at føre Beskueren ind i stolte Sale, udsmykkede med Rækker af store og smaa Kunstværker, her Billedhuggerarbejder, der netop bedst pryde en Bygning. I mange af Europas berømte Kunstmuseer faaer man et saadant Bygnings-Indtryk og kan med en vis Opløftelse gjennemvandre de opstillede Rækker af det, man egentlig skulde see paa. Staaer man stille for at betragte et enkelt Kunstværk, er det, ligesom de andre i Rækken vinke og kalde En: dem skulde man ogsaa see! her er noget ganske nyt, endnu mere berømt! — man trækkes fra det ene til det andet og faaer saa vanskeligt ved at see med Samling og Opbyggelse. Bindesbøll har taget den almindelige Opgave, der blev stillet ham, med en sjælden Selvfornægtelse: han vilde hjælpe til, at Thorvaldsens Værker kunde sees og gjøre Indtryk, saavidt mulig ethvert af dem som det særskilte Kunstværk eller som det Led af et større Hele, det er. Fra den Kjærne har han bygget: indenfra udad, som er Loven for al sund Vext og al virkelig smuk Bygning. Han kjendte Værkerne alle og elskede

dem; hans Kunst skulde her være tjenende til, at ogsaa Andre kunde lære dem at kjende. Derved er dog hans eget Kunstværk, Bygningen, kun blevet saameget ejendommeligere. De Indvendinger imod den, man kan høre f. Ex. af fremmede Rejsende, at den har noget tungt som af et Gravminde, og at Opstillingen ikke gjør nogen samlet Virkning, er igrunden Lovtaler over, at den i begge Henseender har løst sin Opgave.

Musæets Ordning og Udsmykning.

Thorvaldsens Musæum er en aflang Bygning, noget over 100 Alen lang og 60 Alen bred, med en indbygget lys Gaard, og to Stokværk høj. Den er noget trykket af Christiansborg Slots store Masser, og navnlig er dens Bagside kun ved en smal Gang skilt fra Slotskirken. Men den ene af de lange Sidefløje ligger frit ud mod en Kjørevej langs Slottets Kanal, og foran Musæet er en aaben Plads, med Plantninger. Bygningen har en brunlig guul Farve og sort Fodstykke; paa denne sorte Grund er med nogle enkelte indlagte Farver afbildet paa den ene Side Thorvaldsens Landstigning ved Hjemkomsten 1838, paa den anden Side Førselen af hans Marmorarbejder fra Skibet til Musæet, et Emne, som bedre passer til den simple Farvegivning. Højt paa Musæets Tinde ud imod Pladsen sees, støbt i Bronce, „Sejersgudinden", som standser sit vælige Fiirspand; Tanken hertil og tildeels Udkastet er af Thorvaldsen selv, færdig udført af Bissen. Fra den aabne Plads foran føre brede Steentrapper op mod Forsiden med dens 'fem

mægtige Porte; man skimter gjennem Portenes Glasruder de store Billedstøtter i Forhallen.

Den sædvanlige Indgang er fra Siden. Træder man da derfra ind i Forhallen, der optager hele Bygningens Brede (henved de 60 Alen) og løfter sig igjennem begge Stokværk, finder man her, i Gibs, de Billedstøtter, som trænge til saa stort og højt et Rum: den stjernekyndige Kopèrnikus, Bogtrykkeren Gutenberg, den polske, den baierske Fyrste, begge tilhest, Digteren Schiller, Paven samt de kvindelige Skikkelser af „Viisdom" og „Styrke". Paa Fodstykkerne af Gutenbergs og Schillers Billedstøtter sees de dertil hørende Relieffer; paa Væggen bl. A. det store Reliéf med „Alexanders Triumftog", Alt i Gibs. Det er for Rummets Skyld, at flere forskjellige Billedstøtter her maatte stilles sammen; foruden det fælles Præg af een og samme Kunstnerhaand har de dog ogsaa den Overeensstemmelse, at de ere Portrætstikkelser og i overnaturlig Størrelse. Den store nøgne Hèrkules, Sagnhelten, vilde ikke saa godt passe imellem dem; han er heller ikke opstillet her.

Den inderste Sal i Bygningen, for Enden af det aflange Gaardsrum, gaaer ligeledes begge Stokværk igjennem; det er Musæets „Allerhelligste", Christus-Salen. Her findes i Gibs de store Billedstøtter af Christus og hans 11 Apostle, Paulus som den 12te, og Daabs-Engelen, der alle bleve udførte i Marmor til Frue Kirke; paa Væggene de første Udkast til Reliéfbillederne af Christi Indtog og Gangen til Golgatha og, blandt flere andre bibelske, de mindre fra det sidste Ophold i Rom: Mariæ Bebudelse o. s. v. Selv de af Skikkelserne, man kjender fra deres rette Plads i Kirken, faae en vis Nyhed ved her at sees i en noget forskjellig Opstilling og i et fuldere, samlet Lys. Det er altid

baade lærerigst og glædeligst at see igjen det Kunstværk, man kjender, men især at see det med saa friske Øine, som naar det træder En imøde som nyt, mellem forandrede Omgivelser.

Imellem Forhallen i den ene Ende af Musæet og Christus-Salen i den modsatte ligger, langs med Sidemurene, i begge Stokværk en Række Kamre, store nok til at en Billedstøtte kan have fri Plads mod oven som til Siderne, og smaa nok til at den kan fylde i Rummet, alle med højt Lys udenfra; der er en Snees Kamre i hvert Stokværk. I dem ere Thorvaldsens andre Arbejder saaledes fordeelte, at der navnlig i nederste Stokværk i hvert af Kamrene staaer een Billedstøtte, fordetmeste i Marmor, eller et Par, som høre sammen i Stiil og Emne, og nogle Bryststykker, og i Væggene er indmuret nogle af Billederne i ophøjet Arbejde; ved disse bliver igjen det fritstaaende Billede ligesom hjemligere i Stuen, medens det, eensomt udstillet til Beskuelse, vilde gjøre et mere koldt og fordringsfuldt Indtryk. Overalt er der sørget for et godt, samlet Lys, omtrent som i en Billedhuggers Værksted: et saadant Lys hører til, forat den eensfarvede Skikkelse kan faae Liv og Runding og dens Former blive tydelige for Øjet. Derhos er saavidt muligt det Eensartede, Beslægtede stillet sammen: som f. Ex. paa Væggene omkring Billedstøtten af Jáson sees Relieffer efter Heltedigtet om den kjækkeste af Høvdingerne i den troianske Krig; omkring Kjærlighedsguden, som føler paa Spidsen af sin Piil, sees Relieffer, der alle fremstille Gudens Magt og Gjerninger; omkring Thorvaldsens egen Billedstøtte, samt Bryststykker af det danske Kongehuus og af den kunstelskende baierske Konge, sees nogle af Reliefferne med de frie Kunsters Skytsaander. Den Samklang og Eenhed i Indtrykket, der saaledes har

kunnet fremkomme ved et skjønsomt Valg af Kunstværker til hvert Kammer, er igjen videre gjennemført ved dets Udsmykning.

Bygmesteren Bindesbøll havde et sjælden fiint Øje for, hvorledes en Billedstøttes sjælelige Udtryk kan fortsættes selv i dens Fodstykke, Maleriets i dets Ramme, Kunstværkernes i hele Værelsets Udstyrelse, og hos hans Læremestre, de gamle Grækere, der havde den samme Sands, var der ikke Lidt, der ligesom laae færdigt til ham, saa at han kun behøvede at finde og tillempe det. Han er forresten ikke den første og er heller ikke bleven den sidste af vore Kunstnere, som har gaaet i Lære hos Grækerne, foruden i Billedhugger- og Bygningskunst, ogsaa i smukt Haandværksarbejde. Allerede Thorvaldsens Lærer, Maleren Abildgaard, og hans Medhjælper, Billedhuggeren Freund, havde gaaet en Haandværksskole igjennem hos Grækerne, og det har siden Flere og Flere; de lærte at male en Væg og et Loft, at danne en smuk og magelig Stol, et Sengested, en Ildskuffe, en Lysplade, saa det er en Fornøjelse at see den. Det er derved at den skjønne Kunst kan komme ind selv i det fattige Huus, ikke saa let med Billedkunsten som med Haandværksarbejdet: i det simpleste, billigste Leerkar, Redskab og Bohave kan der være Smag og Skjønhedsfølelse, den koster ikke Penge. Det har der ogsaa været i de forskjelligste Tidsaldre: i Østerlandene, i den christne Middelalder, hos vore nordiske Forfædre alt i Steen-Alderen med dens Kunstværker af prydelige Øxer, fiint udhuggede i Flintesteen, ja selv hos vilde Folkefærd, men ikke nogensteds saa reent og ædelt og saa gjennemgaaende i Smaat og Stort som hos Grækerne: en simpel græsk Vandkrukke eller Olielampe kan man stille op som en Prydelse. Naar i vore Dage Haandværkeren og den,

der giver ham Arbejde, ikke vilde gaae saameget efter gammel Vane, endnu mindre efter den nyeste Mode, som ikke har anden Lov end Lysten til Forandringer, men helst efter, hvad der er Mening og Smag i, kom vi snart et langt Skridt frem imod det Skjønne. — Bindesbøll ledede selv Steenhuggerens, Smedens og Snedkerens, Væg- og Loftmalerens Arbejder, anviste Farver, gav Arbejdstegninger, havde Tilsyn med Udførelsen, og saaledes blev han istand til at stemme Alt efter den Kjærne af Kunstværker, som hvert Rum skulde indfatte. I mange af Kamrene er der rigt Billedværk ogsaa i Lofternes Udsmykning, i andre kun Snirkler og Linier, Alt saaledes afpasset, at der i lige høje Kamre synes snart højere, snart lavere til Loftet, saa at den større og den mindre Billedstøtte kommer til at fylde lige godt. De glatte Vægge, med brudte, rolige Farver, hjælpe til at fremhæve Marmorets Skjønhed og Lysets Spil i Formerne.

Den rummelige Trappegang op til øverste Stokværk er brugt til at opstille Billedstøtten af den unge Kjæmpe Hèrkules og i Sidevæggene Relieffer. Heroppe findes foruden Thorvaldsens egne Arbejder ogsaa hans Kunst-Samlinger. I flere af Kamrene staaer, ligesom dernede, en Billedstøtte i Marmor eller Gibs og enkelte Bryststykker; men paa Væggene hænge hans Malerier, nogle af danske, de fleste af fremmede Mestere. I andre Kamre finder man hans Samlinger af ægyptiske, græske og romerske Oldsager, skjønne Leerkar fra Oldtiden med paamalede Billeder, enten sorte paa lys Grund eller lyse paa sort, Mønter fra Oldtiden, ordnede efter Sted og Tid, og den kostbare Samling af ædle Stene med indslebne Billeder og tildeels indfattede i Guldringe; de ere lagte frem saaledes, at man kan

tage hver enkelt i Øjesyn. I det inderste af Kamrene heroppe hænge paa dets Vægge italienske Landskaber, norske af Dahl, Nysø, Portrætter af Frederik den 6te, Collin, Bindesbøll, Thorvaldsen selv, kort Malerier, som vedrøre ham personlig; her gjemmes hans ufuldendte Bryststillede af Luther og hans Kridttegning af „Billedhuggerkunsten", og i Stuen staaer hans daglige Bohave: det er som Thorvaldsens Arbejdsværelse. I et andet af Kamrene findes samlede hans første Udkast og Forarbejder til Billedstøtter og Relieffer; for den, der nøje kjender de samme Arbejder, færdig udførte i fuld Størrelse, har det en egen Tiltrækning at see dem her i deres første Begyndelser: det er som at see Knopperne til Blomster og Blade ved deres Udsprings Tid. Ogsaa Thorvaldsens egne Haandtegninger, fiint udførte eller let og flygtig henkastede, ere omhyggelig bevarede; i dem træffer man de allertidligste Spirer til hans Værker, og til endnu flere end de mange, han fik udformet.

Jalt er der fra hans Haand 80 Billedstøtter, deraf en Trediedeel i overnaturlig Størrelse, 130 Bryststillede, 3 lange Billedrækker i ophøjet Arbejde og 220 andre Relieffer, desuden en Deel Omarbejdelser og mindre Udkast. Noget over hundrede af disse Kunstværker ejer Musæet i Marmor, de andre i Gibs. Foruden det Udvalg, mest af Marmor-Arbejder, som er fordeelt i Kamrene, er der saaledes en stor Rigdom af Gibs-Afstøbninger. Langs de fire Rækker Kamre ved Udmurene, to i hvert Stokværk, løber der fire smallere Sidegange, fortil forbundne ved Tværgange, der alle ligge ud mod Gaardsrummet og faae deres nødtørftige Lys derfra. I dem, som ogsaa i de to store Sale og andensteds, finde vi Thorvaldsens Værker i Gibs, — og det er maaskee Musæets bedste Skat. Det er nemlig for største Delen de troe

Afstøbninger af hans Arbejder, som disse, eet efter eet, vare fremstaaede, ofte ligesom fremtryllede under hans Hænder, i det villige Leer. Ved Udførelsen i Marmoret maatte, især i senere Aar, Saameget overlades til Medhjælperne, og naar han lagde sidste Haand paa det, kunde der, hvor mesterlig han end selv førte sin Mejsel, være Adskilligt saa vidt forhugget, at Manglerne ikke lode sig fuldkommen afhjælpe; tilmed maatte han tidt mejsle under Trykket af nye indstændige Bestillinger eller af nye vinkende Tanker og Planer, undertiden vel ogsaa af Mistrøstighed over at skulle holde sig til et Arbejde fra tidligere Aar, som han „nu kunde have gjort bedre". Hvad der er udhugget efter hans Død, er højst paa anden Haand Thorvaldsens Arbejde. For den, der vil have det fulde Indtryk af Sjælen i hans Billeder, uden Hensyn til det Stof, hvori de fremtræde, er det derfor ubetaleligt, at Museet gjemmer de første Gibs-Afstøbninger af disse Mesterværker, saaledes som hans Øje og Haand havde formet dem i Leret. — Et Marmor-Arbejde, han har vist særlig Omhu og efterladt til sit Museum, er en fiint eftergaaet Gjentagelse i halv Størrelse af „Alexanders Triumftog", der var hans Yndlingsbillede. Ogsaa nogle af Portrætstatuerne (navnlig „Baryatinska", som han selv skal have fuldført) ere fiint udarbejdede i Marmor.

I Museets Gaard, under fri Himmel, omhegnet af de brunlig gule Mure med sort Fodstykke, har Bygmesteren i en Række Billeder, lyse paa sort Grund, under hvert af Vinduerne i øverste Stokværk ladet fremstille en vinget Dreng i Væddekjørsel: snart ere Hestene stædige, snart balstyrige, snart er Drengen ved at glide af Vognen, snart farer han ustandset frem, og tilsidst er Maalet naaet. Det er et Sindbillede paa den menneskelige Aand,

der stræber mod sit Maal i Livet og naaer det; den sejerrige Afslutning er udtrykt i Bronce paa Bygningens Tinde, ved „Sejersgudinden", som standser sit Fiirspand. Paa Glasdørene, der fra begge Sidegange i nederste Stokværk føre ud til Gaarden, er i de matte Ruder indslebet Palmegrene og Lilier; paa Muren mellem Dørene er med indlagte Farver tegnet Laurbær- og Egegrene, som Sejerstegn, og for Enden, til begge Sider af Indgangen til Christussalen, høje, ranke Palmer, i grønlige, sorte og hvide Farver paa den brungule Grund. Midt i Gaardens Flisegulv, under en aflang Dækfteen, bevoxet med Roser, er det stille Gravkammer, hvor Mesterens Støv er lagt til Hvile. Der er herinde en yndig Fred, selv naar Gaarden er fuld af Mennesker.

Musæets Betydning.

Musæet med Thorvaldsens Arbejder og Kunstsager, saaledes udstillede, staaer aabent et Par Gange om Ugen, uden Betaling, og bliver især om Søndagen flittig besøgt. Der er, saavidt mig bekjendt, mest Tilgang deels af Fremmede og af Kunststuderende, deels af Menige fra Kasernerne, Søfolk, Smaaborgere med deres Familie og den opvoxende Ungdom. Besøget synes da ikke at stadfæste hans tidligere Frygt for, at Kunsten herhjemme skulde blive betragtet som Noget, der „kun var for fine Folk". At Thorvaldsens Musæum er den kostbareste Skat, Staden og Landet ejer, det veed baade Venner og Fjender; det vidste de preussiske Officerer, naar de i Jylland talede højt om disse Kunstskatte som det bedste Bytte at slæbe til Berlin fra Danmarks Hovedstad; det veed

enhver fremmed Rejsende, som kommer til Kjøbenhavn. Gid Enhver af Dem, gid alle vore Landsmænd kunde faae det selv at see, foruden at høre det beskrive og foruden, ved Eftervirkninger — som Billedstøtterne af Frederik den 7de — og paa de utallige Maader, at blive paa anden, tredie Haand deelagtige i Thorvaldsens Arv. Heelt arveløs kan Ingen blive, men gid Enhver kunde faae hele Arven, da den, som aandeligt, til Forskjel fra jordisk Gods, bliver større, jo Flere der dele den, og ikke mindre!

Til fuldt at fatte disse mangfoldige sagnhistoriske og bibelske og folkelig mindeværdige Skikkelser, som her ere fremstillede, hører der vistnok mangehaande Kundskaber. Men den, der ikke medbringer dem som Forkundskaber, kan tage dem hjem med sig som en funden Skat, efter lidt efter lidt at have indsamlet dem paa den livligste Maade, under Beskuelsen og Tilegnelsen af de enkelte Kunstværker: Thorvaldsens Museum er en af vore frie Folkehøjskoler for historisk Oplysning. Nærmest gjælder det dog her om at tilegne sig disse Skikkelser og Fremstillinger som Kunstværker, og ogsaa det kan man lære. Ved at komme i Museet og komme der igjen, ved beskedent, med god Tro til Kunstneren, at bruge sine Øjne og sin Eftertanke og søge Oplysning i den vejledende Fortegnelse, kan Enhver, der ikke er blottet for Syn og Sands, have mere og mere Glæde af Thorvaldsens Værker og ved at beskue dem faae ligesom et Foryngelses Bad — eller ikke egentlig Foryngelse, thi mens den Gamle bliver yngre, bliver den Unge ældre: det er en Løftelse op af Døgnet, op mod Skjønhedens Himmel, der hvælver sig over det jordiske Liv og kaster sit varme Lys over det. Og ikke blot enkelte opløftende Skjønheds-Indtryk bringer han med sig fra Museet, men han lærer der

tillige bedre og bedre den skjønne Kunst, som er Beskuerens Kunst, at see og forstaae de Værker i Billedkunsten, som Mestrene har malet eller formet; og lidt efter lidt faaer han „Sneen til at smelte i sine Øine".

Tilbageblik.

Thorvaldsen var en smuk Mand; den, der har seet ham eengang, glemmer ham aldrig. En anseelig Skikkelse, — store og rene Træk, — klare lyseblaae Øine, gjennemtrængende, naar de iagttog, ellers rolige og med et Blik, som om de saae ind ad, — lange hvide Sølvhaar blødt ned over hans store Hoved. Og saa havde han en Egenhed som ingen Anden, jeg har kjendt: man kunde tænke sig ham i hvad Dragt det skulde være, i Hofdragt, Fløjl og Silke, eller i Vadmels Bondekofte, det klædte ham, han passede til det, og man vilde ikke see videre paa Klæderne, men paa Manden.

Han var en god dansk Mand. I hans reent og skjært nordiske Udseende, som i Udlandet vakte enhver Fremmeds Opmærksomhed, i hans Lader, i hans Vaner og Smaaglæder, i hans Maade at udtrykke sig paa, — hans korte Skjemt, hans stille, jevne, borgerlige Tale, selv i hans mest dagligdags Udtale, var der Noget saa hjemligt og hjemmefødt. Og han elskede sit Fødeland. I alle de mange Aar, han som stille Kunstner levede i Udlandet, var og blev han som en Fremmed, en Rejsende, havde hverken Gaard eller Tjenerskab, troede i lang Tid hver Vinter, at næste Aar kom han hjem, og

glædede sig til at komme hjem, — til at vise sine Landsmænd alle sine Arbejder, fuldføre dem her og tilsidst efterlade dem som en samlet Arv til den By, hvor han var født. Han har med dem bragt ikke blot Kunstværker og Kunstskatte, men ogsaa Frøkorn, Spirer, ja ligesom en blivende friskere Luftstrøm fra Kunstnernes Rom til sit Land og sin Fødeby.

Og hvad der er Hovedsagen: Thorvaldsen var en dansk Mand ogsaa i sin Kunst. Uagtet hans vigtigste Værker ere af almeen menneskeligt og kirkeligt, ikke af fædrelandsk Indhold, kommer hans nordiske Byrd ligefuldt tilsyne. I Modsætning til alt det Leflende, Urolige, Overdrevne eller Tomme og Opstillede i de sidste Aarhundreders Smag i Billedhuggerkunsten, var han simpel i sine Midler, klar i sit Udtryk, frisk og uskyldig som den kunstløse Natur — og som den fuldendte Kunsts Mestere i Grækenland; man har derfor med Rette kaldt ham Gjenføder af den græske Kunst. Men til Forskjel fra den ædle græske Kunsts Skikkelser er der i Thorvaldsens en inderlig Mildhed og Sjælefred, ikke blot hvor han ligefrem tager et christeligt Emne, men ogsaa hvor han kalder græske Skjønhedsbilleder tillive og i dem saa menneskelig tiltalende, saa sorgløst, med Spøg og Lune, eller saa følelsesfuldt, altid saa yndigt og stille, gjenkalder os nogle af Livets almindelige Grundbilleder. Simpelhed og Mildhed høre til de tydeligste som til de smukkeste Træk i den danske Folkecharakteer, som den viser sig baade i Smaat og Stort: at gjenføde Billedhuggerkunsten i Kraft af disse ædle Egenskaber, inderlig forenede, lykkedes og kunde lykkes for en dansk fremfor nogen tydsk eller sydlandsk Mester.

Og dette er vigtigt, det er vigtigt især i Tider, da vi neppe vede, om Danmark skal leve eller døe. Hvad

der hævder selv et lille Folk en Plads i Folkenes Række, er at det, foruden at modtage, ogsaa selv kan yde af de Gaver, som ere Menneskeslægten til Velsignelse. Et saadant Folk gjør Fyldest for sit Liv, og kastes det om, vil det rejse sig igjen. At Grækerne nu er et frit Folk, det er fordi deres Forfædre i fjerne Led ere Europas Lærere i Kunst og Videnskab: derfor fik Nygrækerne Mod til at rejse sig, og derfor fik de Hjælp i deres Frihedskamp. Lad det ikke nedslaae os, at det kun er Lidt, vi kan yde, naar det dog er Noget! Vor Psalmedigtning, med Orgeltoner, som intet andet protestantisk Land har hørt dem lyde, vor Lystspildigtning, hele vor sangrige Digtekunst naaer blot til Nordens Grændser, den har neppe en Gjenlyd udenfor. Men vor Videnskab, især Naturforskernes, Sprogforskernes og Oldgranskernes Videnskab, — vor Folkeunderviisning, med de frivillige Bondehøjskoler rundt om i Landet, — vor Billedkunst, med dens stille Kjærlighed til Naturen og ærlige Fremstilling, har frembragt og frembringer Noget af det, som er til Velsignelse baade for os og for Andre. Saaledes navnlig vor store Billedhuggers udødelige Arbejder. I Thorvaldsens Musæum har vi et Fredens Tempel for Kunsten; i Frue Kirke har vi et Gudshuus, hvor man kan høre Stenenes Amen til Prædiken og Psalmesang; men i dem begge har vi tillige en Hjemmel blandt flere for Danmarks Ret og Adkomst til at bestaae mellem Folkene i Europa. Ogsaa derfor skal vi takke Thorvaldsen i hans Grav.

Hjemmel for Fortællingen.

Den gjennemgaaende Hjemmel er J. M. Thiele's med stor Omsigt og Kjærlighed samlede Meddelelser, først i „Thorvaldsen og hans Værker" 1—2 (1831-32) samt Fortsættelsen „Thorvaldsens Arbeider og Livsforhold i Tidsr. 1828—1844" 1—2 (1848-50), derefter i „Thorvaldsens Biographi" 1—4 (1851-56). Adskilligt ogsaa af det Biographiske har jeg hentet andensteds fra, deriblandt, med følgende Hjemmel:

S. 12, L. 26. Haste, i Riises Archiv, 16 S. 373. — 39, 10 ff. Maleren Wilh. Schadow, s. Hagen: Die deutsche Kunst, 2 S. 156. — 40, 2. Billedhuggeren David d'Angers, i Brev til Ch. Blanc 1844, s. Plon: Thorvaldsen S. 305. — 41, 24. Kestner, i Römische Studien, S. 77. — 49, 26. Historikeren B. G. Niebuhr, s. Hagen, 2 S. 115. — 50, 6. Mundtlig (Etatsr. V. Marstrand). — 63, 6. Oehlenschläger: Erindringer, 3 S. 12. — 63, 32. Oehl. Erindr., 4 S. 184. — 65, 21. Kestner, S. 78. — 70, 23. Hagen, 2 S. 127; 1 S. 46. — 71, 1. Thorvaldsen har fra først af nægtet det (Thiele Biogr. 3 S. 361), siden vedgaaet det. I et Selskab hos Rosenvinge's, Sept. 1838, hvor han udtrykkelig blev spurgt, om det var med Villie, han havde gjort Apostlene for store, svarede han: „Ja vist var det! jeg vilde ikke have dem staaende i de Skilderhuse". Meddeelt af Pastor C. J. Brandt, som har hørt Svaret (jfr. Dr. Zeuthen: Erindringer, i Dansk Tidsskr. 1870 II. S. 500). — 76, 8. Mendelssohn-

Bartholdy: Briefe (1870), S. 64. — 77, 29. Atterbom, i Brev til Geijer 1813, s. Svea 3 S. 186. — 78, 13. Ingemann: Rejselyren, 2 S. 145. — 78, 27. Mend. Barth., S. 78. — 80, 25. Hagen, 2 S. 134, jfr. Eftlander: De bild. konst. historia, S. 263. — 82, 22. Fortalt i Rom 1838. — 87, 1. Fr. Barfod: Thorv. Album, S. 174. — 90, 6 ff. og 91, 11. Fortalt af Minister C. Hall, som var tilstede. — 90, 22. Yttringen tillægges Bankier Rothschild. — 92, 12. Fortalt af Prof. J. Roed. — 98, 23. Fr. Brun, i Athene, 4 S. 31. — 105, 20 ff. Fortalt af Prof. J. Roed. — 109, 3. For Romantik og Historie, 2 S. 457 ff. — 115, 8. Obductionen s. Ugeskr. f. Læger, (I) 10 Nr. 14-15.

Ved „Alexanders Triumftog" er Thiele stadig kommen til at angive Længden, i dansk Maal, halv saa stor som den er, nemlig til „omtrent 29 danske Alen" (Thorv. og hans V., 1 S. 117; Bertel Thorv. (1837), S. 16; Thorv.'s Biographi, 2 S. 208, jfr. 4 S. 78 øv.). Denne Fejl gaaer igjen paa forskjellige Sprog: „60 Fuß in der Länge" (Hagen), „60 fot lång" (Eftlander), „rather more than fifty English feet in length" (Barnard). Thieles „Thorvaldsens Biographi" hører forresten fra først til sidst til de sjælden paalidelige Hjælpemidler.

De fire Træsnit: „Thorvaldsen" efter Vernets Maleri (Titelbl.), „Natten" (S. 44), „Merkur" (S. 51), „Christus og Disciplene i Emaus" (S. 101), ere tegnede af H. Olrik og skaarne af F. Rosenstand.

I Musæet er Vernets Maleri at søge i Værelset XXIX., Thorvaldsens „Natten" i V. VIII., „Merkur" i V. X. og Emausbilledet i V. XXI.

Indhold.

Side

Billedhugger-Kunsten 5

1. Thorvaldsens Læreaar, S. 9-33.

Hjemmet og Kunstskolen 9
Opbrud fra Hjemmet 13
Byen Rom og den græske Kunst 16
Læreaar i Rom 23
En Billedstøtte 26
„Jason" 29

2. Thorvaldsen som Billedhugger i Rom, S. 33-92.

Bestillinger og frie Opfindelser 33
„Alexanders Triumftog", Relief 36
En Kunstners Flid. „Natten" 41
Livsbilleder og græske Skjønhedsbilleder. „Merkur" o. a. 45
Besøg i Kjøbenhavn 53
Tankegangen i Frue Kirkes Kunstværker 55
Mindre Arbejder i Kjøbenhavn; Tilbagerejse 62
„Christus", „Apostlene" og „Johannes's Prædiken"; den kirkelige Malerkunst i Rom 65
Billedstøtter af berømte Mænd 71
Personlige Forhold 74
Bolig og Værksteder 78
Portrætbilleder; Trængsel og Tryk af Bestillinger . . . 80
Thorvaldsens Arv og Gavebrev 84
Nye og nye Arbejder 87
Horace Vernet og Thorvaldsen. Opbrud fra Rom . . 88

3. Thorvaldsen i Danmark, S. 92-117. Side
Hjemkomst til Kjøbenhavn 92
Ophold paa Nyso. Holberg, Oehlenschläger og Thorvaldsen; bibelske Billeder 97
Musæet. Fædrelandske Emner. Dagligt Liv i Kjøbenhavn 102
Et Aar i Rom 107
Sidste Arbejder 111
Jordefærd 115
4 Thorvaldsens Musæum, S. 117-129.
Bygmesterens Opgave 117
Musæets Ordning og Udsmykning 120
Musæets Betydning 127
Tilbageblik 129
— Hjemmel for Fortællingen 132

8905477225b

b890547722560

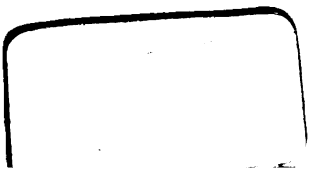

89054772256

b89054772256a